

Kirilona
PERUTI DUHA
Zbrane sirske pesnitve

Uredil, prevedel in spremno študijo napisal
Jan Dominik Bogataj

Kirilona
Peruti Duha
Zbrane sirske pesnitve

© Družina, 2025
Vse pravice pridržane

Slika na ovitku:

Binkoštni prizor na miniaturi znamenitega sirskega rokopisa, imenovanega
»Rabulovi evangeliji«, ki ga v Firencah hrani Medičejska knjižnica
(Bibliotheca Medicea Laurentiana, cod. Plut. I, 56, f. 14v). Rokopis je nastal
leta 586 v samostanu sv. Janeza iz Zagbe v današnji Siriji.

Kirilona

PERUTI DUHA

Zbrane sirske pesnitve

Uredil, prevedel in spremno študijo napisal
Jan Dominik Bogataj

Ljubljana
2025

9

Kirilona
PERUTI DUHA
Zbrane sirske pesnitve

Urednik zbirke *Brane Senegačnik*
Urednik in prevajalec izdaje *Jan Dominik Bogataj*
Spremna študija *Jan Dominik Bogataj*
Recenzenta *Simon Malmenvall, Mari J. Osredkar*
Strokovni pregled *Aljaž Krajnc*
Jezikovni pregled *Anja Božič*
Oblikovanje in prelom *Lucijan Bratuš*

Izdali in založili
Družina d.o.o.,
zanjo *Tone Rode*
Teološka fakulteta UL,
zanjo *Tadej Stegu*, dekan

Natisnjeno v Sloveniji
Ljubljana 2025

Naklada 300 izvodov

Izdaja je nastala kot rezultat dela v okviru raziskovalnega programa št. P6-0262 (Vrednote v judovsko-krščanskih virih in tradiciji ter možnosti dialoga), ki ga sofinancira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS). Ista agencija je knjigo podprla tudi z izborom na Javnem razpisu za (so)financiranje izdajanja znanstvenih monografij v letu 2024 (št. 6316-6/2024-302).

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.411.172.3'02-141
821.411.172.3'02.09Kirilona

KIRILONA

Peruti Duha : zbrane sirske pesnitve / Kirilona ; uredil,
prevedel in spremno študijo napisal Jan Dominik Bogataj. -
Ljubljana : Družina : Teološka fakulteta, 2025. - (Sidera ; 9)

ISBN 978-961-04-1171-0 (Družina)
COBISS.SI-ID 228187139

Kazalo

7	<i>O postavitvi evharistije</i>
31	<i>O umivanju nog</i>
39	<i>O pashi našega Gospoda</i>
59	<i>O nadlogah</i>
85	<i>O Zaheju</i>
93	<i>O pšeničnem zrnu (Ps.)</i>
105	Neznani semitski glas zgodnjekrščanske poetike
105	1. Sirski jezik in književnost
111	2. Sirsko pesništvo
115	3. Kirilona: skrivnostni avtor s konca 4. stoletja
119	4. Kirilonove pesnitve
131	5. Kirilonova teološka poetika
145	6. O prevodu
149	Bibliografija
157	Odlomka iz recenzij

O postavitvi evharistije

Memrā o križanju

- Resnično Jagnje¹ je z radostjo
spregovorilo tistim, ki so ga zauživali,
in Prvorojenec je svojim učencem razodel
pasho v zgornji izbi.²
Sebe je naš Odrešenik pripravil
kot žrtev in pitno daritev.
Zrel in hranljiv je postal njegov živi kruh,
in njegov snop obilen.
Testo njegovega telesa je bilo začinjeno
10 s kvasom njegove božanskosti.
Vzbrstela so njegova usmiljenja in njegova
ljubezen je privrela,
da bi bil hrana za svoje.
Sionu je odvezl pšenico
in jo prečiščeno dal Cerkvi.
Pripravil je nov obed,
povabil in poklical je sinove svoje hiše.³
Svoji nevesti je pripravil večerjo,
da bi z njo potešil njeno lakoto.
Najprej je svoje telo žrtvoval naš Gospod –
20 nato so ga žrtvovali ljudje.
Iztisnil se je v čašo odrešenja –
potem so ga na lesu stisnili ljudje.
Najprej je daroval samega sebe,
da namesto njega ne bi bilo treba darovati tujcem.

1 Kristus je resnično Jagnje, izpolnitev starozavezne predpodobe pashalnega jagnjeta (prim. 2 Mz 12,3-5).

2 Lukov evangelij kot prostor Jezusove pashalne večerje omenja »v nadstropju veliko opremljeno obednico« (Lk 22,12), Kirilona pa tu za prostor zbirališča apostolov uporabi enak pojem kot *Pešita* iz Apd 20,8: »v gornji izbi«.

3 Aluzija na Jezusovo priliko o svatbi (prim. Mt 22,1-14; Lk 14,15-24).

Kot dragulje je zbral skrivnosti
 in jih obesil okrog svojega vratu.
 Na prsi si je položil prilike
 kot izbrane bisere.⁴
 kalcedonom predpodob je okrasil
 30 svojo človeškost in prišel k žrtvovanju.
 Na glavo si je nadel krono
 slovite prerokbe.
 Nabrusil je nož postave,
 da bi z njim zaklal ovna svojega telesa.
 Ljudstva je pripeljal na gostijo
 in narode povabil na svoje slavje.
 Glasniki so urno odšli
 in glasno razglašali vabilo:
 »Poglejte, kako Kralj deli svoje telo!
 40 Pridite, jejte kruh zastonjsko!
 Slepi, pridite in glejte svetlobo!
 Sužnji, prejmite svobodo!
 Žejni, pridite in pijte ogenj!⁵
 Pridite, mrtvi, prejmite življenje!
 S kruhom, ki se deli brez cene,
 nihče ne bo umrl od lakote!«
 Izaija je silovito zaklical
 v zanosu svoje prerokbe:
 »Brez denarja ali plačila
 50 jejte kruh in srkajte vino.«⁶
 On je kruh, ki je prišel iz nebes;⁷
 čeprav ni bil posejan, se je ukoreninil v zemlji.⁸

4 Podoba evocira naprsnik judovskega velikega duhovnika (prim. 2 Mz 28,17-21), kar poudarja duhovniški vidik Kristusove daritve na križu.

5 S podobno ognja, simbola božanskosti, je označena Kristusova kri v ke-lihu.

6 Iz 55,1; Prg 9,5.

7 Prim. Jn 6,50-51.

8 Aluzija na deviško rojstvo iz Marije. Ta je označena z med zgodnjekrš-čanskimi avtorji razširjeno metaforo rodovitnega, četudi ne posejanega

On je moka, ki je dovršila očiščevanje,⁹
 nad njo greh ne gospoduje.
 V zagrinjalu je ljudstvo vzelo
 nekvašen kruh iz Egipta;¹⁰
 bil je mrzel kakor truplo
 in brez kvasa.
 V zagrinjalu je shodnica prejela
 60 nekvašen kruh ob času tvoje pashe.
 Cerkev je v novem zagrinjalu
 prejela Božji kvas.¹¹
 Marija je bila kakor zagrinjalo,
 in naš Gospod vroč kvas.
 To je vročina brez smrti,
 ker je božanskost brez smrti.
 Ljudstvo je bilo mrtvo v svoji predpodobi,
 saj je bil tudi njihov nekvašen kruh mrtev.
 Truplo je odneslo truplo
 70 in odhajajoči so odnesli nekvašen kruh,
 saj je ljudstvo moralo iziti
 iz svoje dediščine z nekvašenim kruhom.
 Toda kvas je bil zvezan in skrit
 v zagrinjalu Marijine maternice.
 Devištvo je bilo postavljeno
 na to zagrinjalo kakor pečat.
 Odšel je iz zagrinjala, kakor je želel,
 ne da bi razvezal ovoj ali pečat.

polja.

- 9 Prim. opis jedilnih daritev v 3 Mz 2,1-3, kjer je navodilo o obredni kadilni daritvi moke, olja in kadila.
- 10 Prim. »Tedaj je ljudstvo vzelo testo, preden se je skvasilo. Nečke so zavili v plašče in jih zadeli na rame.« (2 Mz 12,34) Motiv zagrinjala (*šušepā*) ima več pomenov: od »plašče«, v katere so Izraelci zavili nečke, pa vse do pokrivala za evharistični kelih.
- 11 Božji kvas je metonimija za Kruh iz nebes.

80 V zgornji izbi je bil kot nečké,¹²
 da bi začinil testo našega telesa.
 Zgnetel je naše telo s svojim kvasom,
 da ga smrt ne bi okusila,
 in ga začinil s soljo svoje božanskosti,¹³
 da bi zaslepil kačo.
 »Pojdite, pripravite nam pasho
 v zgornji izbi, ne spodaj,«¹⁴
 saj je Prvorojenec želel povzdigniti
 svojo Cerkev v nebesa.
 Kajti zemlja je bila spodnja izba,
 90 zgornja izba pa je bila podoba nebes.
 Zapustil je spodnjo izbo in se povzpел
 v zgornjo s svojimi učenci,
 zapustil je zemljo in se povzdignil
 k svojemu Očetu z našo človeškostjo.
 Pripravljeno in razprostrto
 je našel zgornjo izbo,
 saj ga je pričakovala
 in bila temu nared;
 in ko so bila nebesa pripravljena
 100 s prestolom in slavo,

12 Čeprav Bickell, Vona in Cerbelaud tu sirske konzonante vokalizirajo kot *ʿerbā* v pomenu »ovca«, se zdi bolj verjetno Griffinovo branje kot *ʿarbā* v pomenu »nečké«, tj. podolgovata plitva posoda iz enega kosa lesa, zlasti za mesenje; prim. 2 Mz 12,34. Ovca bi bila v tem kontekstu vsekakor razumljena kot pashalno jagnje, vendar se zdi pomen nesmiseln, saj gre za pripravo kruha.

13 Sol kot podoba Jezusa, božanskosti, milosti ali pravega nauka je znan topos v sirski književnosti, na primer pri Efremu ali Jakobu iz Saruga. Prim. pripoved o tem, kako je Elizej na čudežen način ozdravil vodo s tem, da je vanjo vrgel sol in klical nadnjo Gospodov blagoslov (2 Kr 2,20-22).

14 Antagonizem med spodnjo in zgornjo izbo simbolizira tako dvig od človeškosti k božanskemu kot razmerje med pasho, ki so jo obhajali v Egiptu, in pasho v Jeruzalemu.

se je Adam povzpel in jo našel,
 kajti pričakovala ga je.
 Mojzes se je spustil v nižino
 in praznoval pasho
 za tiste spodaj, v Egiptu,
 v grobu Hebrejcev.
 Naš Gospod se je povzpел v višave,
 slavne in nebeške,
 in praznoval svojo pasho,
 110 da bi nas povzdignil v svoje kraljestvo.
 Jagnje je bilo zaklano v Egiptu,
 in naš Gospod v zgornji izbi;
 jagnje spodaj
 in Prvorojenec zgoraj.
 Naš Gospod je privedel svojo četo
 in se ustavil v zgornji izbi.
 Povzpел se je in prvi sedel,
 in za njim njegovi učenci.
 Sedeli so in strmeli vanj,
 120 on pa je jedel in se preobrazil.
 Jagnje je jedlo jagnje
 in Pasha je použila pasho.
 Obhajal je pasho svojega Očeta,
 in potem začel obhajati svojo.
 Ukinil je postavo,
 in jo nadomestil s spravo.
 Kdo je videl kaj takega,
 tako čudovito gostijo,
 kjer se ljudje vzpenjajo in sedajo
 130 z njim, ki je njihov Stvarnik?
 Kdo je videl kaj takega,
 tako sijajno gostijo,
 kjer samotni ribiči
 sedijo z Morjem?

Kdo je videl kaj takega,
 tako osupljivo gostijo,
 kjer kača in njen Ubijalec
 sedita skupaj za mizo?
 Kdo je videl kaj takega,
 140 tako nenavadno gostijo,
 kjer jastreb sedi
 z enajstimi golobi?
 Kdo je videl kaj takega,
 tako neverjetno gostijo,
 kjer krt, sin teme,
 sedi z Orlom?
 O čudo osupljivo!
 Poglej, ki poslušáš,
 kako ribiči in cestnarji
 150 z njim sedijo,
 medtem ko čuvarji in angeli¹⁵
 pred njim trepetajo.
 Z njim, ki je Bog,
 so se vzpeli ljudje in sedli k mizi.
 Blagoslovljeni učenci,
 vredni take časti!
 Jedli so staro pasho,¹⁶
 in naš Gospod je takoj rekel:
 »Poglejte zdaj, na kakšen način
 160 in kako zelo sem vas počastil!

15 Čuvarji oz. stražarji so vrsta angelov, ki jih na nekaj mestih omenja Sveto pismo (Dan 4,10.14.20). Posebno vlogo imajo v apokrifnih Henohovih knjigah, kjer so s tem izrazom označeni angeli, ki so poslani na zemljo, da bi varovali ljudi, a se začnejo združevati z ženskami in tako pokvarijo človeški rod; prim. poročilo o »Božjih sinovih« in njihovih potomcih velikanih v 1 Mz 6,1-4.

16 Na tem mestu v rokopisu je z drugo roko ob strani dodan še en verz: »in izpolnili postavbo«, ki ga Bickell vključi v svojo izdajo, Griffin pa izpusti z argumentom, da se evidentno ne sklada z metrumom, čemur sledi tudi pričujoči prevod. Posledično je številčenje vrstic od tu naprej glede na Bickellovo izdajo za eno število v zamiku.

Umil sem vam noge
 in vas posedel za mizo.
 Počastil sem vas na zemlji
 in vas posedel pri sebi.
 Izmed mojih služabnikov,
 v nebesih in v višavi,
 me ni nihče videl
 od dne, ko so bili ustvarjeni.
 Niso odprli svojih peruti,
 170 da bi me videli in zrli,¹⁷
 saj jih obdaja pravičnost
 in jih straši moje veličastvo.
 Poglejte, koliko sem vas ljubil:
 celó v svoje naročje sem vas posedel!
 In čeravno sem vaš Gospod,
 sem po svoji izbiri postal vam enak.
 In čeravno sem tisti, ki napolnjuje
 vse stvarstvo,
 sem vam, ker sem vas vzljubil,
 180 podaril svoje kraljestvo.
 Samo eni moji besedi prisluhnite,
 ki vas bo vse pretresla:
 »Resnično povem vam:
 eden izmed vas me bo izdal,
 in bolje bi bilo zanj,
 če ne bi prišel iz maternice.«¹⁸
 In ko je ta beseda udarila,
 so se učenci zmedli.
 Ušesa so spočela besedo,
 190 in drobovje v njih je vztrepetalo.

17 Prim. »Videl sem Gospoda, ki je sedel visoko na vzvišenem prestolu in njegova vlečka je napolnjevala svetišče. Nad njim so stali serafi in vsak je imel po šest peruti: z dvema si je zakrival obraz, z dvema si je zakrival noge in z dvema je letel.« (Iz 6,1-2)

18 Prim. Mt 26,21.24; Mr 14,18.21; Lk 22,21-22; Jn 13,21.

Morje njihovega srca se je vzburkalo
 od glasu začudenja.
 Njihove oči so lile solze,
 poplavo njih solzá.
 Vsak je v svojem umu
 preiskoval samega sebe.
 Postavili so vprašanje,¹⁹
 saj jih je stisnila strahota:
 »Povej nam, kdo je tisti,
 200 ki je to zagrešil,
 ki ima v svojem srcu tvoj uboj
 in svojo roko v tvoji skledi,
 ki si je drznil, moj Gospod,
 sedeti z nami za mizo,
 in ki se ni vžgal v svojem srcu,
 ko je sedel za mizo z Ognjem?«
 »Ne bojte se, moje ovce,
 kajti kozel je izgnan ven.²⁰
 Kača, ki sedi za mizo,
 210 je zdaj od tod pregnana.
 V jeruzalemsko jamo²¹
 gre k svojim tovarišem;
 kačast rod judov
 vodi in usmerja nadme.«
 Nato je naš Gospod pomočil
 kruh v vodo,
 in ga dal Judu,
 a odpustil ga je brez nagrade.²²

19 Prim. »Učenci so se silno užalostili in so mu začeli drug za drugim govoriti: ›Saj nisem jaz, Gospod?‹« (Mt 26,22)

20 Namig na poslednjo sodbo, ki je v Matejevem evangeliju opisana s pripodobo ločitve med ovcami (pravični) in kozli (krivični); prim. Mt 25,32-32.

21 Aluzija na Hinomsko dolino ob Jeruzalemu.

22 Različni avtorji ugibajo o tem, ali je Juda prejel evharistijo ali ne. Efremski Sirski denimo pravi, da je bil Juda prisoten pri Jezusovi evharistiji, a

220 Kruh je bil njegova nagrada
 in kruh je bil njegovo upanje.
 Toda zakaj je pomočil kruh
 v vodo in mu ga nato podal?
 Svojo moč je odstranil iz njega
 in okus svoje sladkosti,
 saj je bil kruh
 blagoslovljen in slaven.
 Sam ga je bil namreč blagoslovil,
 in postavljen je bil prednje.
 Pomočil je tisti kruh,
 230 in od njega odvzel svoj blagoslov.
 Slekkel ga je svoje moči
 in svoje besede;
 kruhu je odvzel blagoslov
 in Judu prestol.
 Duh modrosti je zavel
 in ljuljka je bila izvržena.
 Pravičnost se je razodela
 in Juda je šel skozi vrata.

 Juda je odšel
 240 ob mraku
 iz zgornje izbe,
 učenci pa so ostali
 v velikem miru;
 prevevala jih je žalost.

mu je Gospod posvečeni kruh odrekel, po tem, ko ga je pomočil v kelih (prim. *Serm. in hebđ.* 4.6; *Hymn. de Azymis* 14.13–18). Pri Kirilonu se zdi, da gre za nekaj podobnega. Obhajanje evharistije je razdeljeno na tri dele: 1. obhajanje judovske pashe kot predpodoba krščanske; 2. dovršitev judovske pashe, s čemer se je zaključil stari obred; 3. postavitev in obhajanje prave evharistije. Pesnitev torej morda namiguje, da Juda potemtakem ni bil prisoten ob pravi evharistiji, saj je že prej zapustil zgornjo izbo, kruh, ki ga je prejel, pa torej ni bil pravi evharistični kruh, marveč kruh pred posvetitvijo.

Svojega Gospodarja je zapustila
 posoda jeze,²³
 in svoje tovariše je zapustil
 človeški izdajalec.
 Zgornja izba se je razveselila,
 250 saj se je tema razkropila
 z dvanajsterih,
 ker je kozel pobegnil.
 Zrna pšenice so ostala
 brez ljuljke,²⁴
 in trte vinograda
 brez divjih grozdov.
 Sova, ki so ji sence
 slava,
 je zapustila golobe
 260 in vreščoč odletela.
 Razsvetlila se je hiša,
 kjer je prebivalo
 skrito Sonce
 s svojimi žarki.
 Razveselilo se je, ker je od njega
 zbežala prekleta kača.
 Njeno uničenje
 je miza praznovala,
 saj je z nje padlo
 270 veliko breme.
 Strašen in trd
 je bil njegov obraz,
 ko je odšel.
 Njegov videz je bil razjarjen
 in izgledal je ostudno.

23 »Posode jeze« je Pavlov izraz (Rim 9,22), ki ga v svarilo bralcem nadene tistim, ki so »že pripravljeni na pogubljenje«.

24 Prilika o ljuljki med pšenico, Mt 13,24-30.

Njegovo srce je bilo nemirno
in ves je bil pretresen.
Zobje so mu šklepetali
in kolena so se mu šibila.
280 Njegov razum je odpovedal
in njegovi čuti so ga zapustili.

Iz svojega gnezda ga je izgnal
Orel – Kristus,
in takoj ga je sprejela
prekleta kača.
Učenci so ostali
v velikem veselju,
in dvanajsteri
v radosti.
290 Naš Gospod je vstal
kot prvak;²⁵
ustopil se je
kot mogočnik;²⁶
obral je sadeže
kot vinogradnik;²⁷
molil k svojemu Očetu
kot dedič;²⁸
pogledal v nebesa
kot njihov stvarnik;

25 Prim. »Gospod, silen junak, Gospod, junak v boju« (Ps 24,8); »Najlepši si med človeškimi sinovi« (Ps 45,3); »Mož za možem je v njem rojen, on sam ga utrjuje, Najvišji« (Ps 87,5).

26 Prim. »Gospod, moja moč« (Ps 18,2); »Gospod mi je postal utrdba, moj Bog skala mojega zatočišča« (Ps 94,22).

27 Aluzija na Jezusovo priliko o vinogradu in najemnikih, v kateri je Bog Oče predstavljen kot vinogradnik (Mt 21,33-38; Lk 20,9-14).

28 V priliki o vinogradu in najemnikih so viničarji ubili sina, ker je bil dedič (prim. Mt 21,38; Mr 12,7; Lk 20,14). Prim. tudi »Obljuba, ki je bila dana Abrahamu ali njegovemu potomstvu, da bodo dediči sveta« (Rim 4,13); »Spregovoril je po Sinu. Njega je postavil za dediča vsega in po njem je tudi ustvaril svetove« (Heb 1,2).

300 odprl je zaklade
 kot upravnik.²⁹
 Njegovo obličje je zasijalo
 kakor sonce;
 njegovi udje so postali
 kakor žarki;³⁰
 njegove želje so se vžgale
 kakor peč;
 njegove misli so zaplamtele
 kakor svetilke.
 310 Svoje odrešenje je izbruhnil
 kakor Stvarnik,
 svoje milosti je izlil
 kakor Odrešenik.
 Razkril je skrite reči,
 ki so bile pripravljene,
 in zakrite reči,
 ki so bile obljubljene.
 Nadel si je sveto službo
 resnice,
 320 in duhovništvo
 popolnosti.
 Vstane in nosi
 sebe v svoji ljubezni,
 svoje telo vzame
 v svoje dlani.
 Njegova desnica postane
 sveti oltar,
 njegova velika dlan
 miza usmiljenja.

29 V poročilu o srečanju apostola Filipa z etiopskim evnuhom je slednji imenovan kot »dvorjan etiopske kraljice kandáke, ki je upravljal vso njeno zakladnico« (Apd 8,27).

30 Najverjetneje gre za aluzijo na Jezusovo spremenjenje na gori (prim. Mt 17,2), lahko pa tudi za namig na apostole, »ude« skrivnostnega Kristu-sovega telesa (prim. 1 Kor 12,27).

330 Sebe nosi,
 ne da bi se utrudil,
 in vzame svoj kruh,
 četudi ni lačen.
 Pobere svoje bogastvo,
 četudi ni v stiski,
 in zameša svojo kri,
 četudi ni žejen.
 Iz njegovega kruha nastane
 njegovo živo telo
 340 in iz njegovega vina
 njegova sveta kri.
 Njegove misli so bile
 kot diakoni
 in njegova velika moč
 kot resnični duhovnik.
 Dvignjenih rok je blagoslovil
 samega sebe,
 molil je in sam poveličal
 svoje telo.
 350 Daroval se je in zaklal
 samega sebe;
 izlil in iztisnil
 svojo živo kri.
 Dovršil je in dokončal,
 kar je želel,
 izpolnil in dosegel,
 po čemer je hrepenel.
 In nato je nadaljeval z govorom o tem,
 kar je obljubil:
 360 »Srčno sem si želel
 jesti z vami
 to pasho,
 preden bom trpel.³¹

31 Prim. Lk 22,15.

Pridite, prejmite me,
 kajti po tem hrepenim,
 in jejte od mene,
 kajti tega si želim.
 Z zobmi ognja
 zmeljite moje kosti,
 370 in s telesnimi jeziki
 okusite mojo vročo kri.
 To je telo,
 ki ga čuvarji ne morejo
 zreti
 zaradi njegove slave.³²
 To je kruh
 božanskosti,
 ki sem ga zemljanom
 dal po milosti.
 380 To je Sveto,
 s katerim so posvečeni
 serafini neba,
 ki mu kličejo »Svet«.³³
 To je sad,
 ki si ga je Adam želel
 za svojo hrano,
 da bi postal Bog.³⁴
 Pridite, prejmite me
 po koscih,
 390 in okusite me
 v tajnosti.
 Zavoljo svetá
 sem postal hrana,

32 Prim. Iz 6,2.

33 Prim. Iz 6,3.

34 Paralelizem med sadežem v raju (1 Mz 3,6-7) in evharistijo je navzoč že v emavškem prizoru (Lk 24,31).

zavoljo lakote
popoln kruh.
Pridite, moji učenci,
prejmite me.
Sam se polagam
v vaše dlani.
400 Glejte, kako v resnici
ostanem celovit,
pa vendar me v resnici
pojesti celovitega.
Ne použijem
tega, ki me jé,
ampak prej tistega,
ki se mi ne približa.
Ne opečem
tega, ki me jé,
410 ampak prej tistega,
ki me ne okusi.

Pridite, moji prijatelji,
pijte tudi mojo kri,
ki je nova
zaveza.³⁵
Pijte čašo
plamena,³⁶
kri, ki vname
vse, ki jo pijejo.
420 To je čaša,
s katero se tolaži
stari Adam
v svojih žalostih.
To je kri,
s katero je izničena

35 Prim. Lk 22,20; 1 Kor 11,25; Mt 26,28; Mr 14,24.

36 Podoba, ki naznačuje resnično prisotnost Jezusove krvi v evharistiji.

daritev živalske krvi
 na zemlji.
 To je čaša,
 v katero je bila skrita
 430 žerjavica, ki jo je odnesla
 Tamara ob svojem odhodu.³⁷
 To je kri,
 s katero sta posvečena
 telo in duša
 na božanski način.
 To je čaša,
 ki se je prikazala
 v Jožefovi čaši,
 ko je prerokoval.³⁸
 440 To je kri,
 s katero se spravljata
 nebesa in zemlja
 v eno samo skladnost.³⁹
 To je čaša,
 v kateri so skriti
 usmiljenje in sodba,
 življenje in smrt.

37 Najverjetneje se Kirilona naslanja na starejšo judovsko tradicijo. Tamara, ki je spala s svojim tastom Judom, je s sprejetjem njegovega semena želela postati mati Mesija (prim. Mt 1,3). To podobo, ki jo Kirilona omeni zgolj bežno, Efrem Sirski razlaga na več mestih; prim. *Hom de Nativ.* 9.8.13.15. Žerjavica je namreč v sirski misli simbol božanstva, v tem primeru pa zaznamuje Jezusovo božansko telo, skrito pod podobami evharistije. Prim. 2 Sam 13,19; Iz 6,6.

38 Oz. vedeževal. V zgodbi o egiptovskem Jožefu se ta predstavi tudi kot mož, ki zna vedeževati, in to z uporabo »vedeževalne oz. prerokovalne« čaše (prim. 1 Mz 44,5.15).

39 Pavel piše, da je Bog po Jezusu »spravil s sabo vse stvarstvo, saj je s krvjo njegovega križa, se pravi po njem, pomiril, kar je na zemlji in kar je v nebesih.« (Kol 1,20; prim. 1,21-22)

To je kri, s katero
 pride in maščuje⁴⁰
 450 kri svojih ljubljenih
 na tistih, ki so jo prelili.
 Vzemite, pijte
 iz te čaše,
 kajti v njeni moči boste prenašali
 svoje preizkušnje.
 Opijte se z njo in pridobite
 skrito moč,
 kajti v njeni moči boste vztrajali
 pred preganjalci.
 460 Pijte iz nje,
 in napojite
 vse stvarstvo
 karseda skrbljivo.⁴¹
 V njeni moči stopajte
 po kačah,⁴²
 in z njenim okusom
 boste premagali smrt.⁴³
 Starodavni preroki
 so hrepeneli po meni,
 470 in pravični so si želeli,
 da bi me videli.⁴⁴

40 Namreč Kristus. Kot tudi drugi sirski avtorji, se Kirilona v splošnem izogiba imenovanju Boga ali Kristusa, kar nakazuje bližino judovski tradiciji.

41 Namig na Jezusovo odposlanje učencev: »Pojdite po vsem svetu in oznanite evangelij vsemu stvarstvu!« (Mr 16,15)

42 Jezus apostolom zapusti moč »stopati na kače« (Lk 10,19; prim. Mr 16,18).

43 Prim. »Kdor jé moje meso in pije mojo kri, ima večno življenje.« (Jn 6,54)

44 Namig na Jezusove besede: »Veliko prerokov in pravičnih si je želelo videti, kar vi gledate, pa niso videli.« (Mt 13,17; prim. Lk 10,23-24)

V stokanju so zaspali
 in v žalosti,
 ker me niso videli,
 kot so si želeli.
 Blagoslovljeni ste,
 o moji učenci,
 da ste s svojimi usti
 od mene jedli.⁴⁵
 480 In da ne pozabite
 tega večera,
 ki je bil za vas boljši
 kakor dan,
 da ne pozabite
 tega trenutka,
 ko ste okusili
 božanskost,
 vam posebej
 zapovedujem,
 490 o ljubljeni
 in otroci skrivnosti,
 naj ta spomin⁴⁶
 ne mine
 med vami
 od zdaj do konca.
 Tako, bratje moji,
 boste delali zame
 vsak čas,
 in se me boste spominjali.⁴⁷

45 Prim. »Blagor pa vašim očem, ker vidijo, in vašim ušesom, ker slišijo!« (Mt 13,16)

46 Namig na Gospodovo naročilo Izraelcem o obhajanju pashe, praznika nekvašenega kruha: »Ta dan naj vam bo v spomin in praznujte ga kot Gospodov praznik.« (2 Mz 12,14)

47 Prim. »To je moje telo, ki se daje za vas. To delajte v moj spomin.« (Lk 22,19; 1 Kor 11,24)

500 Jedli ste moje telo –
 ne pozabite me!
 Pili ste mojo kri –
 ne zapustite me!
 Naj bo v Cerkvi
 velik spomin,
 in v svetu,
 na to pasho.⁴⁸
 Naj bo ta dan
 bolj svet,
 510 blagoslovljen in krasán
 kot vsi drugi dnevi.⁴⁹
 Na ta dan bodo potolaženi
 vsi žalostni;
 na ta dan bodo osvobojeni
 vsi zaslužjeni;
 na ta dan bodo rešeni
 vsi zatirani;
 na ta dan bodo ponovno ušli
 vsi zaprti.
 520 Na ta dan bodo posvečene
 čiste vode
 krsta;
 in na ta dan naj bo zopet pripravljen
 krst.⁵⁰
 Na ta dan bo rojeno
 popolno ljudstvo;
 na ta dan bodo pomlajeni
 tisti, ki so se postarali;

48 Prim. 2 Mz 12,14-17.

49 Prim. Gospodovo navodilo o dnevu pashe, ki govori o tem, naj se praznuje prvi (in sedmi) dan s »svetim shodom« (2 Mz 12,16; 3 Mz 23,7; 4 Mz 28,18).

50 Krstni obred je v sirski tradiciji potekal na veliki četrtek zvečer, saj je bil povezan s spominom na Jezusovo umivanje nog učencem.

na ta dan se bodo zame namnožili
 530 otroci na zemlji;
 in na ta dan bo povzdignjeno
 človeštvo do nebes.
 Zdaj je vse
 izpolnjeno glede tega,
 in skrivnosti so zapečatenе,
 prav tako predpodobe.
 Izstopite v veselju
 iz zgornje izbe
 in vstopite v stvarstvo
 540 kot trgovci.
 Razglašajte me
 po vsem svetu
 in dajajte me v jed
 človeškemu rodu.
 Kdor je suženj,
 bo po meni prost,
 in kdor je nečist,
 bo po meni posvečen.
 Kralj in suženj
 550 bosta prišla k meni,
 kajti jaz sem enak
 za vsakogar, ki me išče.
 Služkinja in gospodarica
 bosta pristopili k meni,
 kajti jaz
 ne gledam na videz.⁵¹
 Mali in veliki
 bodo pili mojo kri,

51 Prim. »Bog, ki ne gleda na osebo« (5 Mz 10,17); »Pri Gospodu, našem Bogu, ni krivice ne pristranskosti ne sprejemanja podkupnine!« (2 Krn 19,7); »Kakšni so nekoč bili, me ne zanima, saj Bog ne gleda na osebo« (Gal 2,6).

kajti ena je čaša,
560 brez razlikovanja.
Zdaj grem
 na svoje delo,
vi pa pojdite
 v miru od tod.
Pretrpet grem
 križanje,
in spustil se bom, da dvignem
 padlega Adama.
Ostanite v mojem počitku
570 in ne žalujte,
dokler ne vstanem
 iz groba.
Ostanite v miru,
 kajti z zmago
bom prišel k vam,
 in s slavo.«

O umivanju nog

- Privedel je svoje dvanajstere naš Gospod,
in stopil v hišo, da bi jih umil.
Posadil jih je za mizo kot dedič,
in vstal ter jim stregel kot prijatelj.
Nalil je osvežilne vode
in prijel umivalnico,
vzel brisačo in opasal svoja ledja.⁵³
Tedaj so se mi ulile solze in moj um se je zdrznil.
Svoj obraz sem skril v strahu
10 in v preplahu odvrnil svoje oči.
Obupano sem želel oditi, saj nisem mogel prenesti
pogleda nanj, ki se je sklanjal in jih umival.
Zapustil sem hišo in dvignil svoj glas:
»Čemu le se je to zgodilo?
Prah sedi pred svojim Stvarnikom,
njegov Gospod pa vstane in umiva njegove noge.«
Preiskal sem preroke, a nisem mogel
od njih izvedeti, če so o tem pisali.
Duh me je vzel, kot Ezekiela,⁵⁴
20 in me naglo postavil med glasnike.
Videl sem, da so ležali na tleh v Šeolu,
in to je bilo zame huje kot prejšnje.
Vnovič sem bruhtil v jok z mnogimi vzdih, in v žalosti sem jih vprašal:

52 Nekateri razlagalci so ta naslov iz rokopisa razumeli na način, da ta pesnitev nastopa v vlogi *sugitā* v odnosu do predhodne *memrā*, vendar je to mogoče razumeti tudi zgolj na način, da pripis označuje relativno kratkost pesmi.

53 Prim. Jn 13,4-5. V teh začetnih verzih lahko opazimo sorodnosti s Psalmom 23, ki je bil tradicionalno povezan z zakramenti uvajanja (krst, evharistija, birma).

54 Prim. Ezk 8,2; 37,1; 40,1-2.

»Prosim vas, preroki mojega Gospoda,
 poslušajte me skrivaj za trenutek.
 S svojimi očmi sem ugledal čudovito videnje,
 in želim ga predstaviti pred vsemi vami.
 Moj um trepetala od strahu,
 30 moj razum se vnema od groze.
 Prosim vas, preroki mojega Gospoda,
 poslušajte me skrivaj za trenutek.
 On, o katerem ste razglašali, da je ogenj in duh
 in mogočen plamen;⁵⁵
 On, o katerem ste razglašali, da ga ni mogoče videti
 takšnega, kot je, ker je njegov obraz težko prenesti;
 On, o katerem ste razglašali, da ni mogoče
 videti njegovega obličja in obstati na svetu;⁵⁶
 On, o katerem ste razglašali, da so zaradi strahu pred njim
 40 obrazi čvarjev pokriti z njihovimi perutmi;⁵⁷
 On, o katerem ste rekli, da ga je Daniel videl
 na njegovem prestolu, Staroletni;⁵⁸
 On, o katerem ste rekli, da njegov pogled
 premika svet in pretresa stvarstvo⁵⁹ –

55 Aluzija na Mojzesov goreč grm (2 Mz 3,2) ali pa na devteronomistični oznaki za Gospoda: »Tvoj Bog, je ogenj, ki požira, ljubosumen Bog« (5 Mz 4,24); »Tvoj Bog gre pred teboj tja čez kot požirajoč ogenj« (5 Mz 9,3). Podobno govorico srečamo tudi v ekstatičnih videnjih pri Ezekielu: »Videl sem: glej, postava je bila, podobna možu. Od dela, ki je bil videti kakor njegova ledja, navzdol je bil ogenj; in od njegovih ledij navzgor je bil videti kakor blesk, kakor bleščeč sijajnik« (Ezk 8,2), in Danielu o Staroletnem: »Njegov prestol so bili ognjeni plameni in njegova kolesa goreč ogenj« (Dan 7,9).

56 Prim. »Mojega obličja ne moreš videti; kajti noben človek me ne more videti in ostati živ.« (2 Mz 33,20)

57 Prim. Iz 6,2.5.

58 Prim. Dan 7,9.

59 Prim. »On premika zemljo z njenega mesta, da se majejo njeni stebri« (Job 9,6); »Pred mojim obličjem bodo vztrepetale ribe morjā in ptice neba, poljske živali in vsa laznina, ki se plazi po zemlji, in vsi ljudje v deželi. Gore se bodo podrle, pečine se sesule in vsi zidovi se bodo zrušili.« (Ezk 38,20)

glejte, kako je postal služabnik in nosi umivalnik,
 umiva noge ribičem
 in jih briše z brisačo;
 celo svojemu izdajalcu enako!«
 »Utihni, človek, ne vpij več –
 50 to so vesele vesti, ki si nam jih prinesel!
 Če je res, da se je to zgodilo,
 obstaja upanje in blagoslov za ves svet.
 Dolgo smo čakali tukaj,
 saj smo pričakovali to oznanilo.
 Zato se zaradi tega vsi veselimo;
 beseda naših knjig ne laže!
 Pridi zdaj, ne žaluj;
 zahvaljуй se, izkazuj čast in ne bodi žalosten!«
 Po tem sem se v svoji stiski vrnil
 60 in hitro prispel v hišo.
 Zagledal sem njega, ki jih je vesel umival
 in jim služil z radostnim obličjem.
 Prijel je njihove noge, a niso bile použite,
 in ko je pretil vodo, niso zgoreli.
 Umil jih je napora in težav,
 in jih osvežil, saj so morali na pot.
 Prišel je k vsakemu izmed njih v svoji ljubezni,
 na enak način, brez razlikovanja.
 Pristopil je do Juda in prijel njegove noge;
 70 in čeprav brez ust, je zemlja zaječala.
 Kamni iz zidu so zavpili,⁶⁰
 saj so videli, da jim je prizanesel z ognjem.
 Moja glava je udarila ob tla in moja ušesa so zaslišala
 množeče se zvoke žalovanja.
 In nemara je tako odmeval
 prestrašen glas iz ust njegovih jagnjet:

60 Prim. »Kajti kamen bo vpil iz zidu in škarnica v ostrešju mu bo odgo-
 varjala.« (Hab 2,11)

»Nad kom naj se čudimo in koga naj gledamo,
 ko vstaja groza z obeh strani?
 Tega, ki sedi, in čigar srce je polno
 80 umora in izdaje, pa se vendar ne zgane?
 Ali drugega, ki je poln usmiljenja
 in umiva noge svojemu morilcu?«
 Nastal je velik preplah, ko se je roka našega Gospoda
 dotaknila njegovega morilca.
 Naš Gospod ni razkril njegovega hudodelstva;
 prikrikl je njegovo krivdo in ga obravnaval kot druge.
 Prišel je do Simona, in njegovo srce se je zganilo,⁶¹
 ta pa je vstal pred njim in ga vprašal:
 »Noge čuvarjev so iz strahu
 90 pokrite v nebesih, da bi ne zgorele,⁶²
 ti pa, moj Gospod, si prišel vzet v svoje roke
 Simonove noge in mi služiti?⁶³
 Z vsem tem si nam pokazal
 tako svojo ponižnost kot svojo ljubezen;
 z vsem tem si nas počastil,
 moj Gospod, nikar nas zdaj spet ne prestraši.
 Serafi se niso nikdar dotaknili robov tvojega oblačila,
 in glej, ti umivaš noge ubogih ljudi!
 Ti, moj Gospod, mi umivaš noge –
 100 kdo, ki bi to slišal, bi ne bil pretresen?
 Ti, moj Gospod, mi umivaš noge –
 katera dežela je sposobna to prenesti?
 Ta vest bo v osuplost pahnila
 vse stvarstvo – kaj si storil?
 Ta vest bo vzbudila grozo
 v nebeških zborih – kaj se je zgodilo na zemlji?

61 Namig na prizor, ko je Jezus želel umiti noge Petru, ta pa se je upiral (Jn 13,6-10).

62 Prim. »Vsak (izmed serafov) je imel po šest peruti: z dvema si je zakrival obraz, z dvema si je zakrival noge in z dvema je letel.« (Iz 6,2)

63 Prim. Jn 13,12.15.

Dovolj, moj Gospod, da se od tega oddaljim!
 Častim te, saj sem dolžnik;
 po tvojem naročilu sem hodil po gladini morja,
 110 in po tvojem ukazu sem prečkal valove.⁶⁴
 Ali mi to prvo ni zadostovalo,
 da mi podeljuješ to, kar je še večje?
 Ni mogoče, moj Gospod, da se to zgodi,
 saj že sama vest o tem stresa stvarstvo.
 Ni mogoče, moj Gospod, da se to zgodi,
 saj je to breme veliko in neznosno.«
 »Če ni mogoče, da se to zgodi,
 nimaš deleža z menoj na prestolu.
 Če ni mogoče, da se to zgodi,
 120 mi vrni ključ, ki sem ti jih zaupal.⁶⁵
 Če ni mogoče, da se to zgodi,
 ti je odvzeta tudi tvoja oblast.
 Če, kot si rekel, to ni mogoče,
 niti ne moreš biti učenec.
 Če, kot si rekel, to ni mogoče,
 prav tako ne boš okusil dela mojega telesa.«
 Nato je Simon začel prositi
 pred Usmiljenim in mu rekel:
 »Ne umij samo mojih nog, moj Gospod,
 130 ampak umij tudi moje roke in celó mojo glavo.«⁶⁶
 »Simon, Simon, eno samo umivanje obstaja:
 za celo telo v posvečujoči vodi.«
 Ko je dovršil umivanje,
 jim je iz ljubezni velel:
 »Glejte, moji učenci, kaj sem storil
 in katero delo sem vam zapovedal.

64 Prim. Mt 14,28-31.

65 Aluzija na Jezusove besede Petru: »Dal ti bom ključ, ki odpre kraljestvo nebes; in kar koli boš zavezal na zemlji, bo zavezano v nebesih; in kar koli boš razvezal na zemlji, bo razvezano v nebesih.« (Mt 16,19)

66 Jn 13,9.

Glejte, umil in očistil sem vas.
 [...] ⁶⁷
 Pojdite z veseljem v Cerkev,
 140 in vstopite skozi njena vrata kot dediči. ⁶⁸
 Stopite na Zlega in se ne bojte,
 in na kačino glavo, ne bodite prestrašeni. ⁶⁹
 Hodite po poteh brez strahu,
 in naj se po utrdbah oznanja moja beseda.
 Po mestih sejte evangelij
 in v ljudi zasajajte ljubezen.
 Pred kralji razglašajte moje oznanilo
 in med sodniki izpričujte mojo vero.
 Jaz, ki sem vaš Bog,
 150 glejte, sem se ponižal in vam služil.
 Pasha, ki sem jo pripravil za vas, je dokončana,
 in vzradostil bom obličje vsega sveta.«

67 Metrična struktura bi tu zahtevala dodaten verz. V rokopisu (f. 161v) se na tem mestu nahaja prekinitev stolpca, zato je moč sklepati, da je pisar en verz nevede izpustil.

68 Ponovno srečamo motiv dedičev, le da so tokrat v ozadju tisti svetopi-semški izrazi, ki merijo na vse kristjane: »Obljuba, ki je bila dana Abrahamu ali njegovemu potomstvu, da bodo dediči sveta« (Rim 4,13); »Če smo otroci, smo tudi dediči: dediči pri Bogu, sodediči pa s Kristusom« (Rim 8,17); »(Duhovi) strežejo zaradi tistih, ki bodo dediči odrešenja« (Heb 1,14); »Posnemovalci tistih, ki so zaradi vere in potrpežljivosti postali dediči obljub« (Heb 6,12); »Bog je hotel dedičem obljube še bolj jasno pokazati, da je njegov sklep neomajen« (Heb 6,17).

69 Prim. Mr 16,18.

O pashi našega Gospoda

Memrā o pashi našega Gospoda

Ko berem Novo zavezo,
mi iz nje pritekajo novosti.
Ko premišljujem o evangeliju,
me pozdravlja blagovest življenja.
Janezovo oznanilo
me je doseglo in me na moč vznemirilo.
Janez in njegovi sotrudniki⁷⁰
so postali vrelci stvarstva:
iz njih je človeštvo zajelo
10 novo in popolno življenje,
z njimi se je odžejal žejni svet
in ljudstvo se je opojilo z njihovimi besedami.
Zato pridi, o poslušalec,
poučimo se o moči Pisma,
v katerem je zakopano bridko trpljenje
in iz katerega brizga veselje.
Med žalostjo in radostjo
hodi in krmari pridigar.⁷¹
Ko so se skrivnosti dopolnile
20 in vse napovedi uresničile,
ko je naš Gospod z evangelijem izpolnil
vse, kar so njegovi glasniki prerokovali,
je nato poklical svoje dvanajstere
in jim razglasil besede:
»Glejte, povzpne se v Jeruzalem,
da se izpolni vse, kar je pisano.⁷²

70 Drugi avtorji Nove zaveze. Tudi to dokazuje, da je Kirilona uporabljal različne evangelije kot samostojne enote, ne pa *Diatessarona* kot evangelske harmonije.

71 Ali: govorec, oznanjevalec, pisatelj. Vona tu uporabi prevod »kantor«, vendar je vsako sklepanje na posebno cerkveno službo iz tako splošnega izraza težko utemeljiti.

72 Kristusova napoved trpljenja: »Glejte, v Jeruzalem gremo in Sin člove-

- Izročen bom namreč križu,
 sramoti in zaničevanju.
 Ne žalujte zaradi tega,
 30 kajti táko je življenje sveta.⁷³
 Resnično, zavoljo tega sem se spustil na zemljo
 in postal kakor eden izmed njenih otrok,
 da bi prerokov, ki so tako prerokovali,
 ne imeli za lažnivce.
 Kajti če odbijem od sebe sramoto,
 odbijem slavo od človeštva;
 in če odrečem svoj hrbet bičem,
 odrečem rešitev grešnikom;
 in če se odrečem sodbi,
 40 odrečem svojo zmago svojim služabnikom;
 in če odrečem svojo glavo trnju,
 ne odstranim prekletstev;
 in če odrečem svoja usta kisu,
 odrečem svojo kri Cerkvi;
 in če sebe odrečem Šeolu,
 iz njega nihče ne izide;
 in če me smrt ne použije,⁷⁴
 ne bo vrnila vsega, kar je zgrabila.
- Vzradujte se, moji učenci,
 50 kajti danes se vsi radujejo!

kov bo izročen vélikim duhovnikom in pismoukom. Obsodili ga bodo na smrt in izročili poganom, da ga bodo zasmehovali, bičali in križali, toda tretji dan bo obujen.» (Mt 20,18-19; prim. Mr 10,33-34; Lk 18,31-34)

73 Prim. »Božji kruh je namreč tisti, ki prihaja iz nebes in daje svetu življenje.« (Jn 6,33)

74 V ozadju lahko zaznamo Izaijevo mesijansko prerokbo o tem, da bo Gospod »za vselej uničil smrt« (Iz 25,8), pa tudi Ozejev preroški vzklik: »Kje je tvoja kuga, o smrt, kje je tvoja poguba, o podzemlje?« (Oz 13,14) Oboje Pavel vplete v svojo radostni eksklamacijo spričo Kristusove zmage nad smrtjo: »Smrt je použita v zmagi. Smrt, kje je tvoja zmaga? Smrt, kje je tvoje želó?« (1 Kor 15,54-55)

Veselite se, moji glasniki, vriskajte!
 kajti raztrgana je zadolžnica,
 ki izvira iz Vrta,
 raztrgana s križem.⁷⁵
 Moj Oče me čaka,
 da se povzpnem in s seboj prinesem
 tako telo kot dušo,
 ki sta ju smrt in Zli povedla v ujetništvo.
 Čuvarji me čakajo,
 60 da se povzpnem in s seboj prinesem
 izgubljeno ovco,⁷⁶
 ki je bila najdena ob mojem prihodu.
 Nebesa me čakajo,
 da se povzpnem in s seboj prinesem
 prsteno telo,
 ki je po milosti postalo božansko.
 Prestol me čaka,
 da se povzpnem in sedem nanj,
 ter ob sebi posedem Adama;
 70 ponižanega, ki je bil povzdignjen.
 Oblak me čaka,
 da me odnese z gore,
 in postane kot voz⁷⁷
 za sina Device.
 Raj in Vrt,
 oba me čakata,
 da privedem s seboj Adama
 in mu dam kraljevati v njiju.
 Zato od veselja vriskajte,
 80 ker sem vam razkril in povedal,

75 Prim. »Odpustil nam je vse grehe in izbrisal zadolžnico, ki se je s svojimi določbami glasila proti nam. Odstranil jo je iz naše srede in jo pribil na križ.« (Kol 2,13-14)

76 Namig na priliko o izgubljeni ovci (Mt 18,10-14; Lk 15,3-7).

77 Aluzija na Jezusov vnebohod; prim. »Po teh besedah se je vzdignil pred njihovimi očmi in oblak ga je zastrl njihovim pogledom.« (Apd 1,9)

da grem ves k svojemu Očetu,
a ves ostajam s svojimi.
Pot, zaradi katere sem prišel,
sem prehodil in končal.
Bitka, glejte, je končana,
Adam je prejel krono.
Zdrobil sem glavo kači
in okrepil pêto vseh.⁷⁸
Sprejel sem preizkušnjo
90 in olajšal vse duše.
Kot potepuh sem taval,
in vsi ljudje so se vrnili k meni.
Ena sama ovira je,
ki zaznamuje vse:
križ me čaka,
na njem bom razpet
in z njega bom razprostrl
svoje usmiljenje na svet.

O moji učenci,
100 bodite pogumni!
Za vas je počitek –
zame spopad.
Za vas slava,
ki vam ne more biti vzeta –
zame zmaga,
ki ne more biti uničena.
Za vas oblast,
večja kot oblast čuvarjev –

78 Namig na Gospodovo zapretilo kači ob izgonu iz raja: »Sovraštvo bom naredil med teboj in ženo ter med tvojim zarodom in njenim zarodom. On bo prežal na tvojo glavo, ti pa boš prežala na njegovo peto.« (1 Mz 3,15)

110 in zame ponižanje
 med tatovi.⁷⁹
 Za vas ozdravljenje
 od bolezni –
 zame občestvo
 z mrtvimi.
 Za vas v nebesih
 prestoli –⁸⁰
 zame na zemlji
 izposojeni osliček.⁸¹
 Zate, Simon,
 120 je ključ kraljestva –⁸²
 in zame moj križ,
 ključ do grobov.
 Očiščevali boste gobavce,
 hromim dajali hoditi,⁸³
 teptali demone,
 izganjali duhove,⁸⁴
 premagovali kralje
 s svojim učenjem,
 in sodnike
 130 s svojimi odgovori,⁸⁵

79 Tj. med razbojnikoma na križu (prim. Mt 27,38; Mr 15,27; Lk 23,33; Jn 19,18).

80 Jezus je svojim učencem obljubil, da bodo ob prerojenju sveta tudi oni »sedeli na dvanajstih prestolih in sodili dvanajst Izraelovih rodov.« (Mt 19,28)

81 Mišljen je oslič, na katerem je Kristus slovesno vstopil v Jeruzalem (Mt 21,2-7; Mr 11,2-7; Lk 19,30-35; Jn 12,14-15).

82 Prim. Mt 16,19.

83 Prim. Mt 11,5; Lk 7,22; Mr 16,18.

84 Prim. Mt 10,8; Mr 16,17; Lk 10,17-20.

85 Namig na Jezusovo napoved, da bodo njegove učence zaradi njegovega imena vlačili pred sodišča in oblastnike (prim. Mt 10,17-18; Mr 13,9; Lk 21,12-13; Jn 16,8-11).

in zmote
 s svojimi resnicami,
 in modre
 s svojimi učenji.
 To je oblast,
 to je čast;
 vaši sta,
 o moji učenci.
 Tudi veselje vam bom,
 140 po svoji milosti,
 navrgel,
 če me boste izpričevali.
 Kajti z vami bom;
 hodil bom in delal
 po vsem stvarstvu,
 da izpolnim vaše želje.
 In če si želite
 ostati v meni,
 in če je ljubezen
 150 v vaših srcih,
 bom, takoj ko pridem gor
 k svojemu skritemu Očetu,
 molil
 za vas,
 da pošlje svojo moč
 nad vas;⁸⁶
 zaklade in bogastva,
 ki jih ni mogoče izmakniti.⁸⁷

86 Aluzija na poslanje Svetega Duha: »Jaz pa bom prosil Očeta in dal vam bo drugega Tolažnika« (Jn 14,16); »Jaz pošiljam na vas obljubo svojega Očeta; vi pa ostanite v mestu, dokler ne boste odeti v moč z višave« (Lk 24,49); »Naročil jim je, naj počakajo na Očetovo obljubo, »o kateri ste slišali od mene«; prejeli boste moč, ko bo Sveti Duh prišel nad vas« (Apd 1,4.8).

87 Pesnik namiguje na Jezusove besede o zakladih v nebesih, »kjer jih ne uničujeta ne molj ne rja in kjer tatovi ne vlamljajo in ne kradejo.« (Mt

160 Duh bo prišel
 s svojimi jeziki,⁸⁸
 in Tolažnik
 s svojimi razodetji.
 Nov govor
 bo počival v vas;
 peruti Duha
 vas bodo ovile.⁸⁹
 Priletele bodo
 z višave
 in počivale
 170 na vaših ustih.
 Na vaših ustnicah
 bo počival ogenj,
 in v vaših ustih
 plamen.«
 Usta bodo zaprta,
 a bodo použila ogenj;
 jezik bo molčal,
 a bo spočel.
 Jezik ognja
 180 ni opekел
 telesnega
 jezika,
 kot plamen
 ni opekел

6,19-20; prim. Lk 12,33)

88 Namig na binkoštni dogodek: »Prikazali so se jim jeziki, podobni plamenom, ki so se razdelili, in nad vsakim je obstal po eden. Vsi so bili napolnjeni s Svetim Duhom in začeli so govoriti v tujih jezikih, kakor jim je Duh dajal izgovarjati.« (Apd 2,3-4)

89 Podoba je vzeta iz poročila o Jezusovem krstu, nad katerim so se, ko je stopil iz vode, odprla nebesa: »Videl je Božjega Duha, ki se je spuščal kakor golob in prihajal nadenj.« (Mt 3,16; prim. Mr 1,10; Lk 3,22)

grma
 v puščavi.⁹⁰
 Ognjeni jezik
 so prejeli učenci,
 nov govor,
 190 s katerim se niso rodili.
 Po jeziku čuvarja
 je Marija prejela
 novo spočetje,
 ki ga ni poznala.⁹¹
 Spustili so se jeziki
 [...] ⁹² Duha
 na jezike,
 oblikovane iz mesa,
 in božansko spočetje
 200 je dospelo
 v meseno maternico
 hčere človekove.

 Potem je začel
 sebe primerjati
 s pšeničnim zrnom,⁹³ s trtno mladiko,
 in tudi z grozdom;⁹⁴

90 Namig na goreč grm, iz sredine katerega se je Mojzesu v ognjenem plamenu prikazal Gospodov angel: »Grm je gorel s plamenom, a ni zgorel.« (2 Mz 3,2)

91 Tj. napoved angela Gabriela Mariji, da bo spočela Odrešenika (Lk 1,26-38).

92 Metrična struktura bi tu zahtevala še eno besedo, vendar je v rokopisu ne najdemo. Bickell je predpostavil, da bi lahko bila to *rāqīq* (»lepi«, morda »nesnovni«), kar pa je zgolj ugibanje.

93 Prim. »Če pšenično zrno ne pade v zemljo in ne umre, ostane sámo; če pa umre, obrodi obilo sadu.« (Jn 12,24)

94 Prim. »Jaz sem resnična vinska trta in moj Oče je vinogradnik.« (Jn 15,1-8)

in s svojo ljubeznijo
 jim je pokazal
 skrivnost, ki je navzoča
 210 v teh treh.
 Pridi torej,
 o poslušalec,
 da te poučimo o skrivnosti,
 ki v njih prebiva.
 Pšenično zrno molči,
 ko ga meljejo,
 kot naš Gospod,
 ko so ga sodili.
 Ne javka,
 220 ko ga strejo,
 kot naš Gospod,
 ko so ga križali.
 Prepusti se
 v roke svojega morilca,
 kot naš Gospod
 judom.
 Zapusti svoj ovoj
 kot poveje,
 ki jih je naš Gospod pustil
 230 v Šeolu in nato odšel.⁹⁵
 Pšenično zrno molči,
 ko ga meljejo,
 postane truplo –
 a skrivaj živi.
 Na videz je mrtvo,
 ubožno,
 vendar bujno raste in živi
 preobilno.
 Svoja vlakna steguje,
 240 raziskujoče, v globine,

95 Ob vstajenju iz groba (prim. Lk 24,12).

svoje koreninice prepleta
v rahli prsti.
Donijo gromovi
kot maščevalci;
bliskajo strele
kot bakle.
Pije mleko,
s katerim ni zraslo,
kopiči bogastvo,
250 s katerim se ni spustilo.
Svoje potomce nosi,
in s svojo ramo dviguje
hčere zrna
nad glavo,
kot naš Gospod,
ki je nosil in vzdignil
ujetništvo mrtvih
iz Šeola.⁹⁶

Vstopi v žitnico,
260 kot na Sion,
in gre od tam k mlinu,
kot na križ.
Nosi ga Judeja,
kot služkinja,
in jé ga Cerkev,
izvoljena dama.⁹⁷

96 Pavel Jezusov spust v podzemlje in njegov vzpon opisuje z besedami Psalma 68: »Povzpel si se na višavo, ujete peljal ujetnike, od ljudi si sprejel darove« (Ps 68,19): »*Povzpel se je na višavo, ujete peljal ujetnike, dal je darove ljudem.* Kaj pa pomeni beseda *Povzpel se je*, če ne to, da se je prej spustil v spodnje kraje zemlje? On, ki se je spustil, je isti, ki se je vzdignil čez vsa nebesa, da bi napolnil vse.« (Ef 4,8-10)

97 Avtor Drugega Janezovega pisma z zelo podobnim izrazom pooseblja svoje naslovnike, krajevno Cerkev, ki ji piše: »Starešina izvoljeni gospe in njenim otrokom, ki jih ljubim v resnici.« (2 Jn 1,1)

Ogenj postane
 njegov pekovski mojster;
 okus zadobi
 270 z njegovo pripeko.
 Ko je dokončano
 vse, za kar je bilo določeno,
 se spusti in dospe
 do kraljeve mize.
 Lačne nahrani
 s svojo sladkostjo,
 in nakloni moč
 tistim, ki ga užijejo.
 Prav tako je naš Gospod
 280 svoje telo položil
 na mizo
 svetega oltarja.
 In jedo ga ljudstva,
 ki so ga bila lačna;
 okrepijo se
 in strejo smrt.

Poglejmo zdaj, zakaj je naš Odrešenik
 sebe primerjal z vinsko trto:
 »Jaz sem prava trta
 290 in moj Oče je vinogradnik.«⁹⁸
 V trti njegovega telesa je bila zakopana
 sladkota božanskosti;
 v trto njegovega telesa sta bila vcepljena
 mladika in steblo naše človeškosti.
 Iz trte njegovega telesa je za nas pritekla
 pijača, ki je potešila našo žejo;
 iz stebela njegove človeškosti
 so nam po njegovi milosti pritekli potoki.

98 Jn 15,1.

300 Trta molči, ko jo obirajo,
 kot naš Gospod, ko ga sodijo;
 trta molči, ko jo trgajo,
 kot naš Gospod, ko ga ponižujejo;
 trta molči, ko jo posekajo,
 kot naš Gospod, ko ga ubijejo.
 Namesto tiste stare trte,
 ki je svojemu gospodarju ponudila kis,⁹⁹
 je za nas iz maternice mladenke
 vzknila prava trta.
 To je trta, ki poteši žejo človeštva
 310 in daruje življenje;
 to je trta, ki s svojo pijačo
 potolaži dušo žalujočih;
 to je trta, ki s svojim vinom
 svet opere madežev.
 To je grozd, ki se je sam iztisnil
 v zgornji izbi, ob večeru,
 in se dal svojim učencem v čašo,
 ki je testament resnice.
 O trta, kako mogočna si,
 320 saj tvoje bogastvo nikdar ne usahne!
 V vinograd so vdrli roparji,
 ukradli liste, toda grozdov se niso dotaknili.
 Judje so kot tatovi
 napadli vinograd našega Odrešenika,

99 Neposredno pesnik vsekakor namiguje na gobo s kisom, ki so jo vojaki ponudili križanemu Jezusu, da bi pil (Mt 27,48). V ozadju pa lahko razberemo tudi dva druga starozavezna motiva. Eden je iz Mojzesove pesmi, kjer so krivični upodobljeni s prisposodobno slabega vina: »Zakaj njih trta je od sódomske trte in iz gomórskih nasadov; njihovo grozdje je strupeno, njihovi grozdi so grenki; strup zmajev je njihovo vino in okruten strup gadov.« (5 Mz 32,32-33) Drugi pa je iz Izaijeve pesmi o vinogradu, v katerem Bog kot vinogradnik izkuša nehvaležnost svojega ljudstva: »Zakaj sem upal, da bo dajal grozdje, pa je dal viničje?« (Iz 5,1-4)

vzeli njegovo tuniko in njegovo ogrinjalo,¹⁰⁰
 toda grozd in njegovo vino so pustili.
 Lisice so se zakopale med trte,¹⁰¹
 a ena sama je ovenela.
 Jež, čigar obleka so bodice,¹⁰²
 330 je napadel ta vinograd;
 polastil se je samo viničja,¹⁰³
 grozdju pa ni škodoval.
 Sion, zlobni jež,
 je posedel Iškarijota;
 s tridesetimi srebrniki je zasegel
 njeno obljubljeno sladkost.¹⁰⁴
 Poskušal je uničiti vinograd,
 a so stražarji sprožili preplah.¹⁰⁵
 Preroki so javno dvigali glas
 340 in trta je dozorela v tajnosti.
 Po tridesetih letih čakanja
 so lačni slišali in si zaželeli priti.
 Adam je prihitel iz groba,
 Eva je zapustila Šeol.
 Z gora je prišla Cerkev
 in z vseh koncev so se zbrali narodi.
 Videli so grozd, ki je visel
 z vrha križa.¹⁰⁶

100 Aluzija na dogodke ob križanju (prim. Mt 27,31,35; Mr 15,20; Lk 23,34).

101 Prim. izjavo zaročenke v Visoki pesmi: »Polovite nama lisice, male lisi-ce, uničevalke vinogradov, ker sta najina vinograda v cvetju.« (Vp 2,15)

102 Izaija na dveh mestih vpelje negativno metaforo ježa. Gospod bo Babilon spremenil v »prebivališče ježev« (Iz 14,23), dežele sovražnikov pa se bosta »polastila pelikan in jež« (Iz 34,11).

103 Prim. »Upal je, da bo dajal grozdje, pa je dal viničje.« (Iz 5,2)

104 Tj. sladkost vinske trte. Prim. Mt 26,15.

105 Prim. Gospodove besede Ezekielu, s katerimi ga je postavil za stražarja Izraelovi hiši, da bi opozarjal na nevarnosti in opozarjal ljudstvo (Ezk 33,1-6).

106 Morda aluzija na podrobnost iz poročila o oglednikih, ki jih je Mojzes poslal, da bi pregledali kánaansko deželo. Ti so v Eškólski dolini

350 Golgota je postala njegova mladika
 in iz nje je pritekla sladkost.
 Njegovo kri so prejeli s svojimi ustnicami
 in njegovo resnico so obrali s svojimi rokami.
 Trta je Kristus, ki je prišel k nam;
 v ljubezni nam je ponudil grozd.
 Grozd veselo poveša svojo glavo
 pred svojim trgačem,
 kot je naš Gospod povetil svojo glavo
 pred sužnjem, ki ga je udaril.¹⁰⁷
 Mladika ne zacvili,
 360 ko jo vinogradnik obreže,
 in Kristus ni odgovoril,
 ko mu je Kajfa sodil.¹⁰⁸
 Srp poreže mladiko
 in iz nje pritečejo potoki vode;
 kopje je prebodlo Kristusa
 in potoki usmiljenja so pritekli nad nas.¹⁰⁹

Trta in pšenično zrno
 sta me z razlagami odvedla stran,
 učenci in njihov Učitelj
 370 so me poklicali nazaj k pripovedi.
 O poslušalec, nagni uho in poslušaj,
 kajti evangelij govori!

»odrezali vejico vinske trte z grozdom; po dva sta ga nosila na drogu« (4 Mz 13,23), v čemer Kirilona morda vidi starozavezno tipologijo za upodobitev Kristusa na križu.

107 Prim. »Ko je Jezus to rekel, ga je eden izmed služabnikov, ki je stal zraven, udaril po licu in dejal: ›Tako odgovarjaš velikemu duhovniku?‹« (Jn 18,22)

108 Prim. Mt 26,63; Mr 14,61.

109 Prim. »Eden izmed vojakov s sulico prebodel stran in takoj sta pritekli kri in voda.« (Jn 19,34)

Naš Gospod je svojim učencem
 dal v roke meč:
 svojo ostro besedo.
 Zaupal jim je
 nabrušen meč svoje besede,¹¹⁰
 ki je zaklad vsega bogastva.
 S svojo besedo je ustvaril svet,
 380 s svojo besedo je dal svetu življenje;
 s svojo besedo je razprostrl nebesa,¹¹¹
 s svojo besedo je šel v globine;
 s svojo besedo je oblikoval telo,
 s svojo besedo si je telo oblekel;
 s svojo besedo je obrazil Adama,
 s svojo besedo je Adama odkupil;
 s svojo besedo je človeštvo privedel v obstoj,
 s svojo besedo je ljudem dal življenje.
 »Prejmite mojo besedo, moji prijatelji,
 390 in jo shranite v svojem srcu,
 da bo moja beseda na vsakem kraju
 vaš vodnik.
 Izročam vas svojemu Očetu
 in predajam vas njemu.
 O moj Oče, sprejmi jih, ohrani jih
 v svojem imenu in v svoji resnici.¹¹²

110 Nova zaveza na nekaj mestih rabi podobo meča za označitev Božje besede: »Vzemite tudi čelado odrešenja in meč Duha, kar je Božja beseda« (Ef 6,17); »Božja beseda je namreč živa in dejavna, ostrejša kakor vsak dvorezen meč in zareže do ločitve duše in duha, sklepov in mozga« (Heb 4,12); »(Kristusu) je iz ust segal oster dvorezen meč« (Raz 1,16).

111 Prim. »Z Gospodovo besedo so bila narejena nebesa, z dihom njegovih ust vsa naredil s svojo besedo« (Mdr 9,1); »V začetku je bila Beseda in Beseda je bila pri Bogu in Beseda je bila Bog. Ta je bila v začetku pri Bogu. Vse je nastalo po njej in brez nje ni nastalo nič, kar je nastalo« (Jn 1,1-3).

112 Jn 17,11.

Pošlji jim svojo moč,
da bodo šli v svet.
Vžgi v njih svoj ogenj,
400 da bodo razsvetlili stvarstvo.
Resnično, zaupani so tebi, moj Oče,
da ne postanejo sirote,¹¹³
da se, ko me bodo videli križanega,
njihovo srce ne bo splašilo,
in ko se bom spustil v Šeol,
ne bodo zatajili moje resnice.
Naj bo vaše srce stanovitno,
moji prijatelji, in ne bojte se.¹¹⁴
Opašite se kot trgovci,
410 da boste osvojili svet.¹¹⁵
Spreobrnite ljudi k meni,
napolnite svet z mojim učenjem,
postavite oltarje po zemlji,
napolnite cerkve z mojimi duhovniki.
V mrežo moje besede
naj se ujamejo vse duše;
v vodah mojega krsta
naj se zbere človeštvo.¹¹⁶
Če boste morali pred sodišče,
420 pojdem z vami.
Če boste padli v morje,
vas ujamem.
Če se boste razpeti na križ,
se povzpnem z vami.

113 Prim. Jn 14,18.

114 Prim. Jn 14,27.

115 Podoba temelji na Jezusovi priliki: »Nebeško kraljestvo je tudi podobno trgovcu, ki išče lepe bisere. Ko najde en dragocen biser, gre in proda vse, kar ima, in ga kupi.« (Mt 13,45-46)

116 Aluzija na priliko o mreži: »Nebeško kraljestvo je podobno mreži, ki jo vržejo v morje in zajame ribe vseh vrst.« (Mt 13,47)

Če boste padli v ogenj,
vam bom dal sijaj.
Če boste šli v grob,
vas obudim.¹¹⁷
Bodite pogumni, moji prijatelji,
430 kajti poslednja ura je.
Juda je določil mojo ceno,
glejte, Sion je pripravljen.
Glej, Judeja je stesala križ,
na katerega bom razpet.
In Kajfa, glejte, je razvnel svoje srce,
da me obsodi!
Umrli bom za vse,
da bom vse oživil,
in tretji dan
440 bom vstal in vse obudil.«¹¹⁸

117 Prim. »Ko pojdeš čez vodo, bom s teboj, ko čez reke, te ne poplavijo, ko pojdeš skoz ogenj, ne zgoriš in plamen te ne bo ožgal.« (Iz 43,2)

118 Aluzija na Jezusovo napoved svoje smrti in vstajenja (Mt 16,21; 17,22-23; 20,19; Mr 8,31; 9,31; 10,34; Lk 9,22; 18,33; 24,46).

O nadlogah

Zbral bom tebi drage,
da bi te prosili,
kajti čas preizkušnje je;
naj pridejo, da te pomirijo.
Izrazil bom svoje stiske
in oni svoje molitve;
predočil bom svoje bolesi
in oni svojo moč.
In pred vrstami tvojih prijateljev
10 bom prosil tvoje Veličanstvo,
da se vzdržiš svoje pravičnosti
in s svojo desnico ohraniš
moje sadove za daritve tebi.¹¹⁹

Na ta dan, ko se spominjamo
pravičnih, te bomo poveličevali.
To je praznik tvojih svetih;
pojemo in častimo te.
Kosti tebi dragih
si napravil za svoj zaklad;
20 v prgišču njihovega prahu
je skrito tvoje veliko bogastvo.
V njih prebiva brezmejno Morje,
ki je bilo spočeto v maternici,
razpeto na križ,
skrito v grob,
in je češčeno v višavah.

119 Misel spominja na preroka Joela, ki žaluje zaradi napada kobilic: »Pokončani sta jedilna in pitna daritev iz hiše Gospodove« (Jl 1,9), a tudi poziva k spreobrnjenju: »Kdo ve, morda se (Bog) obrne in kesa in pusti za seboj blagoslov, jedilno in pitno daritev za Gospoda, vašega Boga« (Jl 2,14).

Pridite, zberimo se, moji bratje,
 sinovi Cerkve.
 Nadenimo si oklep
 30 vere,¹²⁰
 in ponovimo besede
 prerokbe.
 Uberimo melodije
 psalmov
 na citre
 ušes srca.
 Vojna je prišla nad nas –
 ne omahujmo!
 In prav tako bitka –
 40 ne pokažimo slabosti!
 Izvlecimo meč
 sijočega križa
 in vzemimo kopje:
 blagoslovljenega Križanega.
 Napolnimo tul
 umevanja našega srca
 z ostrimi puščicami
 molitev.

 Poglejte oklep,
 50 skovan v vodi;
 orožje,
 skrito v krstu.
 Poglejte venec trnja
 na glavi našega Kralja,

120 Pavel pogosto govori o Božji bojni opremi: »Nadenite si celotno Božjo bojno opremo, da se boste mogli upirati hudičevim zvijačam« (Ef 6,11); »Sezite po vsej Božji bojni opremi, tako da se boste mogli ob hudem dnevu upreti« (Ef 6,13); »Vzemite ščit vere; z njim boste mogli pogasiti vse ognjene puščice hudega« (Ef 6,16); »Oblecimo si oklep vere in ljubezni, za čelado pa upanje odrešenja« (1 Tes 5,8).

poglejte zmagoslavno znamenje
v desnici našega Gospoda.
Poglejte, meči so uničeni
in boji končani;
in glejte, kmetje
60 so prinesli darove.
Poglejte, kača je zdrobljena
in smrt pokončana.
In Hudobec je poražen
in laž zavržena,
Resnica je utrjena
in pravica je zasijala.

O izvoljeni,
dvignite svoje srce;
stisnite roke
70 in zapojte hvalnico.
Poteptajte Hudega
s petami svojega glasu,
in poteptajte zmoto
s podplati svojega diha.
Naj vsak napolni
prače svojih ust
s trdimi kamni
vseh hvalnic.
Naj vsak zbere enoto
80 v svojih mislih,
in čete razporedi
s četami srca.

V višavah
uma
naj vsak postroji legije,
najbolj zgovorne,

kajti sovražna vojska
 je prišla nad našo deželo;
 kot Zerah
 90 je prekrila našo zemljo.¹²¹
 Tisoče tisočev
 je kralj Asá
 premagal z molitvijo,
 brez vojakov.¹²²
 Toda mi, bratje,
 premoremo sile,
 ki so bile, četudi ubite,
 nato okronane,
 kajti meč, ki je udaril
 100 njihove vratove,
 je namestil krono
 na njihove glave;
 in kri, ki je tekla
 iz njihovih bokov,
 je v stvarstvu postala
 zdravilo življenja.

Oblaki kobilic
 so razprli svoje peruti
 in našo deželo pokrili
 110 s svojimi roji.

121 V Drugi kroniški knjigi je opisan spopad med Etiopcem Zerahom »z vojsko, ki je štela milijon mož in tristo bojnih voz« in judovskim kraljev Asájem, ki je napadalce premagal (2 Krn 14,7-14).

122 Prim. »Asá je klical h Gospodu, svojemu Bogu, in rekel: ›Gospod, če ti priskočiš na pomoč, zate ni razlike med mogočnim in nemočnim; pomagaj nam torej, Gospod, naš Bog! Nate se zanašamo in v tvojem imenu smo se prišli bojevati s to množico. O Gospod, ti si naš Bog; noben smrtnik naj se ne skuša meriti s teboj!‹ In Gospod je udaril po Etiopcih pred Asájem in pred Judovci. Etiopci so se spustili v beg« (2 Krn 14,10-12)

Namesto dežnih kapljic
 nosijo meče,
 in namesto rose
 dvigujejo sulice,
 in namesto ploh,
 ki zalivajo zemljo,
 ostre sekire
 zoper debla.
 Nabrusimo glasove
 120 svojih molitev
 in se vzdignimo zoper nje
 z oklepom Duha.
 Naj glas vzleti
 višje od njihovih peruti;
 pošljimo kvišku hvalo,
 višje od njihovih nog;
 postavimo zapuhe
 na vhode njihovih ust;
 zaprimo, zatesnimo
 130 grobnico njihovega trebuha.
 Glej, požirajo nas,
 medtem ko smo še živi,
 in pokopavajo nas,
 čeprav nismo mrtvi.
 Kača žre prah
 in molči,
 in njena prevara preneha,
 in njene noge so odrezane,
 kajti njena usta
 140 so izrekala laž.¹²³
 Njena usta so napolnili
 s prstjo in jih zamašili.

123 Namig na kačino zvijačo, ki je privedla do izгона iz raja; prim. »Ker si to storila, bodi prekleta med vso živino in vsemi poljskimi živalmi. Po trebuhu se boš plazila in prah jedla vse dni življenja.« (1 Mz 3,14)

Tile so hujši
 kot kača,
 kajti namesto prahu
 odžirajo naš kruh.
 Ti, moj Gospod, ki si močnejši
 od sile njihove zlobe:
 odsekaj jim noge
 150 in poreži jim krila;
 razbij jim zobe¹²⁴
 in iztrgaj jim trebuh,
 kakor zmaju
 med Babilonci.¹²⁵

Bolehna je zemlja
 in grenko tvoje zdravilo;
 slaboten je svet
 in tvoj bič strašen;
 šibko je stvarstvo
 160 in tvoja moč silna;
 ljudje ležijo na tleh
 in biči so vzdignjeni.¹²⁶
 Ne skrbi zame
 kot za Simona;¹²⁷

124 Prim. »Vstani, Gospod, reši me, moj Bog! Saj ti udariš vse moje sovražnike po čeljustih, zobe krivičnikov razbiješ«; (Ps 3,8); »O Bog, polomi jim zobe v ustih, zdrobi kočnike mladim levom, o Gospod!« (Ps 58,7); »Rjovenje leva in tuljenje tigra utihne, zobje levičev se zdrobijo.« (Job 4,10)

125 Prim. »Nato je Daniel vzel smolo, mast in dlako, vse skupaj skuhal, naredil iz tega kolače in jih dal zmaju v žrelo. In zmaj jih je požrl in se razpočil, Daniel pa je rekel: »Poglejte, kaj častite!« (Dan 14,27 LXX)

126 Prim. Ps 38,2-8.

127 Najverjetneje gre za namig na Jezusove besede Petru: »Jaz pa sem molil zate, da ne opeša tvoja vera. Ko se boš nekoč spreobrnil, utrdi svoje brate.« (Lk 22,31-32) Morda je v ozadju tudi prizor, ko Jezus Petru ukaže, naj hodi po vodi (Mt 14,29).

naj izlijem
 svoje vzdihljaje pred teboj.¹²⁸
 Govorila bom,¹²⁹
 a ti mi daj diha,
 in mi kakor Jobu
 170 nakloni počitka!¹³⁰
 Če bi bila ozdravljena,
 bi me celo lahko udaril,
 a sedaj počakaj,
 dokler ne najdem utehe.
 Če je kakšen del
 na meni zdrav,
 udrihaj in udarjaj po meni,
 kolikor se ti zdi pravično.
 Bolesti me obkrožajo
 180 in nadloge me mučijo –
 naj govorim,
 in pripovedovala bom o svojih nadlogah.
 Kot služkinja
 padam pred teboj,
 in ti, kot Gospod,
 stegni roko k meni.¹³¹

Z eno besedo
 me je tvoj ukaz ustvaril
 in postala sem mati.
 190 Z eno kapljico
 tvoje milosti

128 Prim. »Moj vsakdanji kruh je moje vzdihovanje, kakor voda se razlivajo moji kriki.« (Job 3,24)

129 Tu se začne govor v prvi osebi ednine ženskega spola, kajti Kirilona naslednje besede polaga v usta zemlji.

130 Prim. »Ne bi pustil, da bi si oddahnil, temveč bi me napolnil z bridkostmi.« (Job 9,18); »Mar se ne izteka kratki čas mojih dni? Naj odstopi od mene, da se še malo poveselim« (Job 10,20).

131 Prim. »Iztegni svoje roke z višave, osvobodi me in me reši.« (Ps 144,7)

ozdravi moje otroke
in končaj moje trpljenje.
In če je bolnica,
ki se je dotaknila tvojega oblačila,¹³²
od tvojega plašča
prejela življenje,
potem bi meni, ki sem se dotaknila
tvojega celotnega telesa,
200 to moralo še toliko bolj pomagati
in me ozdraviti!

Stvarstvo in Cerkev
sta začela prositi
za svoje sinove
vpričo Sodnika.
Kot sočutni materi
sta v rokah
prinesla
spravni dar solza.
210 Bratje moji, poslušajmo
njune besede,
saj prosita, glejte,
za nas.
Govor je najprej
začela zemlja,
s stokom
in žalovanjem:
»Pogubi me torej!
Čemu naj še obstajam
220 po teh
zlih časih?

¹³² Namig na krvotočno ženo, ki je ozdravela s tem, da se je dotaknila Jezusovega oblačila (Mt 9,18-26; Mr 5,24-34; Lk 8,40-48). Povezavo med odlomkom o krvotočni ženi in evharistiji najdemo tudi pri Efremu Sirkem; prim. *Hom. de fide* 10.6-9.

Ukaži mi, naj izginem!
 Izčrpana sem –
 ali me uniči
 ali me obnovi.
 Tvoja volja mi je odredila,
 in rodila sem Adama.¹³³
 Ko sem si želela
 veseliti se njegovega rojstva,
 230 si vstal, da me udariš
 in me prebičaš;
 in ko sem si želela
 zajeti dih,
 me je zadela bolečina,
 hujša od prve,
 kajti popila sem kri
 mojega ljubljenega Abela,
 ki ga je Kajn zdrobil
 pred njegovim časom.¹³⁴
 240 In od začetka
 vse do tega dne,
 glej, sem prepolna
 vsake žalosti.
 Vsak dan grozote,
 vsak dan slabe vesti,
 vsako uro muke,
 bitke vseh vrst.
 Vzhod je tvoja volja
 udarila z ujetništvom
 250 in nihče več ne biva
 v opustošenih mestih.

133 Prim. 1 Mz 2,7; 3,19.

134 Prim. »In Gospod je rekel: »Kaj si storil? Glas krvi tvojega brata vpije iz zemlje k meni. Bodi torej preklet z zemlje, ki je odprla svoja usta in iz tvojih rok sprejela kri tvojega brata!« (1 Mz 4,10-11) Izraz »pred časom« aludira na metaforo o grozdni jagodi, ki je bila stisnjena, preden je dozorela.

Zahod je udarjen
 in glej, kako njegova mesta
 zasedajo ljudstva,
 ki te ne poznajo.
 Trgovci so umrli,
 daritve so prenehale,
 žene so ovdovele,
 darovanja so izginila.
 260 Sever je v stiski
 in poln vojn;
 in če se obrneš stran, Gospod moj,
 me bodo spet opustošili.
 Če me Huni podjarmljajo,
 moj Gospod,
 čemu naj iščem
 zavetja pri mučencih?
 Če njihovi meči
 pobijajo moje sinove,
 270 zakaj se oklepam
 tvojega častitljivega križa?
 Če moja mesta
 izročaš v njihove roke,
 kje je slava
 tvoje svete Cerkve?
 Niti leto še
 ni minilo,
 odkar so prišli, da me opustošijo
 in zaslužnijo moje sinove.
 280 In glej, vnovič,
 v drugo
 so napadli našo deželo,
 da jo osvojijo.
 O Gospod, ne izročaj
 jagnjet leopardom

in ovc
 umazanim volkovom!
 Naj roka zlobnih
 ne vlada
 290 nad kraljestvom,
 ki te časti!
 Naj kraljev, ki se bojijo
 tvojega kraljestva,
 ne poteptajo
 neverniki.
 Naj brezbožnike pregazijo
 noge kraljev,
 ki stopajo
 skozi vrata tvoje Cerkve!
 300 Zadrži svoje kaznovanje,
 saj smo s teboj tako zvezani,
 da če sem udarjena jaz,
 raniš samega sebe.
 Tvoje telo je v meni –
 naj ne bo oskrunjeno.
 Tvoje skrivnosti so v meni –
 naj se ne zasramujejo.
 Tudi milost
 je čudovita znotraj reda –
 310 koliko bolj moraš zamejiti
 svoje kaznovanje!
 Jug, ki ga napolnjujejo
 vsa tvoja slavna dela:
 tvoje spočetje, tvoje rojstvo
 in tvoje križanje;
 dišava tvojih stopinj
 se širi iz njega,
 ker si hodil po njem
 in ga blagoslovil.

320 V njegovi reki je tekel
 tvoj krst,¹³⁵
 in v njegovem SÍloamu
 tvoje ozdravljenje.¹³⁶
 Glej, v njegovih vodnih vrčih
 tvoje slastno vino,¹³⁷
 in v njegovem naročju
 gostija za tvoje množice.¹³⁸
 Tudi njega so udarile,
 tako kot njegove družnike,
 330 nasilne tolpe razbojnikov,
 ki so se vzdignile zoper njega.
 Glej, ves čas
 se spreminja tvoja volja:
 bičanje, muke,
 prav tako stiske!
 Za dve leti
 si osiromašil zimo,
 in zmanjkalo je mleka
 iz nebesnih prsi.
 340 Semena so vzknila,
 a kalčki so oveneli,
 kajti prinesel si nam
 julij v marcu.
 Marec, ki je poln
 dežja in poplav,

135 Namig na Jezusov krst v reki Jordan (prim. Mt 3,13-17).

136 Prizor iz Janezovega evangelija, ko Jezus v jeruzalemskem vodnjaku SÍloa ozdravi sleporojenega (Jn 9,1-12).

137 Aluzija na šest kamnitih vrčev za judovsko očiščevanje, ki jih je Jezus na svatbi v galilejski Kani ukazal napolniti z vodo, ta pa se je spremenila v vino (Jn 2,6-10). Že v Janezovem evangeliju ta pripoved služi kot podoba evharistije, prav tako pri Kirilonu.

138 Namig na Jezusovo pomnožitev kruha, s katerim je nasitil množice (prim. Mt 14,13-21; 15,32-39).

je iz nas iztisnil
 potoke znoja.
 Ljudje so zemljo
 zalivali s solzami
 350 in otroci so vpili
 na poljih.
 Izviri so presahnili
 in zbiralniki so se presušili,
 in ljudje so se naučili
 prositi za vodo.
 Tisti, ki je delil kruh,
 je prosil za vodo;
 tisti, ki je poklanjal mino,¹³⁹
 je prejel pijačo.
 360 Okrog so nosili vreče
 z vodnimi vrči,
 a so odšli prosit
 za požirek vode.
 Srečna vdova
 iz Sidona,
 ki je prosjačila
 pri Eliju,
 saj je za en majhen hlebček,
 ki mu ga je ponudila,
 370 on nakopičil kup moke
 in ji ga dal,
 in za en vrček
 navadne vode

139 Morda posredna aluzija na priliko o desetih minah (Lk 19,11,27). Gospodar je vsakemu izmed služabnikov razdelil po eno mino (tj. starodavna bližnjevzhodna utežna enota za srebro ali zlato, enakovredna dobri polovici kilograma, ki je sčasoma postala tudi denarna enota), nato pa preveril, kako so gospodarili z njo. Kirilona z aluzijo poudarja ponižanje nekoga, ki podarja oz. naklanja mino, a mora zatem zaradi nesrečnih okoliščin prosjačiti celo za pijačo.

je v njeni hiši
 napravlil izvir olja.¹⁴⁰
 Še preden sem pozabila
 prvo nadlogo,
 se je zgodila ta,
 ki je še hujša od prve.
 380 Izposodila sem si, sejala,
 se trudila, sadila.
 Napisala sem dogovor
 in tako so mi posodili;
 podpisala sem menico
 in tako so mi pomagali.
 Namakala sem, obdelovala
 in množila svoje molitve.
 Pristan so dosegle
 ladje mojih polj
 390 in bila sem prepričana,
 da uživajo spokoj.
 A ko sem uživala
 in se veselila,
 se je dvignil vihar
 prekletih kobilic;
 in valovi njihovih rojev
 so močno pritiskali.
 Priselile se so na moja polja,
 pokrile moja zemljišča.
 400 Razprle so krila in me posedle,
 prišle so in pristale na meni –
 preklete potepuhinje,
 ki so se hranile z menoj.
 In če jih tvoja volja
 ne bi zadržala,

140 Omemba Elijevega čudeža, ki je vdovi iz Sarepte zagotovil, da ji »moka v loncu ne bo pošla in olja v vrču ne bo zmanjkalo do dne, ko bo Gospod poslal dež na zemljo« (1 Kr 17,14; prim. 17,7-16).

ne kamnom ne prahu
 ne bi prizanesle.
 S kaznijo mi nisi
 povrnil po mojih zaslugah,
 410 in tvoji udarci
 niso ustrezali mojim kršitvam.
 Čudež je, bratje moje,
 da se je v tej jezi
 pokazala
 takšna ljudomilost!
 Gospod je kobilicam
 nataknil nagobčnik,
 da ne bi uničevale
 po meri svoje zlobe.
 420 Ustavile so se sredi vinograda,
 a so imele zaprta usta.
 Legle so na trte,
 a njihov meč je ostal v nožnici.
 Dosegle so drevesa,
 a jih je Dobri zadržal.
 Približale so se semenom,
 a jih je ustavila Gospodova volja.
 Ustalile so se na sadovih,
 a on je upognil njihov vrat.
 430 Počivale so na vejah,
 a jih niso ugonobile.
 Naročil jim je priti,
 da bi vlile strah;
 ukazal se jim je postiti
 zaradi svojega usmiljenja.
 Travo in trnje
 jim je dal jesti,
 kruh ljudi pa
 jim je odrekel.

440 Prekleta kobilica
je zloben delavec,
ki je kot žanjec
prišla nad moja zemljišča.
Srpe njenih zob
si zlomil, o Dobri,
da ne bi uničila
več kot za svojo hrano.

Tvoja volja je spet prodrla
v mesta
450 in povzročila, da so vztrepetala
kot v jezi.
Zemlja se je stresla,
ker si popustil svojo roko;¹⁴¹
zgradbe so padle,
ker se je tvoje usmiljenje odvrnilo.
Tvoj ukaz je podrl
stolpe in obrambne zidove;
tvoja želja je zrušila
svetišča in templje.
460 Zemlja je žive pogoltnila
svoje sinove
in gore so zamenjale
svoja mesta.
Volja, ki jih je zasadila,
jih je izpulila;
moč, ki jih je stehtala,¹⁴²
jih je uničila.¹⁴³

¹⁴¹ Idiom za označevanje dejstva, da se Bog izmika svoji previdnostni skrbi.

¹⁴² Prim. opis čudenja nad Božjo veličini: »Kdo je s svojim prgiščem izmeril morja in s pedjo razmejil nebo, z merico zajel prah zemlje, s tehtnico odtehtal gore in s skodelicama griče?« (Iz 40,12)

¹⁴³ Ali: jih je stopila. Prim. »Gore se topijo pred Gospodom kakor vosek, pred gospodarjem vse zemlje.« (Ps 97,5)

Kamni so zaječali
 iz zidov¹⁴⁴
 470 in ljudje so vpili
 po ulicah.
 Podnevi se je stemnila
 sijoča luč
 in noč je postala
 žaloben grob.
 Spanec je pobegnil
 z zenic
 in ljudje so zapustili
 svoje domove.
 480 Tvoje cerkve so postale
 kot vodni vrči,
 in napolnile so se z množicami
 brez števila.
 Videli so napenjanje loka
 in potrese
 ter jezo, izvlečeno
 kot meč.
 Pohiteli so in se zatekli
 h krstu,
 490 ljudje, ki so bili
 od njega oddaljeni.
 Prišli so k potopu
 in našli življenje;
 oprijeli so se križa
 in jeza je popustila.
 In kralj je hodil
 skupaj z beračem
 in prosil za usmiljenje
 pri Najvišjem.

144 Prim. »Kajti kamen bo vpil iz zidu in škarnica v ostrešju mu bo odgovarjala.« (Hab 2,11)

500 Ponižal se je
in odložil svoje veličastvo;
ječal je med vzdih
in prelival je solze.
Stvarnik ga je ugledal
in pohitel z usmiljenjem.
Razpršil je svojo jezo
kot meglo
in odstranil potres
kot sonce.
510 Sprejel je hvalo
njihovih jezikov
in napotil milosrčnost
nad njihova življenja.
In zdaj, moj Gospod,
naj bo dovolj teh nadlog!
Spravi se
s svojimi stvarmi,
kajti če preiščeš
naša dejanja,
520 se pri nas tvoje usmiljenje
ne bo našlo.

Potem ko je Zemlja
povedala te stvari,
je prišla Cerkev
in z njo njeni sinovi,
apostoli in mučenci,
kajti s seboj je privedla
kraljeve prijatelje,
da bi kralja pregovorili.
530 Poslušajmo, bratje moji,
njihove besede,
s katerimi v bolečini
prosijo Sodnika:

Prezri svojo pravičnost,
 Gospodar stvarstva;
 skrij svojo moč,
 ljudje so namreč šibki.
 Z usmiljenjem si utemeljil
 zemljo na začetku.
 540 Z ljubeznivostjo je tvoja roka
 oblikovala Adama.
 Rodil si jih –
 prizanesi jim.
 Kajti oče je tisti, ki prenaša
 žalitve svojega sina,
 in mati dopušča
 osti svojih otrok;
 in tudi Bog
 grehe ljudi.
 550 Moj Gospod, ne udari nas,
 kolikor zaslužimo,
 da se tvoji otroci ne pogubijo
 in da ne bodo žalovali nad tvojo dobrohotnostjo.
 Preden si jih ustvaril
 in oblikoval,
 so bila njihova dejanja
 razkrita pred teboj.
 Brez opazovanja
 si poučen,
 560 kajti vse veš,
 preden se zgodi.
 Če le želiš,
 hudobija zemlje
 izgine
 spričo tvoje milosti.
 Če hočeš,
 so človeški prestopki

le sanje
 spričo tvojega odrešenja.
 570 Moj Gospod, ne glej na tega,
 ki izziva jezo,
 temveč na tistega,
 ki ti ugaja.
 Glej, v naših dneh
 premoreš na zemlji
 med svojimi služabniki delavce,
 ki vršijo resnico.
 Glej samostane,
 posajene po zemlji,
 580 polne ljudi
 s popolnimi srci.
 Glej v jamah
 tiste, ki so zaprti,
 in sredi puščave
 tiste, ki ti ugajajo.
 Glej samotarje
 na vrhovih gora
 in na otokih
 izvoljene in preizvrstne.
 590 Glej svoje psalme
 v sobanah
 in na poljih
 zvok svoje hvalnice.
 Glej sredi morja
 tiste, ki ti služijo,
 in na ladjah
 tiste, ki molijo k tebi.
 Glej svoj nauk
 v mestih
 600 in pri sodnikih
 strah pred tvojo sodbo.

- Glej med vlačugami
 svojo svetost
 in med prešušnicami
 osuplost nad tabo.
 Glej, neverniki so zavrgli
 malike
 in duhovniki so pregazili
 poganske običaje.
- 610 Poglej, v Perziji
 se širi tvoje učenje
 in v Asiriji tvoj evangelij
 cvete in raste.
 Poglej, v Indiji
 Tomaž poučuje¹⁴⁵
 in v Rimu
 Simon oznanja.
 Poglej, Grki
 so raztolmačili tvoje skrivnosti¹⁴⁶
- 620 in Rimljani
 razložili tvoje spise.¹⁴⁷
 Poglej, med kralji
 vlada tvoj križ
 in med kraljicami
 naglí tvoja ljubezen.
 Poglej, v tvoji dlani
 je zbrano stvarstvo

145 Legenda o Tomaževem oznanjevanju v Indiji se prvič pojavi v sirskem apokrifu *Tomaževa dela* iz 3. stoletja, vendar je mogoče, da je ta tradicija še veliko starejša.

146 Glagol *trgm* je dal ime targumom, dokaj svobodnim aramejskim prevodom hebrejske Biblije. Bolj kot »prevajati« pomeni »razlagati« oz. »pojasnjevati«.

147 Glagol *pšq* lahko pomeni bodisi »razložiti« bodisi »prevesti«. Cerbelaud (*Cyrillonas, L'Agneau Véritable*, 112, op. 86) celo dopušča možnost, da se v tem versu skriva aluzija na Hieronimovo *Vulgato*, vendar se zdi bolj verjetno, da gre za paralelizem s prejšnjim distihom.

in v tvoji ljubezni
 prebiva svet.
 630 Glej, tvoje živo telo
 v tvoji Cerkvi
 in tvoja sveta kri
 pri tvoji nevesti.
 Glej, zborna pesem
 v ustih otrok
 in tvoji psalmi
 med ženami.
 Glej, tvoji prazniki,
 polni tvoje slave;
 640 stvarstvo in njegovi sinovi,
 ki so ti povšeči.
 Ukaži, moj Gospod, naj mine
 meč tvoje jeze;
 naš vrat je prešibak
 za tvoj meč!
 Ukaži kobilicam,
 da izginejo v morju,
 kot so se Egipčani
 potopili v globine.¹⁴⁸
 650 Ukaži vojnam,
 da pri nas prenehajo,
 in napolni zemljo
 z mirom ter spokojnostjo.
 Zapovej, naj prenehajo
 siloviti potresi
 in se končajo slabe vesti,
 ki lomijo srca.
 Zapovej v svoji ljubezni,
 naj sadovi ponovno vzbrstijo

148 Po izhodu Izraelcev iz Egipta je morje zagrnilo egiptovske zasledovalce.
 Prim. »Vode so se vrnile in zagrnile vozove in konjenike in vso farao-
 novo vojsko, ki je prišla za njimi v morje.« (2 Mz 14,28)

66o in naj se ljudje veselijo
 v njih izobilju.
 Zapovej, da za nas pride
 mirno poletje
 in da uživamo tudi
 blagoslovljeno zimo.
 Zapovej, da se sprosti
 lok tvoje jeze,
 in v svojem usmiljenju
 skrij svoje puščice.¹⁴⁹
 67o Glej, tvoje stvaritve,
 kot matere
 prinašajo prošnjo
 in prihajajo predte.
 Kralj David
 je prisluhnil Abigájili,
 in čeprav je prisegel maščevanje,
 je uslišal njeno prošnjo.
 S svojimi besedami
 je zadržala njegovo jezo
 68o in zaradi njenega sveta
 je popustil njegov bes.¹⁵⁰
 Ti, moj Gospod, naj bi mnogo bolj prisluhnil
 svoji sveti Cerkvi,
 ki s svojimi sinovi
 leži pred teboj!
 Naj tvoje rojstvo, ki se je dogodilo
 zavoljo nje,
 porodi tvoje milosrčnosti
 za tvoje stvaritve.

149 Prim. »Če se kdo ne spreobrne, (Bog) nabrusi svoj meč; svoj lok je napel in ga pripravil.« (Ps 7,12-13)

150 Namig na prizor, v katerem Abigájila Davida, ki je se zaobljubil, da bo pobil njenega moža Nabála in vse njegove hlapce, prosi, naj tega ne stori. Obljubi mu, da bo Bog odpravil njegove sovražnike, če se bo vzdržal prelitja krvi. Prim. 1 Sam 25,2-35.

O Zaheju

Prekleti je izvlekel svoj meč in sulico
zoper nas, da bi nas prestrašil,
a med telesi tistih, ki niso grešili,
se je sredi njih stopil kot vosek.

Hudobni je vztrepetal, ker so vrste pravičnih
narasle bolj kot njegova tolpa;
in njegove lastne čete so se uprle proti njemu
ter se zatele k sinu Marijinemu.

10 Zahej, glava,¹⁵² je pobegnil od njega,
saj ga je njegov Gospod srečal in toplo sprejel.
Smokva je bila pristan na poti,
skesano je stopil z nje in našel počitek.¹⁵³

151 Na podlagi naslova v rokopisu so razlagalci razumeli, da ta pesnitev nastopa v vlogi *sugitā* v odnosu do neke druge *memrā*, ki je danes najverjetneje izgubljena, in ne v odnosu do pesnitve *O nadlogah*, saj med njima skorajda ni pomenske sorodnosti.

152 Sirska beseda *rišā*, »glava«, nastopa v širokem pomenu in pogosto označuje prvi oz. glavni člen neke celote. V tem primeru je Zahej predstavljen kot »poglarar grešnikov«, kot primer hudega grešnika, ki pa je sprejel Gospodovo odpuščanje.

153 Srečanje med Zahejem in Jezusom je opisano v Lukovem evangeliju »usmiljenja«: »Prišel je v Jeriho in šel skozi mesto. Tam je bil mož, Zahej po imenu. Bil je višji cestninar in bogat človek. Poskušal je videti, kdo je Jezus, toda ker je bil majhne postave, tega zaradi množice ni mogel. Stekel je naprej in splezal na divjo smokvo, da bi ga videl, kajti moral bi iti tam mimo. Ko je Jezus prišel na tisti kraj, je pogledal gor in mu rekel: ›Zahej, hitro splezaj dol, danes moram namreč ostati v tvoji hiši.‹ In takoj je splezal dol in ga z veseljem sprejel. Ko so to videli, so vsi godrnjali in govorili: ›Ustavi se je pri grešnem človeku!‹ Zahej pa je vstal in rekel Gospodu: ›Gospod, glej, polovico svojega premoženja dam ubogim, in če sem koga v čem prevaral, mu povrnem četverno.‹ Jezus pa mu je rekel: ›Danes je v to hišo prišlo odrešenje, ker je tudi on Abrahamov sin. Sin človekov je namreč prišel iskat in rešit, kar je izgubljeno.‹« (Lk 19,1-10)

Jezusov sijaj je zasvetil pred njim,
ko je sedel na drevesu ob poti;
tako so si sence, ki so padale na vejo,
privzele svetel videz.

Ko jo je naselil nasvet, ki jo je naredil za pregnanko,
je bil Evi naložen dolg;
Marija je vstala v sijaju,
20 Starodavni¹⁵⁴ je povrnila prelest.

Kača je za Evo skrivaj
dolgo zmešala s krvjo smrti;
in da ji ta pijača ne bi bila odvratna,
jo je pod pretvezo prijateljstva napolnila z grehi.

Naš Gospod je vino zmešal s svojo krvjo;
napolnil ga je z zdravilom življenja.
Njegov sladki vonj se je razlezel in premagal
usodno sol smrti.

V Eden so grehi Evo tako obkrožili,
30 da je podlegla, in pregnali so jo z Vrta;
in ker je nagnila uho glasu kače,
je za ta Vrt postala tujka.

Pohabljeni kača je pohabila Evo –
Marija se je spremenila v noge za svojo mater.
Deklica je nosila starejšo ženo,
da bi lahko znova zadihala življenje na svojem prvotnem kraju.

Eva se je postarala in se upognila,
rodila je Marijo in se pomladila;
in sin njene hčere je prevzel nase nalogo,
40 da odkupi babičine grehe.

¹⁵⁴ Tj. Evi.

Tam je Eva v našo izoblikovanost
skrila kvas smrti in bolečine;
Marija je prišla, prizadevajoč si, da ga odstrani,
da bi ne bilo pokvarjeno vse stvarstvo.

V Devico je skril svoje tokove,
iz Proslavljene je izbruhnilo življenje;
njegovi potoki so se namenili v gore in splezali nanje,
in po njih so se povzpele globeli in doline!¹⁵⁵

50 Ta novica o Sinu je Zlega dotolkla,
tudi njegovi privrženci so padli na obraz.
Razkril se je, ko so ga izpraševali,
in posušili so se kot slama, saj ga niso mogli prenesti.¹⁵⁶

Sladka Devica je prinesla blagost,
s svojimi rokami ga je položila v jasli.¹⁵⁷
Narodi so jo jedli in po njegovem okusu
je bil ugriz kače zaceljen.

155 Pomen tu ni najbolj jasen. Najverjetneje gre za motiv Kristusovega oživljajočega usmiljenja, ki priteka k nam; prim. *Zahej* 57–58; 112. Morda je v ozadju celo namig na krst: Življenje (Kristus) izhaja iz Marije in teče višje od vrhov gora, kakor vode ob vesoljnem potopu: »Vode so čedalje huje naraščale na zemlji in pokrile vse visoke gore, kar jih je pod vsem nebom. Vzdignile so se za petnajst komolcev nad vrhove in pokrile gore.« (1 Mz 7,19–20); »V tem Duhu je šel in oznanjal tudi duhovom, ki so bili v ječi, tistim, ki v dneh, ko je Noe gradil ladjo, niso bili pokorni, ko jih je Bog nadvse potrpežljivo čakal. A v ladji se jih je po vodi rešilo le malo, natančno osem duš. Ta voda pa je podoba krsta, ki zdaj rešuje vas. Ne odstranjuje madežev z mesa, ampak zaradi vstajenja Jezusa Kristusa prosi Boga za dobro vest.« (1 Pt 3,18–22)

156 Aluzija ostaja nejasna. Lahko se nanaša na prizor iz Jezusovega trpljenja, ko so vojaki v Getsemaniju popadali na tla: »Ko jim je rekel: »Jaz sem,« so stopili nazaj in padli na tla« (Jn 18,6), ali pa na tiste, ki so stražili grob: »Od strahu pred njim so stražarji vztrepetali in postali kakor mrtvi.« (Mt 28,4) Morda pa gre za bolj splošno sklicevanje na usodo brezbožnih.

157 Prim. »In rodila je sina, prvorojenca, ga povila in položila v jasli, ker v prenočišču zanju ni bilo prostora.« (Lk 2,7)

- 60 Morje usmiljenja se je prelilo,
da opere Zahejevo nečistost;
in ker je sočutje večje od greha,¹⁵⁸
je grešnik vstal brez kazni.
- Čeprav so ga nasprotniki bili, se Jezus,
glej, ni jezil na grešnike;
v svojem usmiljenju je bil kot pastir
in podal se je ven iskat blodečega.
- Samemu sebi je prisegel,¹⁵⁹ da bi vanj verovali:
»Ne veselim se tistih, ki ginejo;
zavoljo enega samega grešnika, ki se pokesa,
se Oče veseli s svojimi angeli.«¹⁶⁰
- 70 Ni dopustil, da bi en sam dan
nad nami vztrajala gnev in jeza;¹⁶¹
poskrbel je, da bi postali kot On,
ki grešnikom velikodušno odpušča.

158 Prim. »Kjer se je pomnožil greh, se je še veliko bolj pomnožila milost.« (Rim 5,20)

159 Prim. »Sam pri sebi sem prisegel [...]: meni se bo upogibalo vsako koleno, prisegal vsak jezik« (Iz 45,23); »Če pa teh besed ne boste poslušali, prisegam pri sebi, govori Gospod, da bo ta hiša postala razvalina« (Jer 22,5); »Kajti prisegel sem sam pri sebi, govori Gospod: Groza, sramota, opustošenje in prekletstvo postane Bocra« (Jer 49,13); »Ko je namreč Bog dal Abrahamu obljubo, je prisegel sam pri sebi« (Heb 6,13).

160 Prim. »Kakor jaz živim, govori Gospod Bog, nimam veselja nad krivičneževno smrtjo, marveč da se krivični spreobrne od svoje poti in živi« (Ezk 33,11); »V nebesih bo večje veselje nad enim grešnikom, ki se spreobrne, kakor nad devetindevetdesetimi pravičnimi, ki ne potrebujejo spreobrnjenja« (Lk 15,7.10).

161 Prim. »Jezite se, a nikar ne grešite; sonce naj ne zaide nad vašo jezo.« (Ef 4,26; prim. Ps 4,5)

Pravični nas ne želi uničiti
in nam v korist nas poučuje o rešilnih sredstvih;
čuvarji zgoraj ga častijo,
a glej, ti na zemlji ga zavržejo!

Njegova stroga in strašna graja
sreča solze in se pomiri;
svoj lok napne, da bi nas prestrašil,
80 a z njim se združi usmiljenje in popusti!

Ko je šel mimo smokve,
je zagledal dolžnika, ga premeril in se ustavil;
kakor Simona¹⁶² se je razveselil
Zaheja, ki ga je spravil s smokve.

Pravični je ukazal, da tistemu, ki razume,
sodba ne bo strašljiva;
Zahejev izraz je bil vesel,¹⁶³ ko je srečal
Maščevalca, ki nosi usmiljenje!

Kako plašen je bil Zahej –
90 bal se je iskati usmiljenja;
a kako neposreden je bil naš Gospod –
usmiljenje je bil željan podeliti.

¹⁶² Verjetno je tu mišljeno poklicanja apostola Petra: »Ne boj se! Odslej boš lovil ljudi.« (Lk 5,10; prim. Mt 4,18-22; Mr 1,16-20; Lk 5,1-11). Podobno o tem piše tudi Efreem Sirski (*Hom. de nativ.* 4.34–35). Lahko pa se avtor nanaša tudi na Petrovo izpoved vere: »Simon Peter je odgovoril; rekel mu je: ›Ti si Mesija, Sin živega Boga.‹ Jezus pa mu je dejal: ›Blagor ti, Simon, Jonov sin, kajti tega ti nista razodela meso in kri, ampak moj Oče, ki je v nebesih. Jaz pa ti povem: Ti si Peter in na tej skali bom sezidal svojo Cerkev in vrata podzemlja je ne bodo premagala. Dal ti bom ključ nebeškega kraljestva; in kar koli boš zavezal na zemlji, bo zavezano v nebesih; in kar koli boš razvezal na zemlji, bo razvezano v nebesih.« (Mt 16,16-19)

¹⁶³ Prim. »In takoj je splezal dol in ga z veseljem sprejel.« (Lk 19,6)

Vaš Bog je pravičen in prijazen;
bojte se, o grešniki, a tudi zaupajte,
saj tistim, ki se pokesajo, odpušča grehe,
a kliče jezo nad tiste, ki se upirajo.

Preko Zaheja kliče vas, grešniki,
da bi videli, kako nestrpen je v svoji ljubezni!
Kot ribič je namreč vrgel svoje mreže,
100 da bi se vodja vaše čete veselil nad vami.

Spokorjenega je vzel s smokve
in ga hipoma zasadil v Vrt;
videl ga je slečenega slave, kot Adama,
stkal mu je oblačilo usmiljenja in ga oblekel.¹⁶⁴

Slavite našega Gospoda, ki je iskal in šel naproti
dolžniku, ki je bil kriv;
napravil je pot, da bi ji sledili,
in bi nam podelil usmiljenje, ki ga je nosil.

Vstopil sem v tvojo hišo, ne na smokvo,
110 da bi živel iz skrivnosti, ki jo objemam,
kajti tvoj križ je višji od veje –
pomnôži reke svojega usmiljenja nad mano!

¹⁶⁴ Prim. »Gospod Bog je naredil človeku in njegovi ženi suknji iz kože in ju oblekel.« (1 Mz 3,21)

O pšeničnem zrnu (Ps.)

Memrā o pšeničnem zrnu

Pšenično zrno pade v brazdo,
vzklije in kali v molku;
brez učitelja ali obdelovalca
se sámo vsadi v grudo.
V zemljo, ki ga najprej prekrije,
se pritrdi s svojimi poganjki.
V svoji podlagi najde zavetje
in nato se izgrajuje.
Brez vzvodov prevrača kamne,
10 brez nog klijoč napreduje.
Svoje vitice potiska
med kamenje kot prste
in svoja vlakna zariva v zemljo
kot kremplje, da prodrejo vanjo.
Lase svoje glave vpleta v zemljo,
da bi se tako zavarovalo.
V svoji podlagi ima zavetje
in tako zaupa svoji legi,
da ga, ko bo doseglo višek rasti,
20 vihar ne bo zlomil.
Svoje korenine pritrdi v globino,
da bi se zgoraj borilo z vetrovi.
Nit svojih temeljev veže spodaj
in tako začne tkati ter se vzpenjati.
V mreži zemlje varuje svojo spodnjo nit,
da ne bi propadlo;
in nato prodre skozi tla,
ko skuša doseči lepoto zraka.
Ko se razvija,
30 si pripravlja drugo oblačilo.
Nato razporeja svoja kolenca na stebli
kot opornike na stavbi,

da bi lahko nosilo klas
 in se upiralo vetru.
 Steblo je kot cev,
 ki prenaša vodo po celoti;
 s sklepniki krepi svojo stebliko,
 da bi lahko nosilo breme na svoji glavi.
 In kot ptica na svojih straneh
 40 razteza navzven peruti,
 da se obdrži v zraku;
 kot človek to počne z rokami,
 tako nosi svoje sadove
 na svoji visoki glavi.
 Maternica rodi svojo korenino
 in glava rodi svoje brate.
 In ko umre – oživi:
 iz sebe in v sebi ustvari šop bratov.
 In ko se prikaže in pride na plan,
 50 se pojavi med dvema listoma,
 ki oblačita goloto svojega otroštva:
 dvodelna tunika.
 Kar je padlo na zemljo, je propadlo,
 in to, kar je propadlo, je odkrito.
 In ko gledalca preseneti
 njegovo uničenje in ponovna pojavitev,
 ga znova uči,
 kako raste od sebe in iz sebe.
 To zrno je kot mati s svojimi hčerami:
 60 device so njene spremljevalke
 in vstopajo v kraljevo svetišče,
 da bi se njegova skrivnost izpolnila v njih.
 Tiste, ki so bile spočete, vstopajo kot device –
 in devica jih je spočela.
 Devica nosi device:
 svoje sestre, svoje hčere, ki jih je rodila;

in device pristopijo k oltarju,
 njihova mati in oče sta devici.
 O pšenično zrno, čigar rast
 70 spremlja ljuljka, ki je od Hudega!¹⁶⁵
 Ponaša se z zdravimi resami,
 ki so kot vitke puščice,
 s katerimi zbode ptiče,
 ko ga pridejo sleč in oropat.
 Na svoji strani nosi sulice,
 ki poganjajo iz njega, z njim in v njem,
 da bi tistega, ki bi se mu približal,
 zabodle njegove bodice.
 Nikogar ne napada,
 80 a vse hiti zoper njega;
 in brani se, kot najbolje more,
 da bi šlo k ljudem, ki ga imajo radi.
 Device natiho uči
 sledečo misel:
 »Kakor sem za ljubljenega človeka
 ohranil svojo zaročenost in devištvo,
 tako morate same sebe
 ohraniti za svoje zaročence.«
 Pred točo in dežjem in vročino
 90 se ne upira, saj so uničujoči;
 a pred vetrovi in gromom in točo
 kljubovalno dviguje peto.
 Pšenično zrno je človekov prijatelj,
 saj po njem živi in se odvaja od materinega mleka.
 In med pšeničnim zrnem in grehom
 je vzajemno sovraštvo.
 Če se namreč med ljudmi širi greh,
 se v pšenici množijo škodljivci,

165 Aluzija na priliko o ljuljki in pšenici (Mt 13,24-30).

in če ljudje premagajo greh,
 100 se pšenica obdrži nad uničenjem.
 Črvi, žuželke, škodljivci,
 vročina, mraz in zmrzal –
 z Božjo močjo zmaga nad njimi.
 Njegovo steblo je kot telo
 in kolenca kot udi.
 Brez njega kralj ne vlada,
 brez njega sodniki stradajo,
 brez njega so oltarji prazni,
 brez njega se Duh ne spusti,
 110 brez njega duhovnik ne daruje
 in brez njega noben človek
 ne more biti všečen božanstvu.
 Med hitrimi je najhitrejša strela,
 vendar je angel še hitrejši.
 Med tekači je sonce prvo
 in stvarstvo prečka v enem dnevu,
 vendar je molitev še urnejša od njega,
 saj v hipu zleti v nebo.
 Med živalmi je kralj lev¹⁶⁶
 120 in kralj ptic je orel,
 medtem ko je med žiti kralj pšenično zrno
 in med sadjem je kralj grozdje.
 Glava bitij je Behemót,¹⁶⁷
 ki je tudi kralj plazilcev.

166 Prim. »Lev, junak med živalmi, ki se pred nikomer ne umakne.« (Prg 30,30)

167 Behemót je oblika prvobitne pošasti kaosa, opisana v Jobovi knjigi, ki jo je ustvaril Bog na začetku stvarjenja. Prim. »Poglej Behemóta, ki sem ga naredil kakor tebe, hrani se s travo kakor govedo. [...] On je prvenec Božjih del, nosi vgrajen svoj meč.« (Job 40,15,19; prim. 40,15-24) V prenesenem pomenu se ime uporablja za vsako izjemno veliko ali močno bitje.

Najmodrejša med plazečimi žuželkami je mravlja,¹⁶⁸
 ki poleti začne pripravljati svojo hrano.
 Najmanjša med letečimi žuželkami je čebela,
 vendar nosi najboljše izdelke.¹⁶⁹
 Med semeni je najbolj priljubljeno pšenično zrno
 130 in vse ostalo mu sledi.
 Številni so njegovi starši,
 a eden je Oče, ki mu daje življenje.
 Njegov oče je dež iz oblakov,
 njegova mati je zemlja, ki ga je rodila;
 jasne rose mu dajejo hrano,
 medtem ko ga napajajo plohe in nalivi;
 njegovi spremljevalci so lepi meseci,
 njegove varuške blagi vetriči.
 Vendar če razjemo Boga,
 140 njegovi starši ubijejo pšenično zrno.
 Dajejo mu življenje,
 vendar oni sami, ti dajalci življenja,
 lahko postanejo njegovi morilci.
 Toda ko smo Bogu všečni,
 pšenično zrno premaga svoje tegobe.
 Pšenično zrno je sin brazde,
 ker ga je brazda, njegov oče, zavrgla.
 Kmet ga obdeluje in meče
 v brazdo kot v podlago.
 150 Gabrijel je podoben streli
 in pšeničnemu zrnu Marija,
 ki je polna deviškega mleka
 dojila deviškega otroka.

168 Prim. »Pojdi k mravlji, lenuh, glej njene poti in postani moder. Kajti nima poveljnika ne nadzornika ne vladarja, vendar si poleti pripravlja hrano, si ob žetvi nabira živež.« (Prg 6,6-8); »Štiri stvari so prav majhne na zemlji, vendar so modrejše od modrijanov: mravlje, nemočno ljudstvo, vendar si poleti pripravljajo živež [...]« (Prg 30,24-25).

169 Prim. »Čebela je majhna med frlečimi stvarcami, pa je vendar njena bera prvovrstna slaščica.« (Sir 11,3)

On, ki je visel na lesu, je izlil
 dva toka življenja,
 enega iz krvi in enega iz vode,
 da bi z njima napajal svoje črede.
 Pšenično zrno pije iz brazd
 kot Cerkev iz njegove strani.
 160 O pšenično zrno, lepi klas,
 palača, ki je vzniknila sama iz sebe
 in se pojavila sredi vseh svojih sovražnikov,
 se dviga kvišku,
 kot Jožef iz svojega voza¹⁷⁰
 in kot naš Gospod iz groba!
 O pšenično zrno, sin zime,
 čigar praznik se obhaja poleti!
 Žanjci pojejo pred njim,
 kmetje prepevajo v zborih.
 170 Kdo je videl sina prahu,
 ki si je zgradil stebelni stolp?
 Posadilo je svoje sajence v zemljo
 s svojimi nežnimi poganjki
 in se vzdignilo kot cedra,
 da bi za gradnjo dvignilo kamne.
 Svoje dolge liste je raztegnilo
 kot vrvi na stebrih.
 Toda namesto mnogih rok,
 ki bi ga prijele za dvig kamna,
 180 so ga zgrabili štirje vetrovi
 in ga zaposlili za šest mesecev.¹⁷¹
 Sklonilo se je in iz zemlje privleklo
 kremenite kamne

170 Prim. »Potem ga je dal peljati na svojem drugem vozu in pred njim so
 klicali: »Priklonite se!« Tako ga je postavil nad vso egiptovsko deželo.«
 (1 Mz 41,43)

171 Tj. sezona rasti.

in nato je začelo graditi
 pšenična zrna z gradniki.
 Njegovo steblo je kakor lestev
 in kolenca stopnišče.
 Pognalo je dvigala iz zemlje
 in počivalo v zraku na stebru.
 190 O pšenično zrno, živi kamen,
 ki se prenašaš brez rok!¹⁷²
 Meseci ga premikajo kot voli
 po velikem kolesu leta.
 Štirje vetrovi ga primejo
 kakor človeške roke vrvi.
 Gromovi dvigajo svoje glasove
 kot pevci v pesmi.
 Bliski ga osvetlujejo
 in mu kažejo visoko se vzpeti.
 200 Posode oblakov mu kot čaše
 nalivajo kapljico za kapljico.
 Svetilni luči se premikata
 kakor nebesna telesa,¹⁷³
 in letni časi se raztezajo kot vrvi.
 Nad in pod pšenico
 veje hlad in v vročini
 so v zraku razpeti baldahini.¹⁷⁴
 Steblo je kot križ,
 ki nosi breme in ne pade.
 210 Bog mu govori z gromom,
 s prvinami, ki mu služijo;
 gospodar hiše, ki spodbuja
 in pošilja svojega služabnika k delu.

172 V Danielovi razlagi Nebukadnezarjevih sanj je govora o kamnu, ki je zadel orjaško podobo: »Ti si to gledal, dokler se ni brez človeških rok utrgal kamen in zadel podobo v njene železne in ilnate noge ter jih zdrobil.« (Dan 2,34)

173 Tj. sonce in luna se premikata kakor zvezde.

174 Ali: zbiralniki.

Bog, ki ga podpira,
 pšenično zrno privede do žetve.
 To, kar je bilo vrženo, je umrlo,
 in to, kar je umrlo, je bilo obujeno;
 in to, kar je bilo samotno pokopano,
 je našlo družbo svojih sopotnikov.
 220 Ti ga obdajajo in objemajo:
 sinovi, sosedje, bratje in sopotniki.
 To predstavlja skrivnost vstajenja,
 in tiste, ki vidijo, uči:
 »Kot jaz, ki sem umrl, živim,
 tako bodo živeli mrtvi, ki so v zemlji.«
 Ko se pšenično zrno pognoji,
 se še okrepi njegova rast;
 tudi Job, Božje pšenično zrno,
 je to dobro pokazal v pepelu gnojišča.¹⁷⁵
 230 To je živo pšenično zrno,
 ki se je zasejalo v pepel
 in se napojilo gnilobe namesto pepela –
 in njegov slavní snop je dozorel.
 Pšenično zrno je razpočeno in spominja
 na brazdo, svojega očeta in prednika.
 Pšenično zrno je raztrgano in zaceljeno
 in spominja na stran našega Odrešenika,
 ki je prebodena, razprta in zaprta
 in iz nje izteka odpuščanje.
 240 On, ki je ustvaril pšenično zrno, je dovolil,
 da se v njem upodobijo skrivnosti njegovega telesa,
 in z njim je vnaprej pokazal ter označil
 razcepitev kopja, zapičenega v njegovo stran.
 Pšenično zrno razpade v zemlji
 kot človekovi udi v Šeolu,

175 Prim. »Vzel si je črepinjo, da se je z njo strgal, in sedel v pepelu.« (Job 2,8)

a življenje, ki je v njegovem srcu,
 zatre in zaobrne njegovo propadanje.
 Koliko bolj nas bo oživila živa sila
 živega telesa, ki smo ga prejeli!
 250 Kajti v pšeničnem zrnu, ki je posejano,
 njegovo zunanje telo sicer propade,
 a njegovo srce, ki je upanje
 njegovega vstajenja, ostane živo,
 kot je bilo Jobovo srce
 upanje za njegovo ozdravitev;
 njegovo zunanje telo je namreč že razpadalo,
 kakor na zunaj zgine pšenično zrno.
 A kot obleki njegovega uma
 ni škodovala rja klevet,
 260 toliko bolj je pšenično zrno kalilo
 in črv nezvestobe ga ni dosegel.
 Naj v naše srce ne vstopi
 dvom o našem vstajenju,
 saj bomo, najsi verujemo ali ne,
 vsi vstali.
 Sin Dobrega nas namreč ne zapusti;
 tisti, ki je za nas okusil smrt
 in prepletel življenje svoje narave
 s to našo smrtno naravo.
 270 Pšenično zrno otre svoje gnitje
 in iz sebe, po sebi, raste in živi;
 tudi to telo, ki je razpadljivo,
 se enako obnovi in vstane.
 Kakor pšenično zrno, ko vstane,
 prinese svoje sopotnike,
 tako tudi telo, ko vstane,
 prinese s sabo svoja dela.¹⁷⁶

176 Prim. »Blagor mrtvim, ki odslej umirajo v Gospodu! Da, govori Duh,
 odpočijejo naj se od svojih naporov; kajti njihova dela gredo z njimi.«
 (Raz 14,13)

Neznani semitski glas zgodnjekrščanske poetike

Oblekel se je v naš jezik,
da bi nas oblekel v svoj način življenja.
S tem, da se je slekel in si nadel vse vrste prisposodob,
nam pove, da nobena ni bila podoba njegovega resničnega bitja.
Čeprav je to bitje skrito, ga je prikazal s tem, kar je vidno.
(Efrem Sirski, *O veri* 31.2–3)

1. Sirski jezik in književnost

Sirsko krščanstvo je kot poganjek semitske kulture s svojim značilnim poetičnim načinom teologije, tudi po slogu, ki temelji na poetiki Svetega pisma, pomemben »antipod« oz. dopolnilo bolj sistematičnemu in filozofskemu govoru o Bogu, tako značilnem za grški Vzhod in latinski Zahod.¹ Zaradi odkritij nepoznanih rokopisov, nastajanja novih kritičnih izdaj, številnih prevodov v sodobne jezike in temeljnih študij, ki jih spremljajo, lahko danes veliko lažje spoznavamo bogato zgodnjesisrsko književnost, ki pomembno dopolnjuje ustaljeno podobo o grško-rimskem svetu, v katerem se je artikuliralo zgodnje krščanstvo.² Zgodnjesisrska književnost je edini ohranjeni odraz pristno semitskega krščanstva, njena vrednost pa se najbolj izkazuje ravno v poetičnem pristopu k teološkemu razmišljanju, ki se izraža v različnih literarnih zvrsteh.

¹ Prim. Brock, »The Poet as Theologian«, 243–250.

² Prim. Brock, *From Ephrem to Romanos: Interactions between Syriac and Greek in Late Antiquity*.

Sirsko kulturo temeljno opredeljuje sirski jezik.³ Sirščina je narečje aramejščine, jezika, ki so ga prvotno govorili Aramejci v 11. stoletju pr. Kr., do 6. stol. pr. Kr. pa je postal *lingua franca* Bližnjega vzhoda; uporabljali so ga Kaldejci, Asiro-Babilonci, perzijski Ahemenidi, pa tudi judje v Kristusovem času.⁴ Babilonski Talmud celo navaja, da je bil jezik, ki ga je govoril Adam, prav aramejščina.⁵ V aramejščini je napisanih tudi več delov hebrejskega Svetega pisma, vključno s pasusi Danielove in Ezrove knjige, ter targumi, aramejski prosti prevodi hebrejskega Svetega pisma, pa tudi denimo Jeruzalemski in Babilonski talmud, osrednji besedili rabinskega judovstva. Aramejščina je bila tudi jezik Jezusa Kristusa. Med svojim oznanjevanjem je namreč govoril njeno galilejsko narečje, o čemer pričajo tudi številni arameizmi v Novi zavezi: »Talíta kum« – »Deklica, rečem ti, vstani!« (Mr 5,41), »Efatá!« – »Odpri se!« (Mr 7,34), »Aba« – »Oče« (Mr 14,36), »Mamon« (Mt 6,24), »Rabuní« – »Učitelj« (Jn 20,16; prim. Mt 10,51),⁶ »Eloí, Eloí, lemá sabahtáni?« – »Moj Bog, moj Bog, zakaj si me zapustil?« (Mr 15,34) ... Čeprav je galilejska aramejščina kot del palestinske aramejščine ostala omejena na ozek prostor in je bila večinoma zgolj govorjeni jezik, medtem ko se je sirščina razvila kot samostojen literarni jezik z določenimi posebnosti v besedišču, slovnici in fonologiji, obstaja med tema jezikoma velika sorodnost.

Sirščina se je razvila iz aramejskega narečja starodavnega zgornjemezopotamskega mesta Edesa (današnja Urfa oz. Şanlıurfa v jugovzhodni Turčiji) in je postala pomemben literarni jezik okoli 2. in 3. stoletja po Kr. Najstarejši datirani sirski napis je iz leta 6 po Kr., najstarejši pergament, prodajna

3 Dober panoramski uvod v problematiko predstavlja članek Albert, »Langue et littérature syriaques«, 297–372.

4 Odlična pregleda zgodovine aramejščine omogočata knjigi Holgerja Gzella: *A Cultural History of Aramaic: From the Beginnings to the Advent of Islam in Aramaic: A History of the First World Language*.

5 *Sanhedrin* 38b.

6 Na nekaterih drugih mestih v Novi zavezi je uporabljena hebrejska oblika »Rabi« (Mt 26,25.49; Mr 9,5; 11,21; 14,45; Jn 1,38.49; 4,31; 6,25; 9,2; 11,8).

pogodba, pa je iz leta 243. Novembra leta 411 je nastal najstarejši datirani rokopis, ki je verjetno tudi prvi te vrste v katerem koli jeziku. Skozi stoletja so se razvile tri sirske pisave: najstarejša je *estrangelo*, ki se jo zapisuje brez soglasnikov, iz nje pa sta izšli še zahodnosirska pisava, *serto*, in vzhodnosirska oz. kaldejska pisava, obe s svojima lastnima načinoma vokalizacije.

Razvoj sirskega jezika in književnosti lahko razdelimo na nekaj obdobji: zgodnje obdobje (1.–4. stol.), zlata doba (5.–9. stol.), nastop islama in sirska renesansa (9.–14. stol.), zaton sirske književnosti (14.–19. stol.), sodobna sirska renesansa (20. stol.).⁷

Zgodnja sirska književnost je nastajala v Mezopotamiji, predvsem v Edesi in njeni okolici, kjer so jo ustvarjali tako pogani, agnostiki, judje kot kristjani. Iz prvih treh stoletij je ohranjenih več kot šestdeset napisov ter nekaj papirusov. Do leta 200 po Kr. so bile v sirščino prevedene knjige hebrejske Biblije, kar je verjetno delo sirsko govorečih judov in prvih spreobrnjenecv iz judovstva. V istem času se pojavi najzgodnejša oblika Nove zaveze, *Diatessaron*, evangelijska harmonija, v kateri je njen avtor Tacijan v enotnem besedilu združil pripovedi iz štirih evangelijev. Kmalu za tem je sledil tudi celoten prevod grške Nove zaveze, v tem času pa so nastala še druga dela, kot so *Salomonove ode*,⁸ *Zgodba o Aramejskem modrecu Ahikarju*⁹ in *Tomaževa dela (Acta Thomae)*.¹⁰ V 4. stoletju so nastala prva obsežnejša ohranjena besedila. Od zapisov »Perzijskega modreca« Afrahata je ohranjenih triindvajset proznih poglavij, zbranih v delo *Prikazi (Demonstrationes)*, ki obravnavajo teme

7 Za dostopen in pregleden uvod gl. Brock, *A Brief Outline of Syriac Literature*. Klasična študija ostaja Baumstark, *Geschichte der syrischen Literatur*.

8 Za slovenski prevod gl. Širca in Črnivec, *Salomonove ode. Salomonovi psalmi*.

9 V kratkem naj bi izšel slovenski prevod Aljaža Krajncja.

10 V slovenščino je v okviru zbirke *Zgodnjekrščanski spisi* (str. 1229–1231) prevedena zgolj »Poročna pesem« iz *Tomaževih del*.

vere, ljubezni, molitve, vojne, ponižnosti, sobote in prehrane.¹¹ Drugo delo tega obdobja je anonimna *Knjiga stopnic* (*Liber graduum*), ki se ukvarja s tematiko duhovnega vodstva. V sredini 4. stoletja je deloval tudi najslavnejši avtor te tradicije, Efrem Sirski († 373), pesnik in teolog, ki je sirskemu krščanstvu priboril ugled in sloves s svojimi spisi, tako v prozi kot predvsem v verzih.¹² Vsa literarna in teološka ustvarjalnost teh začetnih obdobjih sirskega krščanstva – čeprav je ni ohranjene veliko – je še posebej dragocena prav zaradi svoje »čiste« semitske miselne podobe, ki še ni podlegla vplivom heleniziranja v sledečih stoletjih.¹³

Posebna mejnika v zgodovini sirske kulture predstavljata koncila v Efezu leta 431 in v Kalcedonu leta 451, ki sta razdelila sirsko Cerkev. Ko je efeški koncil razglasil za herezijo Nestorijevo različico diofizitizma (češ da ima po tem nauku Kristus dve razločeni osebi, Božjo in človeško), se je namreč Cerkev Vzhoda, ki je delovala v okviru sasanidskega (perzijskega) kraljestva, dokončno odcepila od t. i. Velike Cerkve, ki je živila znotraj rimskega cesarstva. Po kalcedonskem koncilu so na eni strani ostale skupnosti, ki so sprejele kalcedonsko kristologijo, t. i. siropravoslavna Cerkev ali »melkiti« (»cesarjevci«), na drugi pa vzhodne, monofizitske (oz. miazofizitske) skupnosti – t. i. »jakobiti« (po Jakobu Baradaeusu) oz. zahodnosirska Cerkev –,¹⁴ ki so koncil zavrnilo s tezo, da je v Jezusu obstajala le ena, in sicer Božja narava (in ne dve). V tem obdobju (med 5. in 9. stol.) je nastalo največ sirskih besedil s področij filozofije, logike, medicine, matematike, astronomije, alkimije, zgodovine, teologije, jezikoslovja in književnosti. Med najpomembnejše

11 Prim. Krajnc, »Afrahat, *Pokaz o vojnah*«, 105–117. Za razliko od tega objavljenega odlomka v pričujoči knjigi uporabljamo bolj smiseln prevod naslova dela: *Prikazi*.

12 V slovenščini je doslej na voljo izbor njegovih himen; gl. Širca, *Efrem Sirski: Izbrane himne*.

13 Prim. Brock, »From Antagonism to Assimilation: Syriac Attitudes to Greek Learning«, 17–34.

14 Poleg njih še armenska, koptska, etiopska in eritrejska Cerkev.

avtorje štejemo pesnika Narsaja († ok. 502) in Jakoba iz Saruga († 521),¹⁵ bibličnega razlagalca Išodada iz Merva (fl. 850), teologe Filoksena iz Mabbuga († 523), Babaja Velikega († 628), Dadiša Katarskega (fl. 7. stol.), Izaka iz Niniv (oz. Sirskega, 7. stol.)¹⁶ in druge. Velik del te teološke in znanstvene dejavnosti se je odvijal v šolah in samostanih, kot sta šoli v Edesi in Nisibisu ter samostana sv. Gabrijela in sv. Mojzesa Etiopskega. Širjenje sirščine v tem obdobju je bilo posledica predvsem dveh dejavnikov: razcveta krščanstva v semitsko govorečem svetu in trgovine na Svilni poti. Sirsko govoreči misijonarji so v 7. stoletju dosegli celo osrednjo Kitajsko.¹⁷

Čas med 9. in 14. stoletjem zaznamuje nastop islama. V 8. in 9. stoletju, ko so arabsko govoreči učenjaki in kalifi sirske učenjake pritegnili k prevajanju grških znanstvenih del v arabščino, so jih ti pogosto najprej prevedli v svoj materni jezik. Tudi znanstvena dela iz drugih kultur, kot sta Perzija in Indija, so prešla v arabščino prek sirščine, zaradi česar je velik delež arabske znanstvene terminologije osnovan na sirščini. Obdobja med 11. in 13. stoletjem se je zaradi velike literarne ustvarjalnosti prijelo ime »sirska renesansa«, za ta čas pa je značilno vse večje sprejemanje arabske znanosti ter arabskih in islamskih kulturnih in verskih vzorcev. Eden največjih piscev tega časa je bil Barhebraeus († 1286), polihistor in avtor številnih del s področja teologije, zgodovine, liturgije, medicine, filozofije, logike, matematike, slovnice in poezije.

Po 13. stoletju pride do splošnega upada intelektualne dejavnosti na Bližnjem vzhodu, zato lahko to obdobje med 14. in 19. stoletjem označimo za čas zatona. V 17. in 18. stoletju je nekaj izjemnih učenjakov iz maronitske družine Assemani postopno začelo približevati sirsko izročilo Zahodu. Med njimi velja posebej omeniti Jožefa Simona Assemanija († 1768), ki je

15 Prim. Bogataj, »Jakob iz Saruga, *Memra o krstu našega Odrešenika v Jordanu*«, 104–106.

16 Prim. Alfejev, *Duhovni svet Izaka Sirskega*.

17 Priča tega izjemnega širjenja je denimo dvojezični kitajsko-sirski tekst iz Siana (Xi'an) na Kitajskem iz leta 781.

objavil prvo in najboljšo enciklopedijo sirskih del z naslovom *Bibliotheca Orientalis* in Evropi predstavil dela Efrema Sirskega. Posebej huda so bila preganjanja osmansko-turške oblasti, ki so vrhunec dosegla v »letu meča«, 1915 (v času sistematičnega iztrebljanja Armencev), ko je bilo pobitih na sto tisoče Sircev, številni pa so se razselili po svetu. Kljub splošnemu upadu literarne ustvarjalnosti se je vseeno ohranilo relativno veliko del, napisanih v klasični sirščini, ki pa še danes niso podrobno raziskana.

V poznem 19. in zgodnjem 20. stoletju je prišlo do oživitve ustvarjanja tako posvetne kot verske književnosti v sirščini. V zadnjih desetletjih se je razvilo tudi akademsko preučevanje sirskega jezika, zgodovine in literature. Najpomembnejši osebnosti na tem področju sta britanski profesor Sebastian Brock (*1938), ki je s svojim dolgoletnim raziskovanjem in poučevanjem na oxfordski univerzi postavil temelje temu študijskemu področju, in sirsko-ameriški znanstvenik George A. Kiraz (*1965), ki je z ustanovitvijo inštituta Beth Mardutho ter založbe Gorgias Press pomembno prispeval k širjenju tega znanja. Sirščina je še vedno liturgični jezik nekaj krščanskih skupnosti: Sirske pravoslavne Cerkve, Asirske Cerkve Vzhoda, Maronitske sirske Cerkve, Kaldejske katoliške Cerkve, Sirske katoliške Cerkve ter različnih Cerkva milijonov kristjanov sv. Tomaža v Indiji. Klasično sirščino danes poučujejo tako na zasebnih šolah Bližnjega vzhoda kot tudi na številnih zahodnih in drugih univerzah.

Med sodobnimi aramejskimi jeziki, med katere štejemo še osrednjo in vzhodno aramejščino, ki ju govori okrog 5 milijonov mezopotamskih Asircev, zaseda posebno mesto zahodna neo-aramejščina (*siryon* oz. *aromay*), ki je med sodobnimi jeziki najbližja jeziku, ki ga je govoril Jezus Kristus. Njenih govorcev, ki prebivajo v dveh vaseh današnje južne Sirije blizu Damaska – prebivalce tretje je razkropila nedavna sirska državljanska vojska –, je ostalo zgolj okrog 30.000.

2. Sirsko pesništvo

Na obnebbju sirske književnosti zavzema posebej odlično mesto poetična ustvarjalnost.¹⁸ Skozi vso njeno zgodovino so različne poetične oblike igrale pomembno vlogo; tudi denimo v funkciji didaktičnih besedil, kar lepo ponazarja primer Barhebraeusa, ki je v verzih napisal celo slovnico. Pesmi v sirskem jeziku nastajajo še dandanes, toda to sirsko poetično izročilo je doseglo svoj vrhunec in našlo svoj najlepši izraz v delih nekaterih velikih avtorjev iz časa med 4. in 6. stoletjem.¹⁹

Pri obravnavi sirske poezije velja najprej omeniti, da metrum pri njej ne temelji na naglasnih vzorcih ali kvantiteti, temveč je njeno glavno organizacijsko načelo zgolj silabično oz. zlogovno (*hegyānā*) štetje: verze sestavlja točno določeno število zlogov.²⁰ V zgodnji poeziji je rima prisotna zgolj občasno, in sicer z namenom ustvarjanja posebnega učinka; avtorji namreč začnejo rimo pogosteje uporabljati pod vplivom arabske poezije šele približno od 9. stoletja. Nadaljnja značilnost je tudi pogosta raba akrostiha, tako abecednega kot tudi z avtorjevim imenom, kar srečamo že v Efremovi poeziji.²¹

Sirske pesniške oblike lahko v skladu s tem, ali so verzi razdeljeni v kitice ali ne, v grobem razdelimo na dve osrednji kategoriji: *memrā* in *madrāšā*.

1. *Memrā* (mn. *memre*) je sestavljena iz izosilabičnih distihov, dvostišij z istim številom zlogov. Uporablja se predvsem

18 Temeljna prikaza sirske poetične tradiciji ostajata Brockova prispevka: »Poetry and hymnography (3): Syriac«, 657–671; in njegov geselski članek »Poetry« v GEDSH. Gl. tudi Id. »Poetry«, 315–338; Hölscher, *Syrische Verskunst*.

19 Poleg tega je potrebno omeniti tudi bogato tradicijo religiozne poezije, ki se je ohranila v liturgičnih besedilih. O vlogi Svetega pisma za sirsko poezijo gl. Brock, »Poésie et bible dans la tradition syriaque«, 25–41.

20 Prim. Martin, *De la métrique chez les Syriens*; Brock, s. v. »Poetry«.

21 Palmer, »Akrostich Poems: Restoring Ephrem's Madrashe«, 275–287; Kirschner, »Alphabetische Akrosticha in der syrischen Kirchenpoesie«, 254–291.

v pripovednih in didaktičnih pesmih, nekakšnih verznihi homilijah, pogosto pa vključuje »premi govor« različnih vpletenih oseb, s čemer predstavlja poseben žanr v zgodnji sirski književnosti. Najpogostejši metrumi so tisti, ki so povezani z Balajjem (5-zložni distihi), Efremom (7-zložni distihi) in Jakobom iz Saruga (12-zložni distihi, pri katerih ima vsak verz tri člene s štirimi zlogi). Najdemo tudi druge metrume, kot na primer 6+6 in 8+8, vendar so ti manj pogosti. Čeprav se izraz *memrā* običajno prevaja z latinsko besedo *carmen*, so bile *memre* verjetno recitirane in ne pete.

2. *Madrāšā* (mn. *madrāše*), kar pogosto prevajamo kot »himna«, je kitična pesem, pri kateri vsaka kitica (*baytā*) sledi istemu silabičnemu vzorcu (*mšuhtā*), kar pomeni, da ima vsaka kitica enako število verzov z določenim številom zlogov. Te vzorce lahko sestavljajo preproste enote enakega števila zlogov (npr. kitice s 5+5+5+5+5 zlogi) ali pa tudi bolj kompleksne (npr. 5+6 / 7+4 / 4+4 / 4+5), vendar je znotraj ene pesmi v njenih kiticah vedno prisoten zgolj en sam vzorec. Znotraj posamezne kitice so uporabljeni tudi metrični premori oz. cezure, ki običajno ustrezajo vsebinskim premorom. Že Efrem uporablja približno 50 zlogovnih vzorcev (*qālā*, mn. *qāle*),²² pozneje pa jih je prišlo v rabo še veliko več. V tem kontekstu izraz *qālā* pravilno označuje melodijo, na katero naj bi bila zapeta *madrāšā*, vendar pa naslov *qālā* služi tudi kot pokazatelj metruma in običajno izhaja iz začetnih besed določene *madrāše*.²³ Po mnenju nekaterih raziskovalcev *madrāšā* sprva ni bila peta, ampak je to uvedel šele Bardaisan († 222).²⁴ V primeru pesmi Efrema Sirskega je znano, da je *madrāše* pel bodisi solist skupaj z zborom, ki je pel odpeve, bodisi sta jih izmenjale pela dva zbora.²⁵

22 Prim. Husmann, »Zur Geschichte des *Qala*«, 99–113.

23 V liturgičnih knjigah je *qālā* postal splošen izraz za kitični verz.

24 McVey, »Were the earliest *madrās* songs or recitations?«, 185–199.

25 Jakob iz Saruga v svoji *memrā* o Efremu omenja, da je ta diakon uvedel in vodil tudi ženske pevske zbore.

Sugitā (mn. *sugyātā*) je podzvrst *madrāše*, ki označuje štirivrstično pesem s preprostim metrumom, običajno z dvema distihoma, ki imata vsak 7+7 zlogov.²⁶ Običajno ima abecedni akrostih, najznačilnejša izmed njenih podkategorij pa je dialogška oz. razpravljalna pesem,²⁷ kjer dva protagonista govorita v izmenjujočih se verzih. Ta posebni literarni žanr, ki so ga prevzeli v mnogih različnih jezikih Bližnjega vzhoda, korenini v razpravah starodavne Mezopotamije. V sirske književnost ga je vpeljal Efrem preko svojih znamenitih dialogov s Smrtjo in Hudičem, pozneje pa so z njim uprizarjali predvsem raznovrstne dvogovore s teološko vsebino med različnimi bibličnimi osebnostmi. Ohranil se je predvsem v liturgičnih rokopisih in ostal priljubljen vse do danes, saj je znanih celo nekaj primerov v neo-aramejskih narečjih.

Med tradicionalnimi oblikami sirske poezije je potrebno omeniti vsaj še eno zvrst, ki je cvetela v pozni vzhodnosirske himnografiji, namreč *ʿunitā* (mn. *ʿunyātā*).²⁸ V starejših obdobjih je izraz *ʿonitā* označeval antifonalni odgovor na psalme ali refren v *madrāšā*, ki je imel razpon od ene vrstice do celotne kitice. Pozneje, v 13. stoletju, *ʿunyātā* postanejo samostojne liturgične pesmi z značilno tridelno zgradbo: prologi in epilogi vsebujejo verze različne dolžine, medtem ko je glavno besedilo strukturirano v kitice enakega števila izosilabičnih verzov. Navadno kitica sestoji iz štirih rimanih vrstic s sedmimi zlogi. Verzi so pogosto povezani z abecednimi akrostihi ali drugimi stilističnimi okrasitvami. Ker se *ʿunyātā* uporabljajo med dnevnim bogoslužjem ali obhajanjem evharistije, najdemo v njih različne motive: kesanje, prazniki liturgičnega leta,

26 Za maronitsko tradicijo je značilen vzorec 8+8 zlogov. Brock, *Sogiatha: Syriac Dialogue Hymns*; Id., »Dialogue and other sughyotho«, 363–384; Id., »Dialogue Hymns of the Syriac Churches«, 35–45; Id., »Dramatic Dialogue Poems«, 135–147; Id., »Les poèmes dialogués dans la tradition liturgique syriaque: source méconnue de la catéchèse«, 11–24.

27 Brock, »Syriac Dispute Poems: The Various Types«, 109–119; Id., »The Dispute Poem: From Sumer to Syriac«, 417–426.

28 Baumstark, *Geschichte der syrischen Literatur*, 303–304.

hvalnice svetnikom in mučencem, praznovanje ali molitev ob dramatičnih dogodkih (vojna, lakota, kuga) ...

Posebno pozornost pri obravnavi sirske poezije je potrebno nameniti tudi različnim sirskim liturgičnim besedilom, ki vsebujejo obilo poetičnih elementov – čeprav so nekateri meniški krogi v poznem 6. in 7. stoletju zavračali uporabo himnodije v bogoslužju –, a so žal še vedno preslabo poznani in raziskani. Največji zbirki te liturgične poezije sta praznična himnarija *Fenquito* (db. Majhen, gr. *πινκίδιον*), ki pripada siropravoslavni, sirokatoliški in maronitski tradiciji, ter *Hudra* (db. Cikli), ki se je ohranila znotraj kaldejske tradicije Cerkve Vzhoda. Ta poezija je bila le deloma objavljena, veliko gradiva je še vedno zgolj v rokopisih. Poetična besedila v teh liturgičnih zbirkah izhajajo iz različnih obdobj, med katerimi segajo najstarejša dela vsaj v 6. stoletje, veliko težavo pa predstavljata tako njihova natančnejša datacija kot ugotavljanje avtorstva, saj so večinoma anonimna. Kot je v grški himnografski tradiciji starejšo himnografsko obliko kontakion (oz. kondak) v 8. in 9. stoletju zamenjal kanon, so tudi v sirski bogoslužni tradiciji *madrāše* sčasoma zamenjala besedila, imenovana preprosto *qāle*, v katerih so kitice strukturirane z drugačnimi vzorčnimi oblikami. Zelo verjetno je, da so te zgodnje sirske pesniške oblike, *madrāše* in *memre*, vplivale na razvoj grškega kontakiona, kar denimo dokazujejo nekateri vplivi sirskih tradicij na grške kontakione Romana Meloda v sredini 6. stoletja.²⁹ V (zahodno)sirsko pravoslavno tradicijo sta ob koncu 1. tisočletja v obliki proznega prevoda prešla dva grška pesniška repertorija: *ma'nyātā* (pogosto zavajajoče imenovani *oktōēhos*) Severa Antiohijskega in drugih, in *qānunā* oz. *kānoni*.³⁰

29 Prim. Brock, »Syriac and Greek Hymnography: Problems of Origin«, 77–81.

30 Pod vplivom melkitskih prevodov grških kanonov Janeza Damaščana, Kozma Jeruzalemskega, Andreja Kretskega in drugih je bila ta nova zvrst posebej sprejeta v bolj zahodnih škofijah sirske pravoslavne tradicije: *qonune yawwnoye*, oz. »grški kanoni«, večinoma prevedeni iz grščine, so kot izhodišče vzeli pesmi (ali ode), medtem ko so *qonune*

3. Kirilona: skrivnostni avtor s konca 4. stoletja

V naboru velikih sirskih pesnikov zaseda posebno mesto ime Kirilona, ki pa je tudi v bolj specializiranih akademskih krogih (žal) še vedno prepogosto dokaj slabo poznano.³¹ V skladu z znamenito Bickellovo oceno lahko velja Kirilona za drugega najpomembnejšega pesniškega avtorja sirske tradicije, takoj za Efremom,³² vendar je morda ravno po zaslugi tako velike slave svojega predhodnika ostal v senci.

Tudi identiteta tega zgodnjesisrskega pesnika, ki ga danes poznamo pod imenom Kirilona, je ovita v meglo skrivnosti. V rokopisu BL Add. 14591, ki ga hrani Britanska knjižnica (The British Library), datiran pa je v 6. stoletje, je med drugimi deli ohranjeno tudi šest pesnitev, ki so jih tradicionalno pripisovali njemu; dve med njimi nosita tudi ime avtorja: Mar Qur[i]lokha. Ta rokopis je edino pričevanje o njegovi poeziji, ki ga imamo, povsem možno pa je, da le-to predstavlja zgolj del njegovega opusa: bodisi da se ostala dela niso ohranila bodisi da bo v prihodnje kako rokopisno odkrijte obogatilo

suryoye, oz. »sirski kanoni«, sirske pesmi, ki temeljijo na psalmu 51 (in drugih psalmih). Gl. Husmann, »Die melkitische Liturgie als Quelle der syrischen *Qanune iaonaie*: Melitene und Edessa«, 5–56.

31 O njem obstaja nekaj dokaj kratkih geselskih člankov: Brock, »Qurillona«; Bruns, »Cyrillonas (Qûrillônâ)«, 159; Camplani, »Cirillona (Qurillona)«, 1054–1055; Cerbelaud, »Kyrillonas«, 557–558; Yousif, »Cirillona«, 160–61. Nekaj zbranih podatkov in mestoma tudi izvirnih interpretacij je mogoče najti v uvodih v Vonov (*I Carmi di Cirillona*, 19–61) in Cerbelaudov prevod (*Cyrillonas, L'Agneau Véritable*, 7–34). Edina temeljna študija doslej je Griffinovo delo *Cyrillona: A Critical Study and Commentary*, ki je nastalo na podlagi njegove istoimenske doktorske disertacije, ki jo je v Washingtonu, na Ameriški katoliški univerzi (The Catholic University of America), zagovarjal leta 2011. Ker se v njej osredotoča na novo kritično izdajo sirskega besedila in na prvi celosten angleški prevod, bolj splošno pa na literarno-filološke vidike Kirilonovega dela, pravzaprav šele odpira pot za nadaljnje raziskave, predvsem z literarno-zgodovinskega in teološkega področja.

32 Landersdorfer, *Ausgewählte Schriften der syrischen Dichter Cyrillonas, Baläus, Isaak von Antiochien und Jakob von Sarug*, 3.

naše poznavanje njegovega opusa. Leta 1865 je Julian Joseph Overbeck kot prvi objavil odlomek ene teh pesmi in ga pripisal Izaku iz Antiohije. Leta 1873 je slavni nemški orientalist Gustav Bickell prvič objavil izdajo sirskega besedila vseh šestih pesnitev, kot njihovega avtorja pa je navedel sicer nepoznanega pesnika Kirilona.³³ Pri določanju latinske različice imena (*Cyrillona*) in avtorstva pesnitev se je zanašal na dve omenjeni atribuciji iz rokopisa, čeravno je iz njega razbrati ime *Qurlo-kha*.³⁴ Bickell je namreč predpostavil napako pisarja, ki naj bi s črko *kāp*, zapisano v rokopisu, zmotno nadomestil sicer grafično dokaj podobno črko *nūn* – od tod torej *Qurilona*, kar naj bi bila sirska pomanjševalnica za grško ime Kiril/Ciril (Κύριλλος). Ker pa je že ta oblika imena sama pomanjševalnica grškega imena Kir (Κύρος) – to sirskim govorcem najbrž ni bilo znano –, gre v tem primeru torej za dvojno pomanjševalnico. V tem zgodnejšem obdobju je bila namreč tovrstna praksa semitizacije grških imen s semitsko pomanjševalnico precej pogosta, vsaj v sirskih samostanih. Zaradi nejasne ortografije, zvestobe tradiciji izdajanja in raziskovanja Kirilonovih del ter zaradi velike verjetnosti, da je ta etimologija pravilna, tudi pri slovenjenju njegovega imena sledimo tradicionalno sprejetemu in ustaljenemu poimenovanju avtorja, ki sicer v vsej svetovni literarni zgodovini ne pozna soimenjaka: Kirilóna.

O njem ne vemo veliko.³⁵ Kljub nekaterim poskusom, da bi ga poistovetili s katero izmed osebnosti, ki so izpričane v drugih zgodovinski virih – denimo z Absamyom, domnevnim nečakom Efrema Sirskega, ki naj bi napisal pesem o vdoru Hunov leta 395, ali s Qiyorejem, Narsaijevim predhodnikom na mestu voditelja šole v Edesi –, danes med strokovnjaki obstaja soglasje, da gre za drugo osebnost, o kateri v ostalih

33 Bickell, »Die Gedichte des Cyrillonas nebst einigen anderen syrischen Inedits«, 566–625.

34 Za natančnejšo obravnavo problematike glede imena gl. Griffin, *Cyrillona: A Critical Study and Commentary*, 5–8.

35 Griffin, *Cyrillona: A Critical Study and Commentary*, 18–31.

dostopnih virih ne najdemo nobenega podatka. Tudi same pesnitve, ki torej ostajajo edini vir za ugotavljanje Kirilonove osebnosti, o svojem avtorju ne razkrijejo dosti, razen tega, da je šlo očitno za gorečega duhovnika, oznanjevalca, morda celo škofa. Na enem mestu v rokopisu mu je namreč pridnan naziv *Mar*, kar je resda bil častni naziv za škofo, a je obenem lahko označeval tudi druge cerkvene voditelje in nasploh svetnike. Kirilonovo posebno vlogo znotraj njegovega cerkvenega občestva nakazuje dejstvo, da so njegove pesnitve v veliki večini *memre*,³⁶ verzne homilije, ki jih je pridigar recitiral.

Kar zadeva datacijo teh pesmi, je vsaj pesnitev *O nadlogah*, ki govori o veliki invaziji Hunov na vzhodnorimsko cesarstvo leta 395, najverjetneje pa je bila sestavljena za praznik vseh svetnikov, mogoče umestiti v pomlad oz. zgodnje poletje 396.³⁷ Temu pritrjujejo tudi nekateri zgodovinski viri, ki pričajo o suši leta 395/396 ter o potresu v Konstantinoplu leta 396; oboje je, sicer brez eksplicitne navedbe leta, omenjeno v pesmi. Takšno zgodnjo datacijo podpira tudi analiza Kirilonove uporabe svetopisemskih navedkov, saj se pri aluzijah na evangeljske dogodke naslanja na *Diatessaron* in na starosirski prevod Nove zaveze, ne pa še na »standardni«³⁸ sirski prevod, na *Pešito*, ki je nastala pozneje, sredi 5. stoletja. Z dokaj veliko gotovostjo je torej Kirilonovo ustvarjanje mogoče uvrstiti v pozno 4. stoletje, kar ga pridružuje generaciji sirskih avtorjev, ki je delovala tik za Efremom Sirskim.

Natančnejši opredelitvi se izmika tudi geografska umestitev Kirilonovega ozadja, saj točnega kraja njegovega izvora ali delovanja ni mogoče ugotoviti.³⁸ Zadovoljiti se je treba z okvirnim geografskim kontekstom – rimska oz. severna Mezopotamija ali Sirija –, na kar napotuje več dejstev. Ohranjeni rokopis je napisan v zahodnosirski pisavi, v njegovih pesmih

36 Po zvrsti nekoliko odstopa le pesem *O Zaheju*; gl. diskusijo v nadaljevanju.

37 Griffin, *Cyrillona: A Critical Study and Commentary*, 31–47.

38 Griffin, *Cyrillona: A Critical Study and Commentary*, 47–49.

pa je poudarjena vloga lokalne pridelave pšenice. Da je Kirilona živel znotraj vzhodnorimskega cesarstva, je moč sklepati na podlagi njegove omembe krščanskih kraljev in razcveta krščanskega kraljestva, predvsem pa s pomočjo njegove zamejitve štirih delov neba: Perzijci so zajeli Vzhod, Goti so zasedli mesta na Zahodu, na severu (Armenija) so potekale vojne s Huni, na jugu pa je omenjena Sveta dežela z Gospodovimi stopinjami.³⁹

39 Gl. Kirilona, *O nadlogah* 248–331.

4. Kirilonove pesnitve

Čeravno sta v londonskem rokopisu Kirilonu pripisani zgolj dve pesnitvi, *O pashi našega Gospoda* in *O nadlogah*, *O Zaheju* pa je v rokopisnem podnaslovu vezana na slednjo, obstaja med raziskovalci soglasje, da sta vsled stilističnih podobnosti Kirilonovo delo tudi pesmi *O postavitvi evharistije* in *O umivanju nog*. Tradicionalno se mu je sicer pripisovalo tudi avtorstvo šeste pesnitve, *O pšeničnem zrnu*, vendar sta tako Dominique Cerbelaud kot Carl W. Griffin v zadnjem času z veliko mero prepričljivosti dokazala, da zaradi vsebinskih in stilističnih razlik to ni verjetno.⁴⁰ Kljub temu jo v pričujočo izdajo vključujemo iz naslednjih razlogov: ker je bila tradicionalno pripisana Kirilonu in se posledično v študijah pogosto pojavlja v povezavi z njim; ker je tudi po motiviki blizu nekaterim njegovim pristnim pesmim; nenazadnje pa tudi zato, ker sama po sebi premore določeno literarno in teološko vrednost.

O postavitvi evharistije

Čeprav je pesnitev *O postavitvi evharistije*, ki obsega 576 verzov,⁴¹ v rokopisu označena z naslovom »*Memrā* o križanju«, je osrednja vsebina pesmi Kristusova zadnja večerja in evharistija, kar so doslej opazili vsi uredniki in prevajalci. Ti so ji večinoma dodali opisni naslov, povezan z evharistijo, in tudi v pričujoči izdaji pesem nosi podoben naslov. Že v misli Efrema Sirskega zadnjo večerjo sestavljajo trije deli: pashalni obred, umivanje nog in postavitve evharistije. Temu sledi tudi Kirilona v tej pesnitvi in v pesmi, ki ji sledi (*O umivanju nog*). V celoti gre za svobodno, mestoma celo mistično predelavo Janezove biblične pripovedi o Jezusovi zadnji večerji na način simbolične eksegeze. Kot velja tudi za ostale

40 Cerbelaud, *Cyrillonas*, *L'Agneau Véritable*, 21; Griffin, *Cyrillona: A Critical Study and Commentary*, 11–17.

41 BL Add. 14591, fol. 54r–59v; Vona, *I Carmi di Cirillona*, 25–26; Griffin, *Cyrillona: A Critical Study and Commentary*, 51–96.

zgodnjesirske avtorje, je Kirilonova misel bolj kot teologija pravzaprav nekakšna »zakramentalna ikonologija«, ⁴² saj ne gre toliko za poskus razlage svetopisemskega besedila kot za dramatizirano ponovno odkritje zakramentalnosti, skozi katero se v sveti nadčasovnosti, v simbolu, stikata prvotni zgodovinski dogodek in njegovo posedanjenje v liturgični izkušnji. Kot gre sklepati po vsebini, je bilo najverjetnejše okolje izvajanja te pesnitve ravno liturgično, in to na veliki četrtek. Zanimiva pri tem je tudi omemba krsta, ki naj bi se zgodil na ta dan, kar je povezano z značilnostjo sirske liturgije, ki je krst povezovala z Jezusovim umivanjem nog učencev, česar so se spominjali na veliki četrtek. ⁴³

Literarnozvrstno je pesnitev *O postavitvi evharistije* običajno označena kot (pripovedna) *memrā*, pri čemer ima tudi značilnosti dramske dialogske pesmi, ⁴⁴ saj avtor v obsežni tretji del (358–576) vključi dolg monolog, položen v Jezusova usta. Gre za pripovedni okvir, ki vsebuje tudi dele, kjer v ospredje stopi premi govor, s čemer se pripovedna struktura še intenzivira. Nasprotno so odlomki, ki jih ne zaznamuje narativni značaj, predvsem tipološke razlage in so bolj striktno eksegetske narave. V resnici ne gre za homiletiko v strožjem smislu, četudi je besedilo verzificirano, ampak bolj za slikovito pripovedovanje zgodbe, ki nosi odrešilen pomen.

Gre za enega redkih primerov sirske poezije, kjer srečamo mešani metrum. V verzih 1–94 gre za distihe s 7+7 zlogi, verzi

42 Griffith v svoji knjigi *Spirit in the Bread* (228) to misel uporabi za označitev Efremove misli.

43 Prim. Afrahat, *Prikazi* 12.10: »Izrael je bil krščen sredi morja v tisti pashalni noči na dan odrešenja, naš Odrešenik pa je svojim učencem umil noge v noči pashe, (kar predstavlja) skrivnost krsta. Vedeti moraš, moj prijatelj, da je naš Odrešenik tisto noč podelil pravi krst.« Gl. Kirilona, *O postavitvi evharistije* 508–525.

44 Brock, »Dramatic Dialogue Poems«; »Syriac Dialogue Poems«. Gre za široko zvrst različnih zgodnjesirskih besedil – Brock jih razdeli v pet podkategorij –, za katere je značilna uporaba ustvarjalno zamišljenih replik, položenih v usta osrednjih likov, bodisi svetopisemskih osebnosti bodisi kozmičnih poosebitev (nebo, zemlja, greh, smrt itd.).

95–238 sledijo zlogovnemu vzorcu 5+5 zlogov, verzi 239–576 pa zlogovnemu vzorcu 4+4. Kot pomenske enote se verzi v prvem delu povezujejo v distihe, v drugem pa je vsebinsko zaključenim enotam večinoma mogoče slediti skozi štiri verze, z nekaj izjemami: trivrstičnice (prim. 521–523), petvrstičnice (prim. 448–452) in šestvrstičnice (prim. 147–152; 239–244).

Glede na vsebino lahko pesnitev razdelimo na tri po dolžini dokaj podobne dele. V prvem se Kirilona posveča razlagi simbolov, in sicer najprej simbola pashalne žrtve (1–34), nato podob dveh ljudstev, dveh kruhov in dveh zagrinjal (35–78), dveh izb, dveh resničnosti in dveh pash (79–126), kar zaključí z retorično parentezo, ki izraža strmenje nad vsem, kar se je zgodilo (127–156). V drugem delu je pozornost usmerjena na pripoved o postavitvi evharistije: napoved izdaje (157–214), pomakanje v kelih (215–238), Judov odhod (239–289) in Kristusova zmaga v daritvi (290–353). Tretji del je posvečen Gospodovemu govoru o evharistiji, ki je osredinjen okrog štirih tematskih jeder: »Jejte od tega« (354–411), »Pijte mojo kri« (412–467), »Ne zanemarjajte tega spomina« (468–532) in Jezusovo poslanje apostolov (533–576).

O umivanju nog

Ta 152 verzov dolga pesem⁴⁵ je vsebinsko povezana s prejšnjo, saj je prav tako umeščena v kontekst zadnje večerje; najverjetneje tudi v kontekst njenega liturgičnega obhajanja na večer velikega četrтка. Če to drži, gre za eno najstarejših razlag tega obreda. V njej je mogoče zaznati močno povezavo med obredom umivanja nog in krstom.⁴⁶ Morda je ta Kirilonova pesnitev celo spremljala obred umivanja nog kot del krstnega

45 BL Add. 14591, fol. 59v–61v; Vona, *I Carmi di Cirillona*, 24–25; Griffin, *Cyrrillona: A Critical Study and Commentary*, 97–126.

46 To sicer ni posebnost zgolj zgodnesirske liturgične tradicije, marveč o tem govori že sinoda v Elviri v začetku 4. stoletja. Takšno prakso je v nasprotju z rimsko tradicijo zagovarjal tudi Ambrozij Milanski, o njej pa priča tudi Avguštin v severni Afriki.

obreda, čeprav za kaj takega ni eksplicitnih virov. Znano je, da so vsaj v eni izmed kvatrodecimanskih sekt verjeli, da umivanje nog zadostuje in nadomešča obred krsta,⁴⁷ kar bi lahko vsaj posredno vplivalo na poznejšo teološko povezavo med tema dvema elementoma v sirski misli. Toda kot tudi drugi zgodnji avtorji se Kirilona v tej pesmi ne omejuje zgolj na krstno simboliko Jezusovega dejanja umivanja nog, marveč poudarja tudi moralno spodbudo k posnemanju ponižnosti, ki jo je izkazal Jezus, v tem dejanju pa vidi tudi pripravo učencev na označevanje evangelija. Če je v pesnitvi *O postavitvi evharistije* v ospredju dramatična razlaga skrivnosti evharistije, lahko v pesmi *O umivanju nog* zasledimo dramatično uprizoritev razlage misterija krsta.

V pesmi je moč opredeliti pet osrednjih tematskih poudarkov: uvodno pesnikovo čudenje (1–16), pogovor s preroki (17–58), prizor z Jezusom in Judom (59–86), prizor z Jezusom in Simonom Petrom (87–132) ter sklepno odposlanje apostolov (133–152).

S formalnega vidika lahko pesem, bolj kot *sugitā*, kar sugerira poznejši naslov v rokopisu, opredelimo kot *memrā* z dramatično pripovedjo, kot pripovedno *memrā* oz. preprosto pripovedno pesem z metrumom, sestavljenim iz distihov s strukturo 7+7 zlogov. Gre za kratko pridigo v obliki dramatične pripovedi, v kateri avtor navduši z opisovanjem močne osuplosti, ki spremlja Jezusovo umivanje nog. Bralec dobi vtis, kot da bi šlo za teatralno vajo v opisovanju burnega dogajanja, kjer se avtor predstavlja kot neposredna priča dogodka in celo kot sogovornik prerokov. Pripoved na impresiven in pristen način posreduje izkušnjo navdušenja nad razodetjem z namenom, da bi ta skrivnost ganila in prevzela tudi poslušalce.

47 Beatrice, *La lavanda dei piedi*, 38–53.

O pashi našega Gospoda

Če sta predhodni pesmi posvečeni obravnavi zadnje večerje kot take, je 440 verzov dolga pesnitev *O pashi našega Gospoda*⁴⁸ nekakšen midraš oz. razlaga Jezusovega poslovilnega govora iz Janezovega evangelija (Jn 14–16).⁴⁹ Četudi ta pesnitev s pesmima *O postavitvi evharistije* in *O umivanju nog* deli skupno biblično osnovo in vsebino liturgičnega obhajanja velikega četrtka, drugih sorodnosti, ki bi kazale na morebitno povezavo pri nastanku, ni zaznati.

Začetni in najdaljši del pesmi *O pashi našega Gospoda* je najprej namenjen Kristusovemu opisu trpljenja in prihodnje slave, nato primerjavi poslanstev Kristusa in njegovih učencev ter na koncu moči in časti, ki bo učencem podeljena z darom Svetega Duha. Pripoved prekinjajo daljši ekskurzi o Svetem Duhu, o Kristusu kot pšenici in pravi trti ter o Besedi, izročeni učencem. Kirilona se proti koncu vrne k razlagi Jezusovega govora in svojo *memrā* sklene s povzetkom Jezusove veliko-duhovniške molitve in apostolskega naročila.

Pri tej pesnitvi ne gre za sistematično razlago bibličnega besedila – le-tega Kirilona nasploh skorajda na nobenem mestu ne navaja dobesedno –, temveč prevladuje homiletični značaj, osnovan zgolj na nekaterih izbranih vidikih Jezusovega poslovilnega govora, ki avtorja navdihujejo za bolj svobodno oblikovanje digresij od glavne teme. Skoraj polovica pesmi je položene v Jezusova usta, kjer pa se pesnik ne sklicuje zgolj na Janezovo besedilo, marveč tudi na Jezusove poslovilne besede iz Lukovega evangelija in Apostolskih del. Tu se znova izkaže Kirilonova sposobnost ustvarjanja nadčasovne sinteze, ki ni zgolj narativne narave, marveč temelji na liturgičnem dojemljanju časa. V pesmi namreč Kristus govori tako o prihajajočem trpljenju kot o že izborjeni zmagi, s čimer Kirilona navezave na njegov poslovilni govor pred

48 BL Add. 14591, fol. 62r–67r; Vona, *I Carmi di Cirillona*, 26–27; Griffin, *Cyrillona: A Critical Study and Commentary*, 127–178.

49 Murray, *Symbols of Church and Kingdom*, 81.

vstajenjem prepleta z aluzijami na njegove poslovilne besede po vstajenju in pred vnebovhodom. V primerjavi s prejšnjima pesnitvama, ki govorita predvsem o evharistiji in umivanju nog/krstu, sirski poet tod spregovori tudi o zakramentalnem in odrešenskem pomenu Kristusovega trpljenja, vstajenja, vnebohoda in poveličanja. Kot pove že sam rokopisni naslov »*Memrā* o pashi našega Gospoda, avtor Mar Kirilona«, gre brez dvoma za *memrā*, daljšo pripovedno pesem, homilijo v verzih. Z vidika vsebine se zdi naslov ustrezen, saj Kirilona tu razvija različne poudarke pojma »pasha«: od razvoja evharistične tipologije (tema, še posebej značilna za sirske avtorje) do bolj splošnega premišljevanja o Kristusovi velikonočni skrivnosti, trpljenju, smrti in vstajenju.

Pesnitev *O pashi našega Gospoda* je prav tako kot pesem *O postavitvi evharistije* zanimiva zaradi svoje mešane metrične podobe – zelo redke v sirski poeziji –, v kateri spremembe metruma skorajda praviloma odražajo tudi spremembe v njeni vsebinski zgradbi. V vrsticah 1–48 srečamo metrično strukturo 7+7, v vrsticah 49–98 zlogovni vzorec 5+5, vrstice 99–286 zaznamujejo distihi s po 4+4 zlogi, v vrsticah 287–366 znova zlogovni vzorec 7+7, na koncu pa v vrsticah 367–440 ponovno distihi iz 5+5 zlogov. Vsebinsko lahko pesnitev razdelimo na šest enot. Prologu (1–18) sledi pripoved o Jezusovem poslovilnem govoru (19–174), kjer se avtor posveti Kristusovemu trpljenju, zmagi, odnosu z apostoli ter obljubi Svetega Duha. Nato sledi prvi ekskurz o prejetju Svetega Duha (175–202), drugi o pšeničnem zrnu (203–286) in vinski trti (287–366) ter tretji o moči Besede (367–388), pesem pa sklene še tematizacija velikoduhovniške molitve in naročila apostolom (389–440).

O nadlogah

Kirilonova pesnitev *O nadlogah* v njegovem korpusu velja za najdaljšo, saj obsega kar 689 verzov,⁵⁰ hkrati pa je tudi vsebinsko najbolj svojska, saj se edina nanaša na posamičen zgodovinski kontekst. Naslov, ki jo spremlja v rokopisu, »*Madrāšā* o kobilicah, kaznovanju in o invaziji Hunov, ki jo je napisal Kirilona«, se zdi bolj nekakšen povzetek njene vsebine, saj pesnitev zares govori o invaziji kobilic, hunskem vpadu ter Božjem kaznovanju s temi in drugimi nadlogami, denimo sušo in potresom. Zaradi jedrnatosti nosi krajši uredniški naslov *O nadlogah*. Kot že omenjeno, je pesem najverjetneje nastala spomladi leta 396, omembe priprošnje svetnikov in njihovega praznika pa jo natančneje uvrščajo prav v čas praznika vseh svetih, ki so ga v skladu s sirskim bogoslužnim koledarjem obhajali spomladi.⁵¹

Pesnitev je v osnovi dolga homiletična prošnja Bogu in klic po priprošnji svetnikov ter spodbuda k duhovnemu boju spričo katastrofičnih okoliščin. V tem je vsebinsko sorodna s prošnjskimi metričnimi govori (*Sermones rogationum*), pripisanimi Efremu Sirkemu, v katerih avtor svoje poslušalstvo kliče k molitvi in spokornosti z namenom, da bi Bog odvrnil različne nadloge: bolezni, kuge, bliske in grome, potrese, lakoto, sušo, vojno. Kirilonova specifičnost se kaže v tem, da sicer priznava pravičnost in koristnost Božjega kaznovanja, vendar si veliko bolj kot za izpostavitev krivde kristjanov prizadeva za to, da bi pred Bogom ponudil prepričljiv argument za pravičnost Cerkve. Za razliko od avtorja omenjenih prošnjskih govorov, in tudi siceršnjega sirskega teološkega izročila, Kirilona nikjer ne namiguje, da so sedanje nesreče Božja kazen za človeški greh; bolj kot k pokori poziva k duhovnemu boju. Pri Kirilonu ne gre za tipično apokaliptično vsebino, polno eshatološke tesnobe, strogih pozivov k spokoritvi ali strašljivih

50 BL Add. 14591, fol. 72r–77v; Vona, *I Carmi di Cirillona*, 29–30; Griffin, *Cyrillona: A Critical Study and Commentary*, 179–230.

51 Prim. Kirilona, *O nadlogah* 14–16.

opozoril bodisi na padec zemeljskih kraljestev bodisi na poslednjo sodbo; na vse to v sirski apokaliptični literaturi pogosteje naletimo šele od 7. stoletja naprej.⁵² Nasprotno, njegov pogled deluje dokaj optimistično, saj odločno poudarja pravičnost Cerkve.⁵³

Čeprav jo uredniški naslov v rokopisu v celoti označuje kot *madrašā*, se zdi, da je ta pesnitev formalno sestavljena iz dveh delov. Uvodni del (vrstice 1–26) sestavljata dve kitici s po trinajst petzložnimi verzji;⁵⁴ po metriki spominja na kratko *madrašā*, četudi brez odpeva. Gre za avtorjevo osebno prošnjo Bogu, s katero se najprej v prvi kitici, v prvi osebi ednine, sam obrne na Boga, potem pa v drugi kitici sledi njegova prošnja v imenu celotne skupnosti, v množinski obliki. Osrednji del pesnitve (27–689) ima metrično strukturo distihov s po 4+4 zlogi, ki pogosto tvorijo štirivrstičnice;⁵⁵ opredelimo ga lahko kot *memrā*. V njem avtor svoje poslušalce najprej spodbudi k pripravi na duhovni boj (27–66), nato pri tem opredeli zaveznike (67–106) in sovražnike (107–154), sledijo pa še tri serije prošenj, ki jih izrekajo tri različne osebe: govornik sam (155–201), zemlja (202–521) in Cerkev (522–689).⁵⁶

Ta pesnitev je med Kirilonovimi ohranjenimi deli najbolj dramatična in pretresljiva. Četudi v njej ne najdemo veliko globoke teološko-mistične vsebine, zagotovo izstopa po svoji žalobni elegičnosti in avtorjevi zaupni prošnji za odvrnitev nadlog v imenu celotnega ljudstva, s čimer vzbuja zaupljivost v Božjo previdnost.

52 Padec zemeljskih kraljestev je sicer že prisoten pri Afrahatu, misel pa je prevzeta iz Danielove knjige. Prim. Krajnc, »*Legenda o Aleksandru*: primer sirske apokaliptične literature ob zori islama«, 135–163.

53 Prim. Kirilona, *O nadlogah* 570–641.

54 Izjema je deveta vrstica, ki ima sedem zlogov.

55 Izjema je trivrstičnica v verzih 187–189.

56 Prim. Vergani, »„Mondo creato“ e Chiesa nella meditazione di Cirillo-na«, 119–150.

O Zaheju

Kirilonov opus sklene krajša pesem v 112 verzih,⁵⁷ ki tradicionalno nosi naslov po njenem osrednjem, sicer svetopisemskem liku cestnarja Zaheja, četudi gre v njej pravzaprav bolj kot za eksegetski komentar evangelijskega prizora (Lk 19,1-10) za temeljni premislek o odrešenju in Božjem usmiljenju do grešnikov. V pesmi se prepletata pretanjena himnika in mestoma izrazito homiletičen značaj, kar je še posebej vidno v verzih, kjer se pesnik neposredno obrača na svoje občinstvo (93–108). Priča smo celi seriji značilnih sirskih podob za odrešenje: zdravilo življenja, oblačilo slave, pastir, ribič, sad življenja, tipologija Eva – Marija. Pesnitev, ki spada v širšo tradicijo govorov o pokori, je predvsem klic k spreobrnjenju in oznanilo upanja, kar se konkretizira skozi podobo Zaheja, ki govori o Božji milosti do spokorjenih grešnikov.

Kakor pesem *O umivanju nog* tudi pesem *O Zaheju* v rokopisu spremlja oznaka, ki pesem opredeljuje kot *sugitā*, ki spremlja *memrā*. Tudi v tem primeru gre za krajšo pesem s štirivrstičnimi kiticami, sestavljenimi iz distihov s po 7+7 zlogi, ki je brez refrena. V primerjavi z omenjeno pesmijo ustreza pesnitev *O Zaheju* še dvema dodatnima meriloma za formalno opredelitev kot *sugitā*: že v rokopisu je razdeljena na posamezne kitice, v njej pa najdemo tudi (abecedni) akrostih. Prva črka prvega verza določenega števila zaporednih kitic je namreč enaka: v kiticah 1–4: 𐤆 (*zayn*); 5–10: 𐤅 (*hēt*); 11–14: 𐤃 (*ṭēt*); 15–18: 𐤃 (*yud*); 19–24: 𐤌 (*kāp*); 25–28: 𐤋 (*lāmad*). V tem primeru sicer ne gre za v sirski poetični tradiciji uveljavljeni abecedni akrostih, kjer bi začetne črke posameznih vrstic tvorile abecedo, ampak gre za nepopolni akrostih, ki dosega poseben učinek s ponavljanjem določenih črk na začetku kitic; kar sicer v sirski poeziji ni nobena posebnost – na ta način je denimo sestavljenih tudi večina Efremovih pesmi.

57 BL Add. 14591, fol. 77v–79r; Vona, *I Carmi di Cirillona*, 28–29; Griffin, *Cyrillona: A Critical Study and Commentary*, 231–256.

V Kirilonovem primeru prva črka, *zayn*, ne preseneča, saj se z njo začne tudi ime osrednjega lika pesmi – Zaheja. Število zaporednih kitic s posamično črko je različno: 4, 6, 4, 4, 6, 4, kar tvori hiazem paralelnih členov z jasno organizirano strukturo: A B A A B A. Hiastični zgradbi akrostiha ustreza tudi vsebinska razdelitev v pesmi, saj lahko v njej opazimo štiri sklope: X Y Y' X'. Prve štiri kitice (kitice 1; 1–16) uvedejo antagonizem med Zlim in Zahejem (X), nato sledita dva »vrinjena« sklopa (Y in Y'): o padcu in odrešenju (kitice 17 in 18; 17–56) ter o Kristusu, Morju milosti (kitice 19 in 20; 57–96), pesem pa ponovno sklene pripoved o Zaheju in pokori (X', kitice 21; 97–112). Od uvodne zgodbe o Zaheju, ki je predstavljen kot velik grešnik, a obenem zgled spokornosti, se preko podobe drevesa, ki predstavlja odskočno desko za razmislek o padcu človeštva, nato odvije celotna kozmična drama greha in odrešenja. V drugem delu pesnitve se Kirilona od splošnega zopet vrne k Zaheju, s čemer je prikazana Jezusova milosrčnost do grešnikov. V zadnjih štirih kiticah je Zahej predstavljen kot zgled oz. nazoren prikaz te odrešilne Božje milosti.

O pšeničnem zrnu

Poleg nabora Kirilonovih petih avtentičnih pesnitev je v rokopisu ohranjena tudi pesem *O pšeničnem zrnu*, ki obsega 277 verzov,⁵⁸ napisanih v enotnem 7-zložnem metrumu. Čeprav so jo sprva imeli za pristno Kirilonovo delo, sta Cerbelaud – ta jo je sicer uvrstil med Kirilonova *dubia* – in predvsem Griffin nazorno pokazala, da je najverjetneje delo drugega avtorja.

Gre za pretanjeno literarno delo, v katerem avtor s simbolnega vidika obravnava motiv pšeničnega zrna. Z didaktičnim pristopom sledi rasti in razvoju zrna, iz katerega, po tem ko je vsejano in torej umre, vzklje novo življenje; iz njega zraste steblo in nato klasje, ki dozori v sad in vzdrži vse vremenske neprilike. S številnimi poetičnimi podobami iz očarljivega

58 BL Add. 14591, fol. 79r–83r; Vona, *I Carmi di Cirillona*, 27–28.

naravnega sveta ustvarja pesnik subtilen pouk za svoje poslušalce, ki nekako gradi od spodbud za konkretno življenje do rabe vzvišenih simbolov za (krščansko) življenje nasploh: samotno »rojstvo« zrna govori o deviškosti, ostre rese pšenice zaročence spominjajo na prizadevanje za spodobnost, boj zoper škodljive vplive okolja je metafora za duhovni boj, končno pa je skozi pšenično zrno, »med semeni najbolj priljubljeno« (129) – sicer bolj prikrito – posredovan nauk o evharistiji, predvsem pa o vstajenju mrtvih.

Na prvi pogled pesem deluje sorodna Kirilonovi pesmi *O pashi našega Gospoda*, vendar podrobna analiza pokaže, da je njuna bližina zgolj površinska in da se v resnici pesmi glede na uporabljeno simboliko močno razlikujeta. Za razliko od pesnitve *O pashi našega Gospoda*, ki je polna eksplicitno verskih podob, je namreč pesnitev *O pšeničnem zrnu* predvsem hvalnica pšenici, polna poljedelskih motivov, njen avtor pa šele proti koncu s pomočjo simbolike pšeničnega zrna izraža tudi religiozno tematiko v smislu evharistije in vstajenja mrtvih. V primerjavi z njegovo avtentično pesmijo je *O pšeničnem zrnu* precej drugačna, saj v njej simbolika pšeničnega zrna meri predvsem na vstajenje pravičnih, medtem ko je v pesmi *O pashi našega Gospoda* v ospredju simbolika evharistije in predvsem Kristusovega vstajenja.⁵⁹

Od Kirilonovih avtorskih del se pesnitev *O pšeničnem zrnu* razlikuje tudi v različnih stilističnih vidikih. Avtor alegorijo razvija na veliko manj spontan in jedrovit način; zaznamuje jo določena sistematičnost, dolgoveznost pri opisih, njen slog pa ni tako živahen in svoboden kot v Kirilonovih pesmih, ki so veliko bližje Efremovemu slogu, bogatemu s simbolično teologijo antiteze in paradoksa. Prisotne so tudi določene stilistične neskladnosti,⁶⁰ denimo raba etičnega dativa⁶¹ in pleonastičnih

59 Prim. Kirilona, *O pashi našega Gospoda* 259–286.

60 Gl. Griffin, *Cyrrillona: A Critical Study and Commentary*, 14–16.

61 Prim. *O pšeničnem zrnu* 4; 14.

zaimkov⁶² z namenom ohranjanja metrične strukture, raba pri-pone *yoto* in osebnih zaimkov za tvorbo refleksiva,⁶³ nespretna metafore⁶⁴ in občasni solecizmi.⁶⁵ V sicer zelo prikriti in ne-poudarjeni kristologiji je mogoče zaslediti kalcedonski ton, ki poudarja združitev dveh narav (Božje in človeške) v eni hipostazi Jezusa Kristusa, npr.: »In prepletel življenje svoje narave / s to našo smrtno naravo« (268–269), kar sicer ni značilno za Kirilona, marveč za poznejše avtorje, npr. Jakob iz Saruga.

Nadalje je v pesmi *O pšeničnem zrnu*, kot je dokazal Vona,⁶⁶ prisoten močan vpliv grškega govora *O Kristusovem vstajenju* (*In Christi resurrectionem oratio III*),⁶⁷ ki je pripisan Gregorju iz Nise. Nemalo vzporednih pasusov namreč izkazuje vsebinsko sorodnost z omenjenim govorom, pri čemer je najbolj opazen simbolizem pšeničnega zrna, ki predstavlja vstajenje mrtvih. Sicer ni znano, ali je Kirilona znal grško, toda v njegovih pristnih delih vsekakor ni sledov vpliva kakšnega (grškega) dela.

Povedanemu navkljub je pesem *O pšeničnem zrnu* zanimiv in celo domiseln primer sirske poezije, njena vključitev v to izdajo pa lahko posebej sladokusne bralce spodbudi k primerjavi s Kirilonovimi deli in jim tako vsaj od daleč ponudi vtis o delu filologov in literarnih zgodovinarjev.

62 Prim. *O pšeničnem zrnu* 80; 184.

63 Prim. *O pšeničnem zrnu* 5; 81.

64 Prim. *O pšeničnem zrnu* 104–105; 228–229; 234–235.

65 Prim. *O pšeničnem zrnu* 16; 64; 220–221; 226–227.

66 Gl. opombe in kritični aparat v Vona, *I Carmi di Cirillona*, 115–124.

67 Poznan tudi pod naslovom *In sanctum Pascha* (CPG 3174; PG 46, 652–681).

5. Kirilonova teološka poetika

Predvsem z gigantskim delom Sebastiana Brocka na področju poezije Efrema Sirskega stopa v veljavo prepričanje o tem, da je *differentia specifica* (zgodnje)sirske teološke tradicije prav v njeni rabi poezije kot orodja za ustvarjanje in izražanje teologije. Tovrstno teološko snovanje je skorajda v popolnem nasprotju – ali pa, rečeno bolj zahodno-irenično, dobrodošlo dopolnilo? – analitičnemu pristopu k teologiji, saj se malodane zgraža nad natančnimi teološkimi opredelitvami, ki bi rade, kot pogosto pravi Efrem, postavile meje okrog Neomejenega. Namesto tega sirska poetična teologija posega po paradoksih, podobah in predvsem simbolizmu, s čemer na subtilen način izraža tesno povezavo med božanskim, človeškim in vsem stvarstvom – ter tako celotno resničnost odeva v nek globok in celosten smisel. Za številne sirske pesnike, predvsem za Efrema in tudi za Kirilona, je morda bolj kot za kateregakoli teološkega pesnika v drugih krščanskih izročilih značilno skladno in globoko teološko razumevanje odnosa med Stvarnikom in ustvarjeninami, med človeškimi bitji in preostalim stvarstvom, predvsem pa je v organsko celoto povezan celoten cikel odrešenja.⁶⁸

Te *teološke* značilnosti sirske poezije so, predvsem na podlagi Efremove poezije, sorazmerno dobro poznane,⁶⁹ precej redkeje pa so bile obravnavane njene *poetološke* lastnosti. Naslednje vrstice se posvečajo obojemu: najprej bomo skozi izbor nekaterih osrednjih teoloških motivov iz pesmi skušali

68 Za dober pregled antičnega krščanskega pesništva v latinskem jeziku gl. Špelič, *Zgodnjekrščanska latinska poezija*. Prim. diskusijo o enem najzgodnejših primerov latinske teološke poezije, treh trinitarnih himnah Marija Viktorina, gl. Špelič in Bogataj, »Marius Victorinus's *De trinitate hymni*: Bible, Theology, Poetry«, 187–214; Bogataj, »Marij Viktorin, *Hvalnica Trojici* I: Adesto lumen verum«, 21–24. Prevod vseh Viktorinovih pesmi je objavljen v spletni reviji KUD Logos: <https://kud-logos.si/hvalnice-trojici>.

69 Prim. klasično študijo Brock, *The Luminous Eye: The Spiritual World Vision of St Ephrem*.

prikazati, kako Kirilona oblikuje svoja teološka prepričanja, nato pa se bomo osredotočili predvsem na ovrednotenje njegove poetike z literarnega vidika, na slogovne in retorične značilnosti ter na meta-poetološke reference, ki presegajo iz avtorjevih verzov.

Eden ključnih in izvirnih pojmov sirske teološke tradicije je beseda *rāzā* (ܠܙܐ, mn. *rāze*). Izraz dobesedno pomeni »skrivnost«, »mistični pomen« ali celo »evharistična skrivnost«, lahko pa tudi »simbol«, vendar v okrepljenem pomenu na način, da označuje neločljivo povezanost simbola s tem, kar ta simbolizira. Za utemeljitelja in najglobljega misleca tega temeljnega pojma *rāzā* sicer velja Efrem Sirski, vendar ga srečamo tudi pri Kirilonu. Za razliko od sodobne splošne rabe besede simbol, kjer se simbol bistveno razlikuje od tega, kar predstavlja – iz tega razloga pojem v tej izdaji večinoma prevajamo kar kot »skrivnost« –, predvsem zgodnji sirski avtorji s pojmom *rāzā* izražajo misel, da obstaja ontološka povezava med simbolom in tem, na kar kaže. Efrem govori o skriti moči, ki združuje simbol z božansko resničnostjo, na katero kaže.⁷⁰ Te *rāze* so skrite povsod, tako v Svetem pismu kot v naravnem svetu: »Knjiga« in »Narava« služita kot dve Božji priči. Čeprav se Kirilona v svojih pesmih neposredno ne posveča temeljnemu premislekom o tem pojmu, ga pa uporablja relativno pogosto, predvsem pa je njegova širša teološka podlaga prepredena s tovrstnimi efremovskimi teološkimi konceptijami. Nekajkrat pojem uporabi v povezavi s Svetim pismom; npr. »Kot dragulje je zbral skrivnosti (*rāze*) / in jih obesil okrog svojega vratu«;⁷¹ »In skrivnosti (*rāze*) so zapečatene, / prav tako predpodobe«;⁷² »Ko so se skrivnosti (*rāze*) dopolnile / in vse napovedi uresničile«;⁷³ »Poglej, Grki / so

70 Efremovo zapleteno teorijo simbolizma nekateri opisujejo tudi kot anticipacijo temeljnega filozofskega stališča Paula Ricoeurja.

71 Kirilona, *O postavitvi evharistije* 25–26.

72 Kirilona, *O postavitvi evharistije* 535–536.

73 Kirilona, *O pashi našega Gospoda* 19–20.

raztolmačili tvoje skrivnosti (*rāze*)«. ⁷⁴ S tem izrazom označi tudi evharistične skrivnosti: »Tvoje skrivnosti (*rāze*) so v meni – / naj se jih ne zasramuje«, ⁷⁵ zanimiv pa je tudi verz: »otroci skrivnosti«, ⁷⁶ s katerim Jezus nagovori svoje učence, zapovedujoč jim, naj nikdar ne prenehajo s spominom na njegovo zadnjo večerjo. Z druge strani se v nekaterih primerih zdi, da Kirilona izraz *rāzā* uporablja res bolj v tem pristno sirskem teološkem pomenu simbola, ki v sebi skriva globljo resničnost, denimo ko razlaga skrivnostni pomen pšeničnega zrna, trtne mladike in grozda: »Pokazal jim je / skrivnost (*rāzā*), ki je navzoča / v teh treh.« ⁷⁷

Med literarnimi ali teološkimi vplivi lahko v Kirilonovih pesmih neposredno zaznamo zgolj Sveto pismo. ⁷⁸ Razen posredne recepcije širšega miselnega miljeja t. i. efremovske teološke tradicije, ki pa jo je v konkretnih verzih težko natančno opredeliti, ni sledu o sklicevanju na kakšna druga dela. Prav tako skorajda ni zaslediti polemične naravnosti ali sholastičnih teženj. Kirilnova poezija je v svojih motivih izrazito biblična. Toda primerjavi z drugimi sirskimi, še toliko bolj pa z zahodnimi avtorji, se naš poet izkaže za edinstvenega in ustvarjalnega. Če so pri začetniku sirske književnosti, Afrahatu, svetopisemski navedki vedno skrbno označeni in zamejeni, jih Efrem že veliko bolj vplete v tkivo besedila; medtem ko pri Kirilonu, četudi je Sveto pismo v njegovi poeziji vseprisotno, le poredkoma srečamo neposredne navedke. Sveto pismo namreč predstavlja predvsem subtilno miselno obzorje za njegovo pesnjenje, deklinirano zgolj na način aluzije ali reminiscence. Nabor bibličnih pripovedi za Kirilona ni zgolj korpus, ki naj bi služil argumentaciji v polemikah ali kot osnova za moralni poduk, marveč mu predstavlja nenadomestljivi živež, izvir, ki

74 Kirilona, *O nadlogah* 618–619.

75 Kirilona, *O nadlogah* 306–307.

76 Kirilona, *O postavitvi evharistije* 491.

77 Kirilona, *O pashi našega Gospoda* 208–210; prim. 203.

78 Za splošno študijo o Svetem pismu v sirski tradiciji gl. Brock, *The Bible in the Syriac Tradition*.

poteši našo žejo, kot to odlično izrazi v prologu pesmi *O pashi našega Gospoda*:

Ko berem Novo zavezo,
mi iz nje pritekajo novosti.
Ko premišlujem o evangeliju,
me pozdravlja blagovest življenja.
Janezovo oznanilo
me je doseglo in me na moč vznemirilo.
Janez in njegovi sotrudniki⁷⁹
so postali vrelci stvarstva:
iz njih je človeštvo zajelo
novo in popolno življenje,
z njimi se je odžejal žejni svet
in ljudstvo se je opojilo z njihovimi besedami.⁸⁰

Kirilonovo biblično hermenevtiko bi lahko opredelili kot misterijsko. Sveto pismo je zanj polno predpodob (sir. 𐤒𐤌𐤁𐤀 / *tupsā*; prim. gr. τύπος), skrivnosti zakramentalne razsežnosti, ki se izpolnjujejo in s tem pričujejo za resničnost, kot je to čudovito ubesedeno v enem Efremovih verzov: »Kamorkoli usmeriš oči, tam je Božja skrivnost, / karkoli bereš, tam najdeš njegove predpodobe.«⁸¹

Kar zadeva Kirilonovo razumevanje Kristusove skrivnosti, je v ospredju napetost med strah vzbujajočo nevidno Božjo prisotnostjo ter ponižnim in trpečim človeškim obličjem Odrešenika. Na več mestih najdemo presunljivo otipljiv in afektiran govor o »sladkosti« Gospoda, denimo: »Lačne nahrani / s svojo sladkostjo«;⁸² »V trti njegovega telesa je bila zakopana / sladkota božanskosti«;⁸³ »Golgota je postala njegova mla-

79 Drugi avtorji Nove zaveze. Tudi to dokazuje, da je Kirilona uporabljal različne evangelije kot samostojne enote, ne pa *Diatessarona* kot evangelijske harmonije.

80 Kirilona, *O pashi našega Gospoda* 1–12.

81 Efrem Sirski, *Himne o deviškosti* 20.12.

82 Kirilona, *O pashi našega Gospoda* 276.

83 Kirilona, *O pashi našega Gospoda* 291–292.

dika / in iz nje je pritekla sladkost.«⁸⁴ Jezusovo učlovečenje spoznamo kot presunljiv paradoks, čudovito znamenje in vir usmiljenja, ki ga Kirilona prav tako pogosto slavi: »Vzbrstela so njegova usmiljenja in njegova ljubezen je privrela«,⁸⁵ »Kopje je prebodlo Kristusa / in potoki usmiljenja so pritekli nad nas«,⁸⁶ »Morje usmiljenja se je prelilo, / da opere Zahejevo nečistost.«⁸⁷

Po tej drobnici skici nekaterih *teoloških* prvin Kirilonove poezije se posvetimo še *poetološki* obravnavi njegovih pesnitev. Četudi imajo njegove pesmi poleg literarnega predvsem didaktičen namen, to ne zaustavlja Kirilonove poetične domišljije. Z vpletanjem ekspresivnih prvin v podajanje nauka in razlag se dviga nad golo moralno ekshortacijo in suho predajanje doktrine. Svet, ki ga slika in opisuje, je soudeležen v njegovih občutjih. Njegov slog se bo morda mestoma zdel dolgovezen ali razvlečen, vendar je to, za semitsko misel tako značilno *ciklično centripetalnost*, treba razumeti kot posebno slogovno značilnost, s pomočjo katere avtorji z repetitivnimi vzorci postopno osvetlujejo različne vidike obravnavane tematike, s tem pa naslovnike vodijo h globlji in bolj celostni soudeležbi v pripovedovani skrivnosti. V tem se semitska, še posebej sirska misel temeljno razlikuje od veliko bolj premočrtno diskurzivnega mišljenja, značilnega za grško-rimsko *formo mentis*.

Kirilonove pesnitve zaznamuje osupljiva lirična gostota, katere namen je, da bi se pripoved bolje vtisnila v srca poslušalcev. Njegov poetični talent se kaže tudi v izvrstni uporabi različnih slogovnih in retoričnih prijemov, denimo metafor, različnih vrst paralelizmov, antitez, paradoksa, anafore, paronomazije.⁸⁸ V nadaljevanju je podanih zgolj nekaj primerov,

84 Kirilona, *O pashi našega Gospoda* 349–350.

85 Kirilona, *O postavitvi evharistije* 9.

86 Kirilona, *O pashi našega Gospoda* 365–366.

87 Kirilona, *O Zaheju* 57–58.

88 Prim. Rigolio, »Towards a History of Syriac Rhetoric in Late Antiquity«, 197–218.

ki lahko bralcu služijo kot markacije na tej prijetni in, upajmo, razgledov polni poti soočanja s to sirsko poetiko.

Najpogosteje uporabljeno pesniško sredstvo v Kirilonovih pesmih se zdi metafora. Poetične izraze brez predaha uporablja tako pri povsem vsakdanjih in posvetnih motivih, denimo za dozorevanje pridelkov: »Pristan so dosegle / ladje mojih polj«, ⁸⁹ kot – in to še posebej izrazito – v religiozni govoric. Evharistijo s prispodobo označi kot sad drevesa življenja: »To je sad, / ki si ga je Adam želel / za svojo hrano, / da bi postal Bog«, ⁹⁰ kot »popoln kruh«, ⁹¹ evharistično vino–Kri pa kot »časo plamena«. ⁹² Za vodo, s katero Kristus umije noge učencem – krstno vodo –, Kirilona uporabi metaforo »osvežilne vode«. ⁹³ Večkrat je metaforično vpeljana tudi grozdje oz. grozd, kot podoba za Kristusa, ki sam sebe iztisne v kelih odrešenja:

To je grozd, ki se je sam stisnil
v zgornji izbi, ob večeru,
in se dal svojim učencem v časo [...] ⁹⁴

Iztisnil se je v časo odrešenja –
potem pa so ga na lesu stisnili ljudje. ⁹⁵

Za semitsko misel, posebej za biblično poezijo, je nadvse značilno retorično sredstvo paralelizem. Tudi v Kirilonovih pesmih, ki so v veliki meri sestavljene iz distihov, je izredno pogosto. V pesmih tako večkrat srečamo sinonimni paralelizem, kjer druga enota, v večini primerov drugi verz distiha, izrazi skoraj identično misel kot prva: npr. »Ljudstva je pripeljal na gostijo / in narode povabil na svoje slavje.« ⁹⁶

⁸⁹ Kirilona, *O nadlogah* 388–389.

⁹⁰ Kirilona, *O postavitvi evharistije* 384–387.

⁹¹ Kirilona, *O postavitvi evharistije* 395.

⁹² Kirilona, *O postavitvi evharistije* 416–417.

⁹³ Kirilona, *O umivanju nog* 5.

⁹⁴ Kirilona, *O pashi našega Gospoda* 315–317.

⁹⁵ Kirilona, *O postavitvi evharistije* 21–22.

⁹⁶ Kirilona, *O postavitvi evharistije* 35–36.

Pogost je tudi emblematični paralelizem, v katerem druga enota izraža dobesedni pomen prve na figurativen način; npr. »Pojdite z veseljem v Cerkev, / in vstopite skozi njena vrata kot dediči.«⁹⁷ Večkrat srečamo tudi sintetični paralelizem, kjer drugi verz dopolnjuje in razvija misel, izraženo v prvem, ter jo na ta način pogloblja ali razširja; npr. »Svoj obraz sem skril v strahu / in v preplahu odvrnil svoje oči.«⁹⁸ Še bolj ekspresiven je klimaktični ali stopnjevalni paralelizem, pri katerem drugi verz še stopnjuje intenzivnost prvega; npr. »Naš Gospod ni razkril njegovega hudodelstva; / prikrl je njegovo krivdo in ga obravnaval kot druge.«⁹⁹

Posebno pozornost zasluži antitetični paralelizem oz. antiteza v širšem smislu. S pomočjo dveh nasprotujočih si podob ali idej avtor ustvarja tako estetski kot tudi moralni kontrast, predvsem pa ta retorični prijem služi poudarku, vzbujanju čudenja; npr. »Serafi se niso nikdar dotaknili robov tvojega oblačila, / in glej, ti umivaš noge ubogih ljudi!«¹⁰⁰ Kirilona včasih z značilno jedrovitostjo uporablja antitezo, da s tem vzbudi odločen odgovor poslušalcev spričo (težkih) okoliščin; npr.:

Vojna je prišla nad nas –
ne omahujmo!
In enako bitka –
ne pokažimo slabosti!¹⁰¹

Če se v navedenih verzih govornik zateka k uporabi prve osebe množine, kot to lahko opazimo tudi v številnih drugih primerih, se mestoma na poslušalce obrne tudi bolj neposredno, z nagovorom v drugi osebi množine, obenem pa prav tako seže po antitezah:

97 Kirilona, *O umivanju nog* 139–140.

98 Kirilona, *O umivanju nog* 9–10.

99 Kirilona, *O umivanju nog* 85–86.

100 Kirilona, *O umivanju nog* 97–98.

101 Kirilona, *O nadlogah* 37–40.

Pridite, jejte kruh zastonjsko!
Slepi, pridite in glejte svetlobo!
Sužnji, prejmite svobodo!
Žejni, pridite in pijte ogenj!
Pridite, mrtvi, prejmite življenje!¹⁰²

Z antitezo je tesno povezana še ena retorična, morda še bolj miselna figura, ki v sirski poeziji – pri Efremu *in primis* – zaseda eno osrednjih mest, namreč paradoks. Z oblikovanjem znotraj ene same misli na prvi pogled nerazumljivih nasprotij, ki pa vendar ponujajo globlji, pogosto presenetljiv vpogled v skrivnost resničnosti, gre pri paradoksu za globljo oz. skrivnostnejšo obliko antiteze, saj ne postavlja zgolj nasprotujočih si elementov v kontrast, ampak pogosto vključuje tudi presenečenje ali odkritje nove resnice, ki presega očitno nasprotje. Na ta način paradoks v sirski poeziji ni zgolj eno izmed mnogih retoričnih orodij, temveč ima predvsem globok teološki temelj, ki izhaja iz Paradoksa vseh paradoksov, namreč dejstva, da se je Bog, ki je skrit in nedostopen, razodel. Namen rabe paradoksa je uvajanje različnih stanj kreativne tenzije. Podobno kot apoftegme (oz. kratki duhovni izreki) puščavskih očetov predstavlja paradoks povabilo h globljemu premisleku in čudenju. Obenem v sebi vzpostavlja povezavo med različnimi ravni resničnosti: med posameznimi dogodki v zgodovini odrešenja, med Staro in Novo zavezo, med snovnim in duhovnim svetom, med ljudmi in stvarstvom – paradoks izraža brezdanjo povezanost med vsemi temi resničnostmi. Eden takšnih primerov je stopnjevanje podobe Kristusa, ki sam sebe daruje in postane evharistija:

Sebe nosi,
ne da bi se utrudil,
in vzame svoj kruh,
čeprav ni lačen.

102 Kirilona, *O postavitvi evharistije* 39–44.

Pobere svoje bogastvo,
 čeprav ni v stiski,
in zameša svojo kri,
 čeprav ni žejen.
Iz njegovega kruha nastane
 njegovo živo telo
in iz njegovega vina
 njegova sveta kri.¹⁰³

Podobno lahko rabo paradoksa opazimo še v enem primeru, kjer je z navideznim protislovjem izpostavljena globoka resničnost evharistije:

To je telo,
 ki ga čuvarji ne morejo
zreti
 zaradi njegove slave.¹⁰⁴

Še ena najpogosteje uporabljenih Kirilonovih retoričnih figur je anafora. Ta svetopisemski poeziji nadvse domača figura s ponavljanjem besed ali fraz v začetku verza služi poudarjanju določenih tem ali misli, krepitvi ritma ter ustvarjanju močnega čustvenega učinka – pogosto z namenom, da bi se poslušalcem določena vsebina posebej vtisnila v spomin ali da bi tako bolje dojeli pesnikovo sporočilo. Eden teh primerov je ponavljanje izraza »s svojo besedo (בְּסוּפְרִי)«, ki je v sirščini izražen s predpono בְּ in posesivno pripono za tretjo osebo ednine, Kirilona pa ga v pesnitvi *O postavitvi evharistije* na začetkih verzov ponovi natančno desetkrat:

S svojo besedo je ustvaril svet,
 s svojo besedo je dal življenje svetu;
s svojo besedo je razprostrl nebesa,
 s svojo besedo je šel v globine;
s svojo besedo je oblikoval telo,
 s svojo besedo si je telo oblekel;

103 Kirilona, *O postavitvi evharistije* 330–341; prim. ibid. 400–410.

104 Kirilona, *O postavitvi evharistije* 372–375.

s svojo besedo je obrazil Adama,
s svojo besedo je Adama odkupil;
s svojo besedo je človeštvo privedel v obstoj,
s svojo besedo je ljudem dal življenje.¹⁰⁵

Morda še bolj zanimiva je anafora v pesmi *O pashi našega Gospoda*, kjer po šestkratni ponovitvi fraze »On, o katerem ste razglašali (أنا الذي كان ينادي)« kot klimaks sledi sedmi distih z vzklikom »Glejte«:

On, o katerem ste razglašali, da je ogenj in duh
in mogočen plamen;
On, o katerem ste razglašali, da ga ni mogoče videti
takšnega, kot je, ker je njegov obraz težko prenesti;
On, o katerem ste razglašali, da ni mogoče
videti njegovega obličja in obstati na svetu;
On, o katerem ste razglašali, da so zaradi strahu pred njim
obrazi čuvarjev pokriti z njihovimi perutmi;
On, o katerem ste rekli, da ga je Daniel videl
na njegovem prestolu, Staroletni;
On, o katerem ste rekli, da njegov pogled
premika svet in pretresa stvarstvo –
glejte, kako je postal služabnik in nosi umivalnik,
umiva noge ribičem.¹⁰⁶

Na več mestih v pesmi velja opozoriti tudi na Kirilonovo zavestno rabo paronomazije. Z blizuzvočjem poslušalca spodbudi h globljemu razmisleku o povezavi med besedami ali pojmi, ki so fonetično podobni, kar je sicer v prevodu žal težko zadovoljivo prenesti. Tako denimo v pesmi *O umivanju nog poveže besedo »pasha« (پشاه / peshā) z glagolom »radostiti se« (فرح / psah):*

Pasha, ki sem jo pripravil za vas, je dokončana,
in vradostil bom obličje vsega sveta.¹⁰⁷

105 Kirilona, *O pashi našega Gospoda* 379–388.

106 Kirilona, *O umivanju nog* 33–46.

107 Kirilona, *O umivanju nog* 151–152.

Kirilonovo poetiko v splošnem zaznamuje tudi jasno izražen in neposredno zaznaven ritem, ki ga pesnik ustvarja s paralelizmi, ponavljanji, pomenskimi vzorci in raznimi zvočnimi figurami. Bralec v njegovih narativnih pesnitvah zlahka začuti slovesnost, postopno naraščanje napetosti ali ritmično poudarjanje glavnih idej. Z zaporednim nizanjem distihov, ki so pogosto povezani v daljše enote, denimo z anaforo ali v obliki zaporednih paralelizmov, kroji bodisi daljše, tudi vsebinsko enotne kompozicije znotraj posamezne pesnitve bodisi nasprotja ali spremembe v pripovednem toku.

Kljub izrazitosti in pogostemu pojavljanju pa Kirilonovi kompozicijski postopki ne puščajo vtisa retorične izumetničnosti, marveč s svojim umetelnim učinkom pričajo o avtorjevi neverjetni izrazni moči. Slednji sicer o razumevanju svojega pesniškega poslanstva in o sebi nasploh skrivnostno molči. Še največ razkrije v verzih iz pesmi *O pashi našega gospoda*, kjer se neposredno obrne na svoje poslušalce:

Zato pridi, o poslušalec,
poučimo se o moči Pisma,
v katerem je zakopano bridko trpljenje
in iz katerega brizga veselje.
Med žalostjo in radostjo
hodi in krmari pridigar.¹⁰⁸

Pomensko polje izraza »pridigar (ܦܪܕܝܓܐ / *āmurā*)«, s katerim tu poimenuje sebe, je dokaj splošno in široko, saj samostalni izhaja iz nadvse pogostega glagola »govoriti (ܐܡܪ / *emar*)«. Zaznamuje lahko govorca, retorja, pripovedovalca, tudi pevca – in včasih celo pesnika.¹⁰⁹ Medtem ko pozna klasična sirščina tri že uvodoma omenjene izraze za pesem – *memrā* (pesem nasploh oz. pripovedna pesem), *sugitā*

¹⁰⁸ Kirilona, *O pashi našega Gospoda* 13–18.

¹⁰⁹ Payne Smithov *Thesaurus Syriacus* kot terciarni pomen te besede navaja *cantor*, Brock-Khirazov *Gorgias Concise Syriac-English, English-Syriac Dictionary* pa ta pomen v smislu pesnika pripisuje sodobni govornjeni obliki klasične sirščine (*ktobonāyā*).

(dialoška pesem) in *madrāšā* (kitična pesem) –, uporablja za poezijo v splošnem in za pesnika tudi druge izraze, ki pa so vsi izposojenke iz grščine: iz besede ποιητής je nastal izraz tako za pesnika (𐌱𐌸𐌹𐌿𐌳𐌹 / *pu'itā*) kot za poezijo (𐌱𐌸𐌹𐌿𐌳𐌹𐌳𐌹 / *pu'itūtā*), medtem ko je na podlagi besede τραγῳδός nastal izraz za igralca, pevca oz. pesnika (𐌱𐌸𐌹𐌿𐌳𐌹𐌳𐌹𐌳𐌹 / *tragudā*). V tako zgodnjem in še ne heleniziranem delu, kot je Kirilonovo, teh besed ne srečamo. Izrazu *āmurā* v navedenem verzu, še manj pa v sobesedju ali nasploh v duhu teh pesnitev, *stricto sensu* sicer težko prisodimo kakšen bolj vzvišen meta-poetološki pomen, saj gre v prvi vrsti za razlagalca Svetega pisma, ki mora podati interpretacijo svetega besedila, razpenjajočega se med dvema ekstremoma – med žalostjo in radostjo, med trpljenjem in odrešenjem. Pa vendar lahko v tem verzu na nekoliko bolj oddaljeni pomenski ravni, ki ni zamejena z rigorozno zgodovinsko-semantično analizo, vseeno opazimo nekaj Kirilonove samorefleksije, ki se nanaša na njegovo delovanje v vlogi pesnika–razlagalca. V najširšem asociacijskem okviru bi slovenskega bralca njegov verz »Med žalostjo in radostjo hodi in krmari pridigar« lahko spomnil tudi na znameniti Prešernov vzklik iz pesmi *Pevcu*: »Kako bit očeš poet in ti pretežkó je v prsih nosít al pekel, al nebo!«

Nekoliko več o Kirilonovem razumevanju svoje vloge lahko razberemo tudi iz naslednjih verzov. Ko se sirski poet loti razlage treh bibličnih podob (pšeničnega zrna, trtne mladike in grozda), se prav tako obrne neposredno na poslušalstvo:

Pridi torej,
o poslušalec,
da te poučimo o skrivnosti,
ki v njih prebiva.¹¹⁰

Svojo nalogo pesnik vsekakor razume v funkciji poučevanja, ki pa je v veliki meri posredovano skozi poetično

110 Kirilona, *O pashi našega Gospoda* 211–214.

pripoved.¹¹¹ Vendar ta ni vzvišeno didaktična, kot da bi nastopala s pozicije moči nekoga, ki poseduje določeno znanje in ga mora »vliti« v razum poslušalcem, marveč lahko na več mestih opazimo pretanjeno zlitje poeta in njegovega občinstva, izraženo tudi z relativno pogostimi glagoli v prvi osebi množine oz. polaganjem replik v usta različnim osebam. Pri tem ne gre zgolj za predajanje lastne bistrournosti, temveč Kirilona postavi svoje besede na nek drug, še višji piedestal – pravzaprav jih »posodi« Božji besedi sami: »O poslušalec, nagni uho in poslušaj, / kajti evangelij govori!«¹¹²

Iz zapisanega je nedvoumno moč ugotoviti, da gre pri Kirilonu za teologa *in* pesnika posebne globine. Glavno oviro pri preučevanju njegovega miselnega obzorja predstavlja omejen obseg njegovega ohranjenega opusa, ki povrh tega ni urejen organsko v smislu strukturirane celote in se ukvarja z različnimi nepovezanimi temami. Pa vendar bralce vedno znova preseneti-ta osupljiva moč njegovega govora in drzna izvirnost misli, ki prej izhajata iz mojstrskega pesniškega sloga kot iz teoloških ali eksegetskih inovacij. Kirilona namreč za razliko od Efrema skorajda ne kaže zanimanja za sistematično teologijo in formalno eksegezo kot tako. V središču vsake njegove pesmi je predvsem pastoralna skrb: sporočanje pomena, ki se skriva v zakramentih in Kristusovih velikonočnih dejanjih, ter razlaga njihove moči, tolažba svojega ljudstva v času krize ali spodbuda grešnikov h kesanju. Njegove pesniške podobe so namenjene vzbujanju navdušenja in čudenja, tolažbi in navdihu, ne pa teološkemu ali še manj polemičnemu učinku. Pravzaprav bi lahko rekli, da Kirilonove pesmi, ki so bližje ritmiziranim homilijam kot zgolj ritmični prozi, niso teološke niti po svoji naravi, saj ne posredujejo dogem ali doktrinalnega nauka, temveč jih lahko označimo za nekakšno poetično katehezo s pomočjo narativnih podob.

111 Zanimiva je njegova uporaba samostalnika ٲٲٲٲٲ (tašitā), ki pomeni »pripoved, poročilo, zgodovina, zgodba« v verzu: »Učenci in njihov Učitelj / so me poklicali nazaj k pripovedi« (*O pashi našega Gospoda* 369–370).

112 Kirilona, *O pashi našega Gospoda* 371–373.

Kirilonove pesmi tako dihajo z radostno in neobremenjeno čistostjo ter osvetljujejo pesnika na pomembnem literarnem razpotju. Lahko ga razumemo tako kot enega zadnjih velikih pesnikov sirske krščanske tradicije kot tudi enega njenih prvih velikih homiletov. Pri razlaganju skrivnosti vere in v pridiganju nasploh poetično izražanje v kontekstu sirske tradicije, ki se nahaja na meji med homiletiko in himnografijo, zagotovo zaseda privilegirano mesto. Kirilona stoji na prelomu: v času, še preden je v miselni krog sirskega krščanstva prodrla helenistična miselnost, kar pomeni, da ohranja izvirno poetično globino, utemeljenost na bibličnem imaginariju, simboliko in t. i. zakramentalno ikonologijo. Kot poudarja Murray, »po Efremu in Kirilonu sirska poezija zapade v lahkotno in monotono pretočnost, ki jo preseže le nekaj genialnih piscev.«¹¹³ Podobno kot pri Efremovi gre tudi pri Kirilonovi poeziji za bogato aluzivno lirično govorico, polno paradoksov, čudenja, slikovitih afektiranih podob in ustvarjalno vpeljane tipološke eksegeze, zaradi česar lahko v njej vidimo tudi impliciten izziv (prekomerno) razumski tradiciji teološkega raziskovanja, kakršna zaznamuje krščansko tradicijo v Evropi.

113 Murray, *Symbols of Church and Kingdom*, 340.

6. O prevodu

Glede na znane podatke je slovenščina sedmi sodobni jezik, v katerega so prevedene Kirilonove pesnitve. Nemški prevod, ki ga je leta 1872 pripravil Bickell,¹¹⁴ je pozneje leta 1912 revidiral Landersdorfer.¹¹⁵ Čeprav gre za prozni prevod (Landersdorfer podaja zgolj okvirno številčenje), ki je dokaj dinamičen in interpretativen, ohranja bližino izvirnemu pomenu. Italijanski prevod, za katerega je leta 1963 poskrbel Costantino Vona, je najbolj konzervativno dobeseden, saj prevaja v verzih – četudi ne v distihih – in posledično ohranja številčenje vrstic, dodaja pa uredniške mednaslove.¹¹⁶ Mar Philoxenos Yuḥanon Dawlabani je leta 1970 v Alepu izdal sirsko besedilo z arabskim prevodom. Leta 1973 je Wojciech Kania objavil poljski prevod.¹¹⁷ Francoski prevod, delo Dominiqua Cerbelauda iz leta 1984, je nekoliko manj konzervativen: prevod je prozen, prevajalec pa v besedila uvaja novo, lastno členitev.¹¹⁸ V angleščino je leta 2011 Kirilona prvič v celoti prevedel Carl W. Griffin, ki ohranja verze, razdeljene v distihe, prevod pa je prav tako precej dobeseden, le da distihe pogosto prilagaja angleškemu idiomu.¹¹⁹

Osnovna načela slovenskega prevoda so relativna zvestoba prozodični zgradbi sirskega izvirnika, ki ohranja razdelitev v verze na način distihov, kar naj bi poustvarjalo meditativno branje. V želji ohraniti enotno sosledje pripovedi ni dodanih uredniških mednaslovov. Premi govor je označen z navednica-

114 Bickell, *Ausgewählte Gedichte der syrischen Kirchenväter Cyrillonas, Baläus, Isaak v. Antiochien und Jakob von Sarug*, 7–63; prim. Id. »Berichtungen zur Cyrillonas«, 531–532.

115 Landersdorfer, *Ausgewählte Schriften der syrischen Dichter Cyrillonas, Baläus, Isaak von Antiochien und Jakob von Sarug*.

116 Vona, *I Carmi di Cirillona. Studio introduttivo, traduzione, commento*.

117 Kania, Św. Efreim, *Cyryllonas, Balaj. Wybrane pieśni i poematy syryjskie*.

118 Cerbelaud, *Cyryllonas, L'Agneau Véritable: Hymnes cantiques et homélies*. Odločitev za prozni prevod, ki gre na škodo meditativnemu branju Kirilonove poezije, obžaluje tudi Sebastian Brock v svoji kritiki (»Review of *Cyryllonas, L'Agneau véritable*, by Dominique Cerbelaud«, 59).

119 Griffin, *The Works of Cyrillona*.

mi le tam, kjer je to eksplicitno. V opombah so poleg nekaterih najnужnejših pojasnjevalnih komentarjev navedene biblične reference, ki so v primerih, kjer to pomensko obogati Kirilonovo besedilo, navedene v celoti, z izvirnim bibličnim besedilom.

Za prevod je seveda ključno iskanje nikdar v polnosti dosegljivega idealnega razmerja med še sprejemljivim poustvarjanjem izvirnega idiomatičnega semitskega sloga in izrazom, ki bi omogočal karseda tekoče branje v ciljnem jeziku. Vsebina posameznega verza v distihih v veliki meri sledi sirskemu izvirniku, le v določenih distihih je v želji po čim bolj naravnem izrazu v slovenščini zamenjan vrstni red verzov. Pretirano vztrajanje pri načelu *verbum pro verbo* bi namreč povzročilo, da bi tako v nekaterih primerih edini glagol distiha pristal prav na koncu drugega verza, kar bi v slovenščini zvenelo umetno. Na določenih mestih se je tako potrebno odpovedati (sicer ne nujno vedno zavestno oblikovani) avtorjevi retorični strukturi daljšega sklopa distihov, npr. A B B A, ki je zaradi navedenih razlogov prevedena kot A B A B. Oblikovno gre v prevodu za prosti verz, saj je popolna imitacija izvirnega metrumskega 4+4, 5+5 ali 7+7 zlogi v slovenščini praktično nemogoča. V večini primerov slovenski prevod dokaj zvesto poustvarja tudi nekatera značilna pesniška sredstva, o katerih je bil govor v predhodnem poglavju, denimo anaforo, medtem ko akrostih v pesmi *O Zaheju* prevod izpušča.

Kar zadeva vrstni red pesnitev, pričujoča izdaja po zgledu Cerbelaudove in Griffinove sledi njihovi izvirni razporeditvi v rokopisu – v nasprotju z nemškim in italijanskim prevodom, ki sta skušala zaporedje pesnitev spremeniti skladno s kronološkim zaporedjem evangeljskega besedila oz. doktrinalne vsebini. Prevod sledi najsodobnejši, Griffinovi kritični izdaji, po kateri posnema tudi številčenje verzov in jasno grafično označevanje distihov.¹²⁰ Prečrkovanje sirskih besed glede

120 Vrstica 128 iz pesmi *O pashi našega Gospoda* je bila v *editio princeps* izpuščena, a jo je Griffin vključil v svojo izdajo, zato se v tej pesmi številčenje verzov med 128 in 220 (kjer v Bickellovi izdaji napaka) razlikuje

vokalizacije sledi zahodnemu, jakobitskemu sistemu, črke *be-gadkephat* pa se z namenom izogibanja različnim fonološkim problemom, vedno transliterirajo kot zaporniki (b, g, d, k, p, t), tudi če so dejansko izgovorjeni kot priporniki (b̥, gh, dh, kh, ph, th).

Za vse sugestije pri prevajanju in pisanju se iskreno zahvaljujem uredniku zbirke dr. Branetu Senegačniku, lektorici knjige Anji Božič, recenzentoma dr. Simonu Malmenvallu in p. dr. Mariju Osredkarju, Aljažu Krajncu in p. dr. Andražu Arku. Kljub nelagodju, ki vsakič znova spremlja zavedanje o omejenosti slehernega prevodnega podjema, ostaja upanje, da bo Tisti, ki se je odel v naš človeški jezik, tudi prek njega – tokrat celo v slovenski različici posledice babélskega stolpa – bralcem dal zaznati nekaj tistega onkraj, česar ni moč ujeti v človeške besede. Nenazadnje želi k temu usmeriti tudi uredniški naslov knjige, *Peruti Duha*, ki izhaja iz Kirilonovega živega dožemanja epiklezične vloge Svetega Duha.

od tistega v Bickellovi izdaji.

Bibliografija

Vir

Bickell, Gustav. »Die Gedichte des Cyrillonas nebst einigen anderen syrischen Inedits.« *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* 27, št. 4 (1873): 566–625.

Prevodi

Bickell, Gustav, prev. *Ausgewählte Gedichte der syrischen Kirchenväter Cyrillonas, Baläus, Isaak v. Antiochien und Jakob von Sarug*. Kempten: J. Kösel, 1872.

Bickell, Gustav, prev. *Ausgewählte Schriften der syrischen Kirchenväter Aphraates, Rabulas und Isaak von Ninive*. Kempten: J. Kösel, 1874.

Bogataj, Jan Dominik, prev. »Jakob iz Saruga, Memra o krstu našega Odrešenika v Jordanu.« *Tretji dan* 49, št. 1 (2022): 104–106.

Bogataj, Jan Dominik, prev. »Marij Viktorin, Hvalnica Trojici I: Ade-sto lumen verum.« *Tretji dan* 46, št. 7/8 (2017): 21–24.

Cerbelaud, Dominique, prev. *Cyrillonas, L'Agneau Véritable: Hymnes cantiques et homélies*. Chevetogne: Éditions de Chevetogne, 1984.

Griffin, Carl W., prev. *The Works of Cyrillona*. Piscataway, NJ: Gorgias Press, 2016 (Texts from Christian Late Antiquity 48).

Kania, Wojciech, prev. *Św. Efrem, Cyrillonas, Balaj. Wybrane pieśni i poematy syryjskie*, Warszawa: Akademia Teologii katolickiej, 1973 (Pisma Starochrześcijańskich Pisarzy 11).

Kocijančič, Gorazd in Vid Snoj, ur. *Zgodnjekrščanski spisi: Nova zaveza, Apostolski očetje, Apokrifni evangeliji in apostolski spisi, Papirusni fragmenti, Zgodnjekrščanska poezija, Jezusova ágrapha (nezapisani izreki)*. Celje; Ljubljana: Celjska Mohorjeva družba: Društvo Mohorjeva družba, 2015.

Krajnc, Aljaž. »Afrahat, Pokaz o vojnah.« *Tretji dan* 50, št. 2 (2023): 105–117.

Landersdorfer, Simon, prev. *Ausgewählte Schriften der syrischen Dichter Cyrillonas, Baläus, Isaak von Antiochien und Jakob von Sarug*. Kempten: J. Kösel, 1912.

Širca, Alen in Matjaž Črnivec, prev. *Salomonove ode. Salomonovi psalmi*. Ljubljana: KUD Logos, 2009 (Poezije 14).

Širca, Alen, prev. *Efrem Sirski: Izbrane himne*. Ljubljana: KUD Logos, 2012 (Poezije 20).

- Špelič, Miran, prev. *Zgodnjekrščanska latinska poezija*. Ljubljana: Mihelač, 1998.
- Vona, Costantino, prev. *I Carmi di Cirillona. Studio introduttivo, traduzione, commento*. Rim: Desclée in Editori Pontifici, 1963 (Scrium Patristicum Lateranense 2).

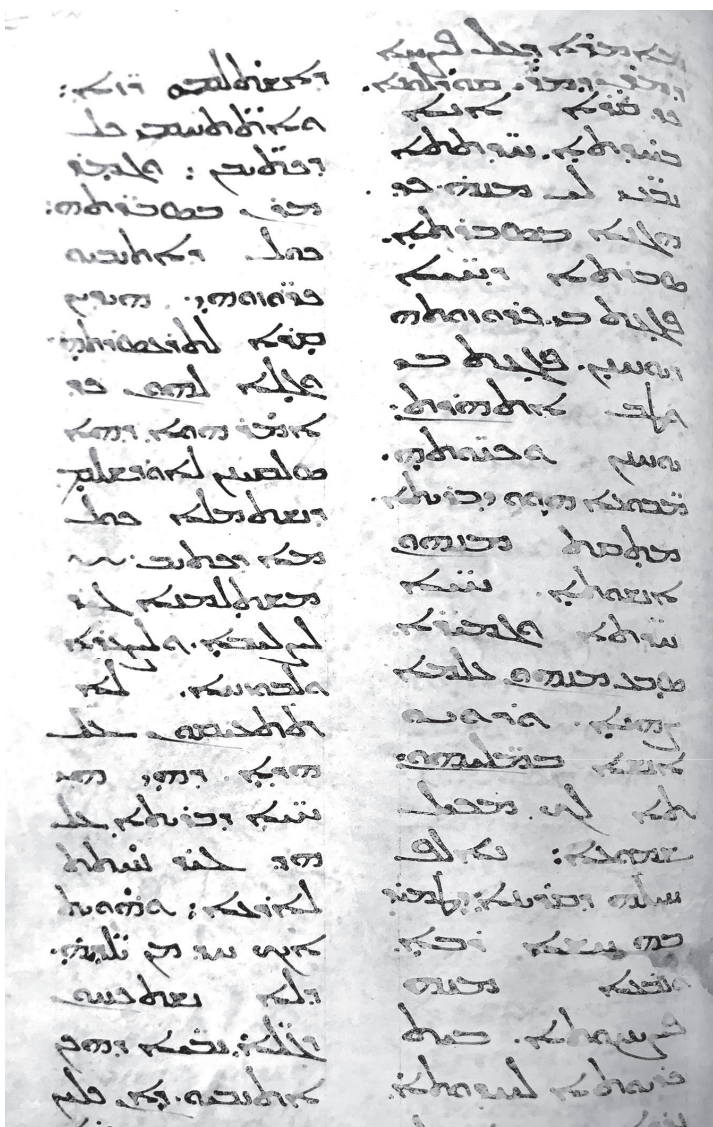
Študije

- Albert, Micheline. »Langue et littérature syriaques.« *Christianismes orientaux: introduction à l'étude des langues et des littératures*, ur. Ead. et al., 297–372. Pariz: Éditions du Cerf, 1993.
- Alfejev, Hilarijon. *Duhovni svet Izaka Sirskega*. Prevod Simon Malmenvall. Ljubljana: KUD Logos, 2024.
- Baumstark, Anton. *Geschichte der syrischen Literatur, mit Ausschluß der christlich-palästinensischen Texte*. Bonn: A. Marcus und E. Webers Verlag, 1922.
- Beatrice, Pier Franco. *La lavanda dei piedi. Contributo alla storia delle antiche liturgie cristiane*. Rim: C.L.V. – Edizioni liturgiche, 1983 (Bibliotheca Ephemerides liturgicae, Subsidia 28).
- Bickell, Gustav. »Berichtigungen zur Cyrillonas.« *Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft* 35 (1881): 531–532.
- Brock, Sebastian P. »Dialogue and other sughyotho.« V: *Mélanges offerts au Prof. P. Louis Hage*, ur. Ayoub Chahwan, 363–384. Kaslik: PUSEK, 2008.
- Brock, Sebastian P. »Dialogue Hymns of the Syriac Churches.« *So-bornost/Eastern Churches Review* 5, št. 2 (1983): 35–45.
- Brock, Sebastian P. »Dramatic Dialogue Poems.« V: *IV Symposium Syriacum*, ur. Han J. W. Drijvers et al., 135–147. Rim: Institutum Studiorum Orientalium, 1987 (Orientalia christiana analecta 229).
- Brock, Sebastian P. »From Antagonism to Assimilation: Syriac Attitudes to Greek Learning.« V: *East of Byzantium: Syria and Armenia in the Formative Period*, ur. Nina G. Garsoian, Thomas F. Mathews in Robert W. Thomson, 17–34. Washington, DC: Dumbarton Oaks, 1982.
- Brock, Sebastian P. »Les poèmes dialogués dans la tradition liturgique syriaque: source méconnue de la catéchèse.« V: *Le Génie de la Messe Syriaque: Patrimoine Syriaque. Actes du colloque II*, 11–24. Antélias: Centre d'Études et de Recherches Pastorales, 1995.

- Brock, Sebastian P. »Poésie et bible dans la tradition syriaque.« V: *Le Génie de la Messe Syriaque: Patrimoine Syriaque. Actes du colloque II*, 25–41. Antélias: Centre d'Études et de Recherches Pastorales, 1995.
- Brock, Sebastian P. »Poetry and hymnography (3): Syriac.« V: *The Oxford Handbook of Early Christian Studies*, ed. Susan A. Harvey in David G. Hunter, 657–671. Oxford: University Press, 2008.
- Brock, Sebastian P. »Poetry.« V: *Nos sources. Arts et littérature syriaques*, 315–338. Antélias: Centre d'Études et de Recherches Orientales, 2005 (Sources syriaques 1).
- Brock, Sebastian P. s. v. »Poetry.« V: *The Gorgias Encyclopedic Dictionary of the Syriac Heritage* (GEDSH). Piscataway, NJ: Gorgias Press, 2011.
- Brock, Sebastian P. »Review of *Cyrillonas, L'Agneau véritable*, by Dominique Cerbelaud.« *Sobornost* 7, št. 1 (1985): 59–60.
- Brock, Sebastian P. »Syriac and Greek Hymnography: Problems of Origin.« V: *Studia Patristica XVI*, ur. Elizabeth A. Livingstone, 77–81. Berlin: Akademie-Verlag, 1985 (Texte und Untersuchungen 129).
- Brock, Sebastian P. »Syriac Dispute Poems: The Various Types.« V: *Dispute Poems and Dialogues in the Ancient and Mediaeval Near East: Forms and Types of Literary Debates in Semitic and Related Literatures*, ur. Gerrit J. Reinink in Herman L. J. Vanstiphout, 109–119. Leuven: Department Oriëntalistiek, 1991 (Orientalia Lovaniensia analecta 42).
- Brock, Sebastian P. »The Dispute Poem: From Sumer to Syriac.« *Bayn al-Nahrayn* 7, št. 28 (1979): 417–426.
- Brock, Sebastian P. »The Poet as Theologian.« *Sobornost* 7, št. 4 (1977): 243–250.
- Brock, Sebastian P. *A Brief Outline of Syriac Literature*. Kottayam: SEERI, 1997 (Mōrān 'Ethō 9).
- Brock, Sebastian P. *From Ephrem to Romanos: Interactions between Syriac and Greek in Late Antiquity*. Aldershot: Ashgate, 1999 (Collected Studies 664).
- Brock, Sebastian P. s. v. »Qurillona.« V: *The Gorgias Encyclopedic Dictionary of the Syriac Heritage* (GEDSH). Piscataway, NJ: Gorgias Press, 2011.
- Brock, Sebastian P. *Sogiatha: Syriac Dialogue Hymns*. Kottayam: SEERI, 1987 (Syrian Churches Series 11).

- Brock, Sebastian P. *The Bible in the Syriac Tradition*. 2. izdaja. Piscataway, NJ: Gorgias Press, 2006.
- Brock, Sebastian P. *The Luminous Eye: The Spiritual World Vision of St Ephrem*. Dopolnjena izdaja. Kalamazoo: Cistercian Press, 1992 (Cistercian Studies Series 124).
- Bruns, Peter. »Cyrillonas (Qûrillônâ).« V: *Dictionary of Early Christian Literature*, ur. Siegm. Döpp in Wilhelm Geerlings. New York: Herder and Herder, 2000, 159.
- Camplani, Alberto. »Cirillona (Qurillona).« V: *Nuovo dizionario patristico e di antichità cristiane*, zv. 1, ur. Angelo Di Berardino. Genova: Marietti, 2006, 1054–1055.
- Cerbelaud, Dominique. »Kyrillonas.« V: *Lexikon für Theologie und Kirche*, ur. Walter Kasper et al., vol. 5, 3. izdaja. Freiburg: Herder, 1997, 557–558.
- Griffin, Carl W. *Cyrillona: A Critical Study and Commentary*. Piscataway, NJ: Gorgias Press, 2016.
- Gzella, Holger. *A Cultural History of Aramaic: From the Beginnings to the Advent of Islam*. Leiden: Brill, 2015.
- Gzella, Holger. *Aramaic: A History of the First World Language*. Grand Rapids, MI: Eerdmans, 2021.
- Hölscher, Gustav. *Syrische Verskunst*. Leipzig: Heinrichs, 1932 (Leipziger semitistische Studien, NS 5).
- Husmann, Heinrich. »Die melkitische Liturgie als Quelle der syrischen *Qanune iaonaie*: Melitene und Edessa.« *Orientalia christiana periodica* 41 (1975): 5–56.
- Husmann, Heinrich. »Zur Geschichte des *Qala*.« *Orientalia christiana periodica* 45 (1979): 99–113.
- Kirschner, Bruno. »Alphabetische Akrosticha in der syrischen Kirchenpoesie.« *Oriens Christianus* 6 (1906): 1–69; 7 (1907): 254–291.
- Krajnc, Aljaž. »*Legenda o Aleksandru*: primer sirske apokaliptične literature ob zori islama.« *Edinost in dialog* 77, št. 2 (2022): 135–163.
- Martin, Jean P. P. *De la métrique chez les Syriens*. Leipzig: F. A. Brockhaus, 1879 (Abhandlungen für die Kunde des Morgenlandes 7,2).
- McVey, Kathleen. »Were the earliest *madrash*e songs or recitations?« V: *After Bardaisan. Studies on Continuity and Change in Syriac Christianity in Honour of Professor Han J. W. Drijvers*, ur. Gerrit J. Reinink and Alex C. Klugkist, 185–199. Louvain: Peeters, 1999 (Orientalia Lovaniensia Analecta 89).

- Murray, Robert. *Symbols of Church and Kingdom*. Dopolnjena izdaja (prva leta 1975). London; New York: T&T Clark, 2006.
- Palmer, Andrew N. »Akrostich Poems: Restoring Ephrem's *Madrashe*.« *Harp* 15 (2002): 275–287.
- Rigolio, Alberto. »Towards a History of Syriac Rhetoric in Late Antiquity.« *Millennium* 19, št. 1 (2022): 197–218.
- Špelič, Miran in Jan Dominik Bogataj. »Marius Victorinus's *De trinitate hymni*: Bible, Theology, Poetry.« V: *The Philosophy, Theology, and Rhetoric of Marius Victorinus*, ur. Stephen A. Cooper in Václav Némec, 187–214. Atlanta, GA: The Society of Biblical Literature Press, 2022.
- Vergani, Emidio. »"Mondo creato" e Chiesa nella meditazione di Cirillona.« V: *Le chiese sire tra IV e VI secolo: dibattito dottrinale e ricerca spirituale. Atti del 2. Incontro sull'oriente cristiano di tradizione siriana*. Milano, Biblioteca Ambrosiana, 28 marzo 2003, ur. Emidio Vergani in Sabino Chialà, 119–150. Milano: Centro Ambrosiano, 2005.
- Yousif, Pierre. »Cirillona.« V: *Dizionario enciclopedico dell'oriente cristiano*, ur. Edward G. Farrugia. Rim: Institutum Studiorum Orientalium, 2000, 160–161.

Iz sirskega rokopisa s Kirilonovimi deli iz 6. stol., kjer je v drugi vrstici prvega stolpca vidno Kirilonoovo ime
(The British Library, BL Add. 14591, f. 62r).

Odlomka iz recenzij

»S pričujočo izdajo celotnega (pesniškega) opusa sirskega avtorja Kirilona se slovenski prostor pionirsko podrobneje seznanja s to izjemno pomembno in zanimivo etnično književnostjo, ki se je razvijala od 2. stoletja naprej in se nadaljuje še danes. Področje zgodnje sirske književnosti je izjemnega pomena tudi zaradi transkulturnih in transreligioznih relacij, ko gre za razumevanja poznoantičnega sveta. Avtor študije, urednik, komentator in prevajalec Jan Dominik Bogataj je tu opravil zahtevno delo tako z literarno- in kulturno-zgodovinskega ter teološkega področja, kot tudi s prevodnega vidika.« (izr. prof. dr. Mari Osredkar)

»Kirilona velja za nekoliko skrivnostnega, a nedvomno pomembnega avtorja iz pozne antike. S to izdajo se slovenski akademsko-kulturni prostor seznanja z izvirnostjo in izraznostjo stare sirske literature, ki je zlasti v širšem javnem polju skoraj neznana. Knjiga bo zagotovo vzbudila pozornost v akademski in tudi v splošni javnosti, da se bo lahko bolj začela zanimati za to navdihujoče duhovno-literarno izročilo in se bo razrahljal predsodek o izključno islamskem značaju bližnjevzhodnih dežel.« (doc. dr. Simon Malmenvall)

1

(2013)

Pindar

SLAVOSPEVI IN IZBRANI FRAGMENTI

Izbor, prevod, opombe in spremna beseda

Brane Senegačnik

2

(2014)

Sofokles

ANTIGONE

Prevedel *Ivan Hribovšek*

SOFOKLOVA ANTIGONA

V PREVODU IVANA HRIBOVŠKA

Kajetan Gantar, Brane Senegačnik

3

(2019)

HOMERSKE HIMNE

Prevodi in uvodi

Blaž Božič, Lara Unuk, Blaž Zabel in Polonca Zupančič

Spremne besede

Brane Senegačnik, Blaž Zabel in Polonca Zupančič

4

(2020)

Afanasij Fet

PLAŠNI VZDIHI, ŠEPETANJE

Prevod *Drago Bajt, Slavko Justinek, Tone Pavček*

Spremna beseda *Drago Bajt*

5

(2021)

TIŠJI GLASOVI

Izbrane pesmi nemških romantikov

Prevod *Brane Senegačnik in Matej Venier*

Jože Udovič in Matjaž Mastnak

Spremne študije

Carlo de Incontrera, Dejan Kos in Brane Senegačnik

6

(2022)

METAFIZIČNA POEZIJA ANGLEŠKEGA BAROKA

Prevod in spremna beseda

Nada Grošelj

7

(2023)

Vittoria Colonna

SONETI

Prevod *Alojz Gradnik, Brane Senegačnik in Matej Venier*

Spremni študiji

Patrizia Farinelli in Brane Senegačnik

8

(2024)

Jorge Manrique

KITICE OB OČETOVI SMRTI

Prevod *Aleš Berger*

Spremna beseda *Ignac Fock*

SIDERA

9

»Duh bo prišel
s svojimi jeziki,
in Tolažnik
s svojimi razodetji.
Nov govor
bo počival v vas;
peruti Duha
vas bodo ovile.«

Kirilona, *O pashi našega Gospoda* 159–166

ZALOŽBA
DRUŽINA

Cena 29,90 €

9 789610 411710 >